

แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา

นายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ

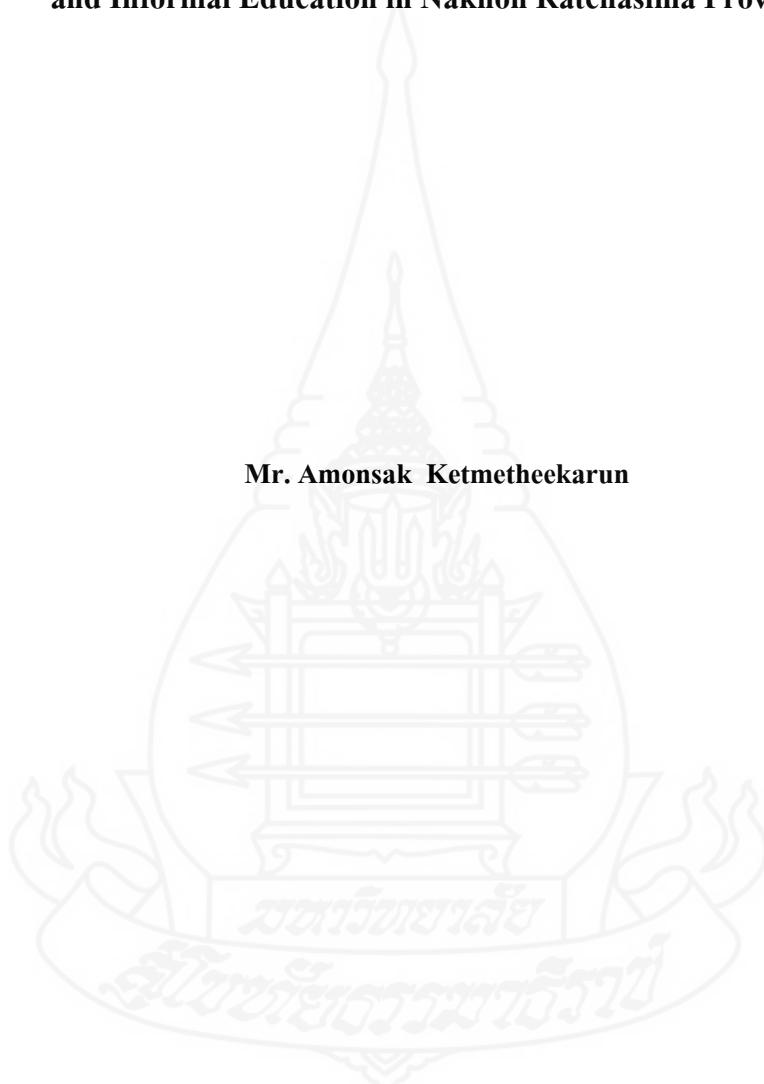

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

**Guidelines for Application of Local Wisdom to Promote Non-Formal
and Informal Education in Nakhon Ratchasima Province**

Mr. Amonsak Ketmetheekarun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Nonformal and Informal Educational

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2014

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา
ชื่อและนามสกุล นายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ
แขนงวิชา การศึกษานอกระบบ
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี
 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

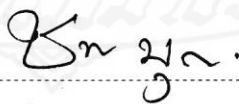
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. ชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์)

กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

๙๗

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ในจังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัย นายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ **รหัสนักศึกษา** 2552900264 **ปริญญา** ศีษศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี
(2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกันทร นุญวัฒน์กุล **ปีการศึกษา** 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมา (2) ศึกษาความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา (3) สังเคราะห์และเสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครู กศน. อำเภอในจังหวัดนครราชสีมา 80 คน ผู้เรียน 400 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 50 คน และภูมิปัญญาท้องถิ่น 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่มีลักษณะเลือกตอบแบบมาตราประมาณค่าและคำถามปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยแล้วเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 4 คน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบอำเภอ จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน มาสนทนากลุ่ม (focus group) แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าด้านการศึกษาตามอัธยาศัยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ความต้องการของผู้เรียนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการศึกษาตามอัธยาศัยและ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาพรวมมีดังนี้ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือมากที่สุด ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ ควรเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและ ควรมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัดการพึ่งพาตนเอง ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและ ควรช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชนเป็นวิทยากร

คำสำคัญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

Thesis title: Guidelines for Application of Local Wisdom to Promote Non-Formal and Informal Education in Nakhon Ratchasima Province

Researcher: Mr. Amonsak Ketmetheekarun; **ID:** 2552900264;

Degree: Master of Education (Nonformal and Informal Education));

Thesis advisors: (1) Dr.Sumalee Sungsi; Assistant Professor (2) Dr. Chanoknart Boonwatthanakul, Assistant Professor; **Academic year:** 2014

Abstract

This research employed both quantitative and qualitative methodologies and aimed to (1) study the conditions and the problems concerning the use of local sages for the promotion of non-formal education and informal education in Nakhon Ratchasima. (2) study the demand for the use of local sages for the promotion of non-formal education and informal education in Nakhon Ratchasima, and (3) synthesize and offer guidelines for the use of local sages for the promotion of non-formal education and informal education. Based on the quantitative approach, samples were 80 teachers from District Non-formal Education and Informal Education Centers in Nakhon Ratchasima Province, 400 students, 50 community development officers and 32 local sages. Research tools were a questionnaire and an interview form with the use of rating scale and open ended questions. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and content analysis for open ended questions. Subsequently, data was synthesized in order to develop guidelines for the use of local sages for the promotion of non-formal education and informal education. Then a focus group was conducted with 4 local sages, 3 directors of District Non-formal Education and Informal Education Centers and 4 knowledgeable people as participants. Suggestions obtained during focus group sessions were applied for the improvement of the guidelines. Research results showed that 1) the conditions concerning the use of local sages for the promotion of non-formal education and informal education were in a high level Concerning the local sages' involvement, the aspect of "informal education" was in the highest level, followed by the aspect of "education for career development," the aspect of "education for life skill development" and the aspect of "basic education". whereas the problems concerning the use of local sages for the promotion of non-formal education and informal education were in a moderate level. 2) The students' demand for the use of local sages for the promotion of non-formal education and informal education was in a high level with the aspect of "education for the life skill development" in the highest level, followed by the aspect of "informal education", the aspect of "education for well-being" and the aspect of "basic education." 3) Concerning the guidelines for the use of local sages for the promotion of non-formal education and informal education, the aspect of "basic education" determined that (1) they helped spread the word about literacy classes among targeted students, (2) they helped conduct the survey on illiteracy, and (3) they helped give orientation to the illiterate. On the aspect of "education for career development" determined that (1) they helped act as resource persons for vocational courses, (2) they became vocational learning resources, and (3) they helped create the guild network. On the aspect of "education for life skill development", it was determined that (1) they helped foster ethics and morality, (2) they helped foster frugality and sustainable living lifestyle, and (3) they became a living example of how the Philosophy of Sufficiency Economy can be put into practice. On the aspect of "informal education", it was determined that (1) they helped promote activities of the community's learning resources, (2) they acted as resource persons and ignited a passion for learning in the community, and (3) they helped promote good reading habits among people in the community.

Keywords: Local Sages, Non-formal Education and Informal Education

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์เรื่องแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างดีจาก ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกันทรธ บัญวัฒน์กุล ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ชี้แนะข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ (เชี่ยวชาญ) ชี้แนะ ตรวจสอบและให้คำแนะนำต่างๆ นอกเหนือจากบทเรียนทำให้งานวิจัยครั้งนี้ สมบูรณ์ ขอขอบคุณหน่วยงานที่ให้ความสะดวกในการทดลองเครื่องมือ เก็บข้อมูล ตลอดจนผู้ให้ข้อมูล

ขอขอบคุณอาจารย์ ดร. ชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์ ที่กรุณาเป็นประธานสอบ ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยนี้ ขอมอบให้ผู้สนใจการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

อมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ

พฤศจิกายน 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
คำถามการวิจัย	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	9
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	23
การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	31
ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	51
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	51
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
การวิเคราะห์ข้อมูล	56
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม กิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน จังหวัดนครราชสีมา	67
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา	85
ตอนที่ 4 แนวทางทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	103
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	119
สรุปการวิจัย	119
อภิปรายผล	133
ข้อเสนอแนะ	144
บรรณานุกรม	147
ภาคผนวก	153
ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ	154
ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทดลองเครื่องมือ	160
ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	162
ง แบบสอบถามการวิจัย	168
ประวัติผู้วิจัย	191

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบ และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 55
ตารางที่ 3.2	ค่าความเชื่อมั่นของนักศึกษานอกระบบ 55
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบ และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล 60
ตารางที่ 4.2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษานอกระบบโรงเรียนจำแนกตาม คุณลักษณะส่วนบุคคล 63
ตารางที่ 4.3	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นจำแนกตามคุณลักษณะ ส่วนบุคคล 64
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาพรวมความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นอยู่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยของกลุ่มครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนา ชุมชน 67
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญา มาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครู บุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 68
ตารางที่ 4.6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญา มาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของบุคลากร การศึกษานอกระบบ 70
ตารางที่ 4.7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญา มาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครู และบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 72
ตารางที่ 4.8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญา มาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครู และบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 73

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อปัญหาการนำภูมิปัญญา ในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครู บุคลากรการศึกษานอกระบบในจังหวัดนครราชสีมา 76
ตารางที่ 4.10	จำนวนและร้อยละสภาพการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม กิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน 78
ตารางที่ 4.11	จำนวนและร้อยละสภาพการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม กิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ 79
ตารางที่ 4.12	จำนวนและร้อยละสภาพการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม กิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต 81
ตารางที่ 4.13	จำนวนและร้อยละสภาพการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม กิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย 82
ตารางที่ 4.14	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อระดับปัญหาการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 84
ตารางที่ 4.15	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาพรวมความคิดเห็นต่อความต้องการ ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยของกลุ่มครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนา ชุมชน 86
ตารางที่ 4.16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำ ภูมิปัญญาในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครู และบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 87

สารบัญญัตินี้

หน้า

ตารางที่ 4.17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำ ภูมิปัญญาในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครู และบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน	89
ตารางที่ 4.18	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำ ภูมิปัญญาในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน	91
ตารางที่ 4.19	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน	92
ตารางที่ 4.20	ภาพรวม ความต้องการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของนักเรียนนอกระบบ	95
ตารางที่ 4.21	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของนักเรียนนอกระบบด้านการศึกษารุ่นพื้นฐาน	96
ตารางที่ 4.22	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของนั้กศึกษาการนอกระบบด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	97
ตารางที่ 4.23	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของนั้กศึกษาการศึกษานอกระบบด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	99
ตารางที่ 4.24	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของนั้กศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	101

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการทบทวนบทเรียนของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาประเทศไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาและภาวะวิกฤต นานาประการ การพัฒนาคนหรือจัดการศึกษาโดยรวมเป็นไปตามแนวทางของตะวันตกไม่ สอดคล้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรมในการดำเนินวิถีชีวิตของคนเอเชียเป็นสำคัญ ฉะนั้นเพื่อให้ การพัฒนาคนหรือจัดการศึกษาให้แก่คนในชาตินี้ไปได้รับการแก้ไขและพัฒนาคนให้สอดคล้อง กับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนไทยและชนชาติเอเชียเป็นหลัก ทุกฝ่ายจึงเห็นตรงกันว่า การนำเอา ภูมิปัญญาและภูมิปัญญาไทยที่สั่งสมไว้ในบ้านเมืองตั้งแต่อดีตจนกระทั่งจนถึงปัจจุบันมาใช้เป็น พื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคน หรือในการปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญและ จำเป็นต้องนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการศึกษา(สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2553)

ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นวัฒนธรรม เป็นความรู้ที่สั่งสมจากการปฏิบัติ จริงในห้วงทดลองทางสังคม เป็นความรู้ดั้งเดิมที่ถูกค้นพบ มีการทดลองใช้ แก้ไข ดัดแปลง จน เป็นองค์ความรู้ที่สามารถแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและถ่ายทอดสืบต่อกันมา ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาที่คนไทยทุกคนควรรู้ ควรศึกษา ปรับปรุงและพัฒนา ให้สามารถนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้นมาแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับบริบทสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มชน นั้นๆ อย่างแท้จริง(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นกฎหมาย สูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญา โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยได้บัญญัติไว้ในหลายมาตราถึงแนวทางการส่งเสริม สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ และอนุรักษ์ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนคำนึงถึงสิทธิในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการ และการประกอบอาชีพ ให้อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบำรุงรักษาภูมิ ปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังกล่าวข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่า ในกฎหมายทั้งสองฉบับนี้มีสาระบัญญัติที่สำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย โดยสรุปคือ ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทย และการส่งเสริมสนับสนุนให้นำประสบการณ์ ความรอบรู้และความชำนาญจากบุคคลภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในชุมชนทุกภาคส่วน เช่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา”

การศึกษานอกโรงเรียน เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นอย่างมากเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงมีความแตกต่างจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายรูปแบบการศึกษาระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เนื้อหา หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน ผู้สอน สถานที่เรียน ระยะเวลาเรียน การประเมินผลการเรียน และหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา“การศึกษานอกโรงเรียน” จัดบริการสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกวัยโดยไม่จำกัดอายุ พื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์ ผู้สนใจสามารถรับบริการได้ทันทีเมื่อมีความพร้อม และเมื่อมีความจำเป็นต้องหยุดพักไว้ก่อน ก็จะกลับมาเข้าเรียนใหม่ได้เมื่อต้องการ เนื้อหา หลักสูตรจะปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิต และเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนนำไปปรับใช้กับการดำรงชีวิต สถานที่เรียนไม่จำเป็นต้องเป็นที่โรงเรียนอาจเป็นที่บ้าน ศาลาวัด หรือสถานที่อื่นๆ ที่สะดวกเหมาะสม วิธีการเรียนการสอน และระยะเวลาเรียน ยืดหยุ่นตามความพร้อมของครูและผู้เรียน การวัดผลประเมินผลไม่จำเป็นต้องมีการสอบ อาจประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนไม่จำเป็นต้องเป็น โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น อาจจะเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน หรือหน่วยงานท้องถิ่นก็ได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2536: 63 – 65)

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อาจมีรูปแบบและวิธีเรียนที่แตกต่าง ทั้งรูปแบบที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือมีส่วนจัด หรือร่วมอยู่ในสถานการณ์ ในลักษณะการเรียนรู้ตามสถานการณ์ โดยให้ความสำคัญเรื่องความสัมพันธ์กับชุมชนและการเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาและยกระดับประสบการณ์ระหว่างการเรียนรู้ และปฏิบัติงานในสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ออกไปจากห้องเรียนและการเรียนรู้ออกไปจากห้องเรียน เป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับชุมชนและสังคม

นำไปสู่การปฏิบัติหากบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ก็ถือว่าประสบความสำเร็จ มีความสุข แต่ถ้า
 ตัดสินใจและนำไปปฏิบัติแล้วยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็ให้กลับไปทบทวนแสวงหาข้อมูลทั้ง 3
 ด้านให้ครบถ้วนสมบูรณ์จนกว่าจะสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้สำเร็จและมีความสุขตามต้องการ
 ต่อไป” (ทวีป อภิสัทธ, 2529 : 69)

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดแนวทางการนำภูมิปัญญา
 ท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมาที่
 ชัดเจน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะช่วยการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยมีส่วน
 ร่วมเป็นวิทยากรเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่
 รู้หนังสือ. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ ภูมิท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาฐานใน
 การพัฒนาอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่
 เป็นรูปธรรมจึงเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 ได้มา

จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่บนที่ราบสูงโคราช
 ห่างจากกรุงเทพฯ 259 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 12,808,728 ไร่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นอุทยาน
 แห่งชาติ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุดในประเทศไทย มี 32 อำเภอ มีกสน.อำเภอ 32 แห่ง กสน.
 ตำบล 286 แห่ง มีอารยธรรมตั้งแต่อดีต เช่น ปราสาทหินพิมาย มีประวัตินครศรีธรรมราช มี
 แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีภาษาพูดเป็นของตนเอง คือภาษาโคราช และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 9
 ด้าน คือ เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม แพทย์แผนไทย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
 และสิ่งแวดล้อม กองทุนและธุรกิจชุมชน ศิลปกรรม ภาษาและวรรณกรรม ปรัชญา ศาสนาและ
 ประเพณี โภชนาการ ในจังหวัดนครราชสีมา มีแหล่งเรียนรู้มากมายเช่นเครื่องปั้นดินเผาที่ด่าน
 เกวียนอำเภอโชคชัย การทอผ้าไหมที่อำเภอปักธงชัย การทำเกษตรที่อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปาก
 ช่อง อำเภอห้วยแถลง การทำอาหารผัดหมี่โคราช แพทย์แผนไทยที่อำเภอสีคิ้วล้วนเป็นภูมิปัญญา
 ท้องถิ่นที่นำมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา
 แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
 อัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

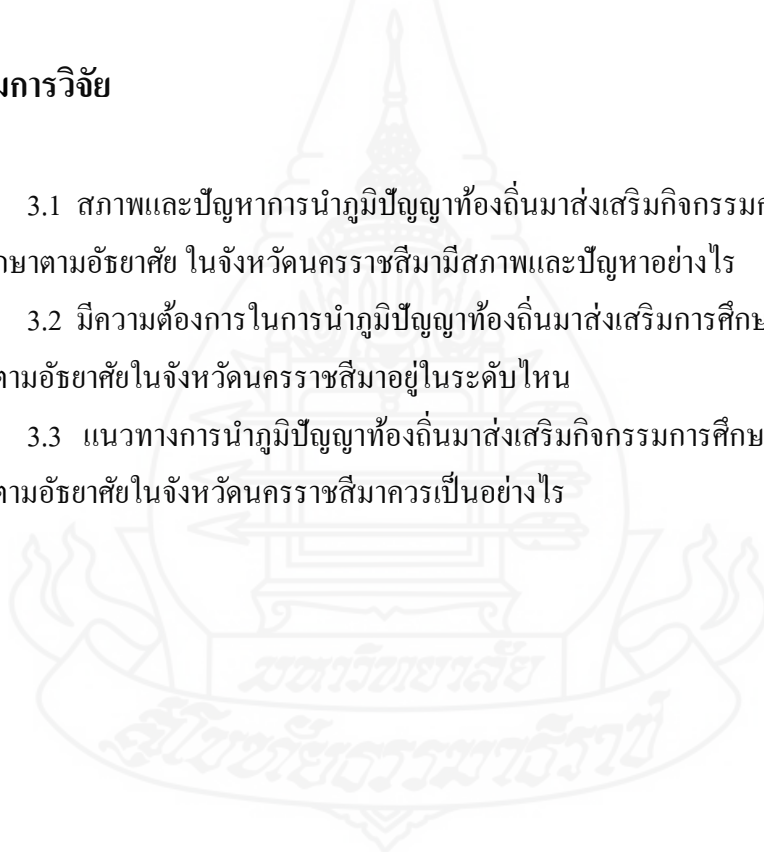
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

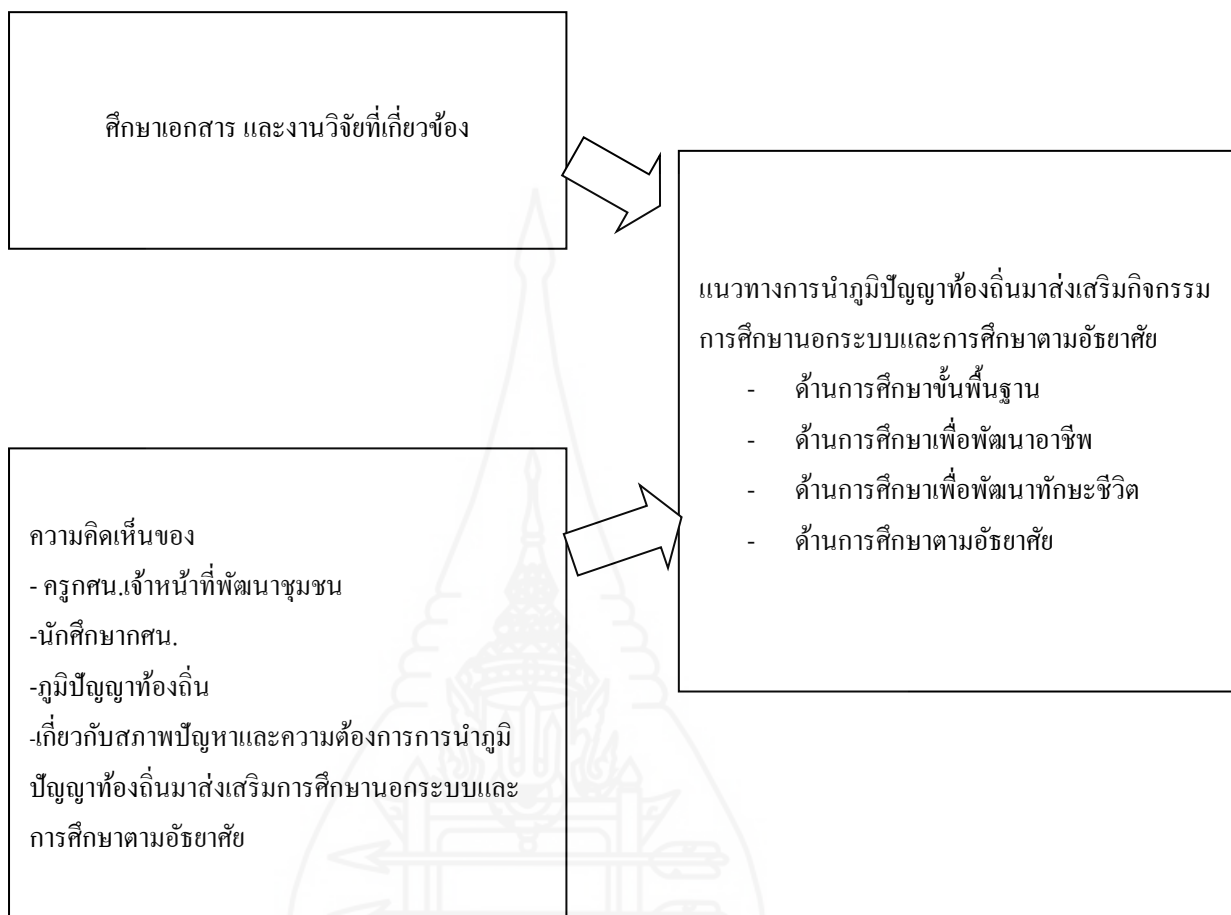
- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน จังหวัดนครราชสีมา
- 2.2 เพื่อศึกษาความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา
- 2.3 เพื่อสังเคราะห์และเสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. คำถามการวิจัย

- 3.1 สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา มีสภาพและปัญหาอย่างไร
- 3.2 มีความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมาอยู่ในระดับไหน
- 3.3 แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมาควรเป็นอย่างไร

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1.1 ประชากร ประกอบด้วย

- 1) ครูและบุคลากร กศน. 286 ศูนย์ กศน. ตำบลใน 32 อำเภอ จังหวัด นครราชสีมา
- 2) เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจาก 32 อำเภอ ในจังหวัด นครราชสีมา
- 3) ผู้ทรงคุณวุฒิภูมิปัญญาท้องถิ่น 9 ด้าน ใน 32 อำเภอ ในจังหวัด นครราชสีมา
- 4) นักศึกษาการศึกษานอกระบบ

5.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสุ่มแบบหลายขั้นตอนจาก 32 ศูนย์ กศน. อำเภอได้ 16 ศูนย์ กศน. อำเภอสุ่มศูนย์ กศน. ตำบลอำเภอละ 5 ศูนย์ได้ กศน. ตำบล 80 ศูนย์ จากนั้นสุ่มครู กศน. ตำบลเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ 80 คน สุ่มผู้เรียน กศน. ตำบลฯ คนได้ผู้เรียน 400 คนจาก 16 อำเภอ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 50 คนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนใน 16 อำเภอจาก 32 อำเภอ และภูมิปัญญาท้องถิ่น 32 คนจาก 16 อำเภอ อำเภอละ 2 คน ได้ 32 คน

5.2 ด้านพื้นที่ที่ศึกษาการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา

5.3 ด้านประเด็นที่ศึกษา แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมาประกอบด้วย

ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรนอกโรงเรียน โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องอายุ อาชีพ พื้นฐานการศึกษา การจัดการกิจกรรมการศึกษา มีวัตถุประสงค์ในการเรียนที่ชัดเจน มีกระบวนการจัดการการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายในเรื่องหลักสูตร เวลาเรียน สถานที่เรียน วิธีเรียน เน้นการเรียนเรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบัน เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน และเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

6.2 การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาตั้งแต่เกิดจนตายผู้เรียนสามารถเรียนทุกอย่างจากครูหรือผู้รู้ทั้งในวิถีชีวิตประจำวัน การงานของบุคคลนั้นๆสามารถเรียนได้ทุกโอกาสตามความพร้อมและศักยภาพของผู้เรียน

6.3 ครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบ หมายถึง ผู้สอนและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานการศึกษานอกระบบ อาจจะเป็นครูที่มีความรู้ความชำนาญ และความเชี่ยวชาญในวิชาที่เรียนโดยตรง หรือเป็นผู้มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพของตนเองมาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร

6.4 นักศึกษา หมายถึง ผู้เรียนที่เรียนในการศึกษานอกระบบที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2557/2 ของศูนย์การศึกษานอกระบบตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

6.5 เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน หมายถึง เจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาชุมชนที่ไปปฏิบัติงานในระดับอำเภอและตำบล กระทรวงมหาดไทย

6.6 ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่มีองค์ความรู้ที่ได้สั่งสมสืบทอดกันมา ประสบการณ์แห่งองค์ความรู้สามารถนำมาใช้แก้ปัญหา ปรับใช้กับท้องถิ่นและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนหนึ่ง เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

6.7 แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง วิธีการ กิจกรรม หรือมาตรการที่เปิดโอกาสและสนับสนุน ให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 หน่วยงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครู นักศึกษา ได้แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับกิจกรรมการศึกษาที่แต่ละหน่วยงานรับผิดชอบและสัมพันธ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนอันเป็นการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

7.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน ในด้านทรัพยากรท้องถิ่น ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบต่อไป รวมทั้ง เผยแพร่ให้หน่วยงานอื่นได้ให้ความสำคัญ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ เพื่อพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความรู้และแนวทางปฏิบัติจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 1.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 1.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 1.3 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 2.1 การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 2.2 การจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 3.1 การส่งเสริมภูมิปัญญาไทย
 - 3.2 การจัดกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
 - 4.1 บริบทจังหวัดนครราชสีมา
 - 4.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.1 ความหมายของภูมิปัญญา ภูมิปัญญาไทย และครูภูมิปัญญา

ภูมิปัญญา เป็นองค์ความรู้ที่จัดเป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิด ความรู้ เทคนิค วิธีการ สูตร เคล็ดลับ กระบวนการ ขั้นตอน ศาสตร์ หรือองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมความรู้

และประสบการณ์จากการศึกษา อบรม การแวบคิด (Insight) การลงมือปฏิบัติ การค้นคว้าวิจัย การทดสอบ ฯลฯ ที่เกิดจากประสบการณ์ จากการศึกษาเรียนรู้ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะต้องอาศัยเวลาในการศึกษา เรียนรู้ ปฏิบัติ คัดสรร และพัฒนาจนตกผลึกเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ การดำเนินงาน การปฏิบัติ ฯลฯ เฉพาะเรื่องเฉพาะสาขาที่ลึกซึ้ง และองค์ความรู้เหล่านั้นได้ถ่ายทอดสู่คนส่วนใหญ่ในชุมชนและสังคมให้พิสูจน์เห็นคุณค่ายอมรับองค์ความรู้ของภูมิปัญญาอย่างกว้างขวาง

ภูมิปัญญาจึงเป็นนามธรรมที่แม้ผู้เป็นต้นกำเนิดองค์ความรู้เหล่านั้นจะตายไปแล้ว หรือไม่มีตัวตนอยู่ก็ตาม แต่องค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาเหล่านั้นก็ยังคงดำรงอยู่และสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับช่วงถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านั้นต่อไปได้ ภูมิปัญญาจึงไม่สูญสลายและยังคงอยู่กับสังคมมาได้จนถึงปัจจุบัน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ความสามารถในระดับท้องถิ่นซึ่งมีขอบเขตจำกัดในแต่ละท้องถิ่นที่ได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกันพอสรุปได้ดังนี้

ยุพาพร งานประดับ (2544) ได้สรุปความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่าเป็นองค์ความรู้ของท้องถิ่นหรือทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลในท้องถิ่นเกิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของท้องถิ่นเองเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมโดยมีกระบวนการสั่งสมสืบทอดมาเป็นเวลานาน

ธวัช ปุณ โณทก (2532) ให้ความหมายว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงกระบวนการปรับเปลี่ยนแบบแผนดำเนินชีวิตของบุคคลซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่นให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขหรือสามารถแก้ปัญหาคำเนินชีวิตของคนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละยุคสมัย

อัจฉรา ภาณุรัตน์ (2549) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงกระบวนการปรับเปลี่ยนแบบแผนดำเนินชีวิตของบุคคลอาศัยอยู่ในท้องถิ่นให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขหรือสามารถแก้ปัญหาคำเนินชีวิตของคนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละยุคสมัย

ประภากร แก้ววรรณ และคนอื่นๆ.(2549) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือองค์ความรู้ประสบการณ์หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดเองทำเองแก้ปัญหาเองเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและเกิดสังคมมาเป็นเวลานานและมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งในท้องถิ่นเพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

พระประจักษ์ จุกกชโม (อ้างถึงใน อัจฉรา ภาณุรัตน์: 2549) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการสั่งสมเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนานมีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชาๆ แต่จะเป็นสหวิทยาการที่ผสมกลมกลืนและเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจอาชีพความเป็นอยู่การศึกษาการปกครองและวัฒนธรรม
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิธีการปฏิบัติซึ่งชาวบ้านได้นำมาจากประสบการณ์แนวทางแก้ปัญหาแต่ละเรื่องแต่ละประสบการณ์แต่ละสภาพแวดล้อมซึ่งมีเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกระบวนการทางปัญญาที่มุ่งหมายจะใช้วัฒนธรรมของตนเองโต้กระแสดและตกให้ผลการครอบงำเป็นอิสระและสร้างสรรค์หากทำสำเร็จแล้วจะมีโครงข่ายโยงใยภูมิปัญญาระหว่างกันของชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจและพลังผลักดันให้สังคมเปลี่ยนแปลงสู่สันติสุข
4. ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสมความรู้มีการเรียนรู้มาเป็นเวลานานมีการเชื่อมโยงกันไปหมดไม่แยกจากกันและที่สำคัญคือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีขั้นตอน 3 ประเภท คือ ปรียติปฏิบัติและปฏิเวช
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์ต่อกันมาทั้งทางตรงคือประสบการณ์ด้วยตนเองหรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้ที่ส่งสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองนำมาแก้ปัญหาได้สำเร็จกลายเป็นสติปัญญาและเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้คือ

1. ความรู้ความสามารถความเชื่อความสามารถทางพฤติกรรมและความสามารถในการแก้ปัญหาของมนุษย์
2. ความรู้ความคิดความเชื่อความสามารถความชัดเจนที่ชุมชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพตามสภาพแวดล้อมของธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตและเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนคนกับธรรมชาติแวดล้อมคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณีการทำมาหากินและพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างมีเป้าหมายก็คือเพื่อให้เกิดความสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชนหมู่บ้านและใน

ส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้านเอง หากเกิดปัญหาทางด้านความไม่สมดุลกันขึ้นก็จะก่อให้เกิดความไม่สงบสุขทั้งในส่วนที่เป็นสังคมและในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้านเอง

4. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในการศึกษาเล่าเรียนการที่แถวบ้านรู้จักวิธีการทำนาการถ่วงนารนำกระบือมาใช้ในการถ่วงนารรู้จักนวดข้าว โดยการใช้กระบือรู้จักสานกระบุงตะกร้าเอาไม้ไผ่มาทำเครื่องหมายใช้สอยในชีวิตประจำวันรวมทั้งรู้จักเอาดินจี้ทามาแช่น้ำต้มให้เดือดแห้งเป็นเกลือสินเธาว์ก็เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น

ลักษณะของภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาแบ่งออกได้ 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. ลักษณะภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรมล้วนๆ ไม่มีตัวตนหรือไม่มีใครทราบตัวตนกำเนิดภูมิปัญญานั้นๆ เป็นของใคร แต่ภูมิปัญญาเหล่านั้นยังคงถ่ายทอดสืบต่อกันมา เช่น ภูมิปัญญาด้านศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้านหรือชุมชน ซึ่งเป็นที่รู้ เข้าใจ และปฏิบัติได้ถูกต้องเหมือนกัน แต่ไม่สามารถสืบค้นต้นตอได้ว่าใครเป็นต้นคิดขั้นตอนของพิธีการต่างๆ เหล่านั้นได้

2. ลักษณะภูมิปัญญาที่เป็นทั้งนามธรรมและรูปธรรมอยู่ด้วยกัน ภูมิปัญญาประเภทนี้ส่วนใหญ่ได้แก่ ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญในอาชีพต่างๆ ภูมิปัญญาประเภทนี้ผู้เป็นต้นตอที่เป็นเจ้าขององค์ความรู้ยังมีชีวิตมีตัวตนให้เห็นได้ และพร้อมที่จะอธิบายถ่ายทอดองค์ความรู้ ความคิด ขั้นตอน เทคนิควิธีการ ฯลฯ ที่เป็นองค์ความรู้ส่วนที่เป็นนามธรรมให้ผู้อื่นที่สนใจเข้าใจได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้ง ภูมิปัญญาลักษณะที่ 2 นี้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้เป็นอย่างดี (ทวีป อภิสัทธ, 2548: 1-2)

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของภูมิปัญญาไทย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับสิ่งแวดล้อม และคนกับธรรมชาติ โดยเฉพาะคนจะมีกระบวนการที่สัมพันธ์กันเฉพาะ หรือเอกลักษณ์ของตนเองในการใช้ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรมอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งเป็นกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต โดยเฉพาะใช้ในการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทำให้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางสังคมตลอดเวลา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายและขอบข่ายของภูมิปัญญาไทยไว้ในนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ดังนี้

ภูมิปัญญาไทยหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรองร ปรุงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับ

ยุคสมัย ภูมิปัญญาไทยจึงมีลักษณะเป็นองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญา มีความเด่นชัดในหลายด้าน

ประเภทของภูมิปัญญาไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาไทยไว้ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน คือ องค์ความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ที่สั่งสมสืบทอดกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาในการปรับตัวโดยมีการเรียนรู้และสืบทอดต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกคนรุ่นหนึ่ง จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนพื้นบ้านนั้นๆ หรือเป็นวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวบ้านในพื้นที่

2. ภูมิปัญญาชาวบ้านคือ ความรู้ ทักษะ และวิถีปฏิบัติของชาวบ้านที่ได้มาจากประสบการณ์แต่ละเรื่อง แต่ละสภาพแวดล้อม โดยมีเงื่อนไขของปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไปสำหรับนำมาใช้แก้ปัญหา ทั้งนี้ต้องอาศัยศักยภาพที่มีอยู่โดยชาวบ้านคิดเองเป็นความรู้ที่สร้างสรรค์และมีส่วนเสริมสร้างการผลิต รวมทั้งเป็นความรู้ของชาวบ้านที่สั่งสมมา ส่งผลให้มีโครงสร้างความรู้ที่มีหลักการ มีเหตุผลในตัวเอง จนกระทั่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรม และเป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้ มีพลังและสำคัญยิ่งเหล่านี้ช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตอยู่รอด สร้างสรรค์การผลิต และช่วยในด้านการทำงาน

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ ความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมชุมชนและในตัวผู้รู้เอง เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนนั้นๆ สิ่ง que เรียนรู้ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิด วิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจนเกิดปัญญาในแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ จนกระทั่งสิ่งที่เรียนรู้มาจากหลายๆ เรื่อง ได้ถูกประกอบกันขึ้นแล้วตกผลึกเป็นองค์ความรู้ ซึ่งจัดว่าเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ ที่ช่วยในการเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหา ช่วยการจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา จึงควรมีการสืบค้น รวบรวมศึกษา ถ่ายทอด พัฒนา และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เนื่องจากลักษณะเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการผสมผสานกลมกลืนและเชื่อมโยงกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาดจึงมีผู้หรือนักวิชาการจัดแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546) ได้แบ่งประเภทของปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า“ยาไส้” ซึ่งเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจเรื่องของปากท้องเป็นสิ่งที่ถูกนำไปแสวงหาผลประโยชน์หรือคุณค่าเป็นตัวเงิน โดยง่าย จึง จำเป็นต้องหวังเห็นมีการจดลิขสิทธิ์สิทธิบัตรทางปัญญา

2. ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า“ยาใจ” ซึ่งความรู้ที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใคร กับช่วยให้สังคมมีความเอื้ออาทรเลือกซื้อเผื่ออกเพื่อความสุขของคนในสังคม

วิจิต นันทสุวรรณ(2528) ได้แบ่งประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยสรุปได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตในธรรมชาติเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอธิบาย ปราบกฎการณั้ธรรมชาติอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติในลักษณะของกฎเกณฑ์ที่พึง ปฏิบัติและข้อห้ามที่ไม่ให้ชาวบ้านปฏิบัติเช่นความเชื่อต่อธรรมชาติต่างๆเรื่องของ“ผี” ที่ทำให้เกิด ภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติระบบเหมืองฝาย ฝิน้ำ ฝินา เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกันภูมิปัญญาแบบนี้มีพฤติกรรมตาม แบบแผนของสังคมที่มีกฎเกณฑ์บอกอย่างนั้นดีหรือไม่ดีมีระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติเป็นหลักมีความเข้าใจในอนิจจังของชีวิตเป็นแกนสูงสุดรูปธรรมพึงแสดงออกคือความ เชื้อเรื่องบรรพบุรุษเช่นปู่ตาผีพ่อแม่และพิธีกรรมต่างๆเป็นต้น

3. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์เฉพาะด้านเช่นภูมิปัญญาจากประสบการณ์การทำ มาหากินในด้านต่างๆภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคมีองค์ประกอบหลักหลักอยู่ 3 ส่วนใหญ่ๆคือ เปลือกนอกกระพี้และแก่นใน เช่นการรักษาโรคเปลือกนอกคือการวิเคราะห์สาเหตุของอาการ โรค กระพี้ คือหลักคิดในการอธิบาย โลกวิเคราะห์โรคการรักษาพยาบาลส่วนแก่นในคือปรัชญาในการ มองชีวิตว่ารักษาถึงที่สุดและคนป่วยตายก็เพราะถึงเขาหมดอายุสิ้นเคราะห์กรรม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(2547) ได้แบ่งสาขาภูมิปัญญาโดยจำแนกเป็น 9 ด้านดังนี้

1. ด้านการเกษตรกรรม ได้แก่ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยีโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิมซึ่งคนสามารถ พึ่งตนเองในสภาวะการณั้ต่างๆได้ เช่นการทำเกษตรแบบผสมผสานการแก้ปัญหาคาการเกษตรด้าน การตลาดการแก้ปัญหาด้านการผลิตและการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตรเป็น ต้น

2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรมได้แก่การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัยประหยัดและเป็นธรรมอันเป็นขบวนการให้

ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทาง
หัตถกรรมเช่นการรวบรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารากลุ่มโรงสีกลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. ด้านการแพทย์แผนไทยได้แก่ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษา
สุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้เช่นยา
จากสมุนไพรอันมีหลากหลายการนวดแผนโบราณการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นฐาน เป็นต้น

4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้แก่ความสามารถเกี่ยวกับการ
จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการอนุรักษ์การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนเช่นการบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำการทำ
แนวปะการังเทียมการอนุรักษ์ป่าชายเลนการจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชนได้แก่ความสามารถในการส่งเสริมและบริหาร
กองทุนและสวัสดิการชุมชนทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิต
ความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่มเช่นการจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์
รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทาง
เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมด้วยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชนและการ
จัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

6. ด้านศิลปวัฒนธรรมได้แก่ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะ
สาขาต่างๆเช่นจิตรกรรมประติมากรรมนาฏศิลป์ดนตรีทัศนศิลป์กวีศิลป์การเล่นพื้นบ้านและ
นันทนาการ

7. ด้านภาษาและวรรณกรรมได้แก่ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์
ผลงานด้านภาษาคือภาษาถิ่นภาษาไทยในภูมิภาคต่างๆรวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำ
สารานุกรมภาษาถิ่นการปฏิวัติหนังสือโบราณการฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นท้องถิ่นต่างๆ

8. ด้านปรัชญาศาสนาและประเพณีได้แก่ความสามารถประยุกต์และปรับใช้
หลักธรรมคำสอนทางศาสนาปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททาง
เศรษฐกิจสังคมเช่นการถ่ายทอดวรรณกรรมคำสอนการบวชป่าการประยุกต์ประเพณีบุญประเพณี
ข้าว

9. ด้านโภชนาการได้แก่ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่ง
อาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ ตลอดจนผลผลิตเป็น
สินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายรวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากร
ด้วย

จากการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้วิจัยได้ศึกษาประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 2 ประเภทดังนี้คือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากสติปัญญาของชาวบ้านเป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวบ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่นเช่นชาวบ้านต้องการฟื้นฟูดินที่มีการเสื่อมสภาพโทรมจากการใช้ปุ๋ยเคมีทำให้จุลินทรีย์ที่อยู่ในดินถูกทำลายจนดินเสื่อมสภาพชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นจึงรวมกันหาวิธีการนำจุลินทรีย์ที่มีอยู่ในธรรมชาติมาเลี้ยงเพื่อปรับปรุงคุณภาพดินและใช้ประโยชน์ในการเกษตรอื่นๆ เช่นที่อำเภอพิมายพื้นที่บางสวนดินเค็มจากการที่ชาวบ้านเมื่อก่อนคนน้ำบาดาลมาทำนาเกลือสินเธาว์ เดียวนี้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมมือพลิกฟื้นให้พื้นนาอุดมสมบูรณ์

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเป็นองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่คิดค้นสิ่งสมสืบทอดปรับปรุงพัฒนาเป็นศักยภาพหรือความสามารถในเชิงสร้างสรรค์เช่นการพัฒนาตลาดในรูปแบบดั้งเดิมให้เป็นปลาร้าก๊องหรือปลาร้าคนอร์เป็นการสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์การพัฒนาผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติซึ่งเดิมนำวัตถุดิบธรรมชาติมาย้อมผ้าและให้สีได้เพียง 6-7 สีเมื่อเกิดการทดลองพัฒนาทำให้สามารถนำวัตถุดิบธรรมชาติมาย้อมสีได้มากกว่าร้อยชนิดสีเป็นต้นจะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นรากฐานการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองเป็นการพัฒนาที่ผสมผสานความรู้สากล บนพื้นฐาน ภูมิปัญญาดั้งเดิม ทำให้ความรุ่งเรืองงามไม่หยุดนิ่งเป็นการสร้างความรู้ใหม่สร้างปัญญาตอบสนองความจำเป็นความต้องการของชุมชนท้องถิ่นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคง

ขอบข่ายของภูมิปัญญาไทย

ขอบข่ายของภูมิปัญญาไทยตามนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 โดยสรุปได้กำหนดไว้ 9 ด้าน ดังนี้คือ 1.ด้านการเกษตรกรรม 2.ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม 3.ด้านการแพทย์แผนไทย 4.ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5.ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน 6.ด้านศิลปกรรม 7.ด้านภาษาและวรรณกรรม 8.ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี 9.ด้านโภชนาการ (คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย, 2551: 9 – 12)

ส่วน “ครูภูมิปัญญา” หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านใดด้านหนึ่ง เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน และได้รับการยกย่องให้เป็น “ครูภูมิปัญญาไทย” เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัด

การศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

1.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทยในกฎหมายรัฐธรรมนูญ

จากการทบทวนบทเรียนของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาประเทศไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาและภาวะวิกฤต นานาประการ การพัฒนาคนหรือจัดการศึกษาโดยรวมเป็นไปตามแนวทางของตะวันตกไม่สอดคล้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรมในการดำเนินวิถีชีวิตของคนเอเชียเป็นสำคัญ ฉะนั้นเพื่อให้การพัฒนาคนหรือการจัดการศึกษาให้แก่นคนในชาตินี้ไปได้รับการแก้ไขและพัฒนาคนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนไทยและชนชาติเอเชียเป็นหลัก ทุกฝ่ายจึงเห็นตรงกันว่า การนำเอาภูมิปัญญาและภูมิปัญญาไทยที่สั่งสมไว้ในบ้านเมืองตั้งแต่อดีตจนกระทั่งจนถึงปัจจุบันมาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคน หรือในการปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการศึกษา

ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญา โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยได้บัญญัติไว้ในหลายมาตราถึงแนวทางการส่งเสริม สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น

หมวด 3 เผยแพร่ ส่งเสริมให้ประชาชนคำนึงถึงสิทธิในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

หมวด 4 ให้ประชาชนตระหนักในหน้าที่ ตามสาระบัญญัติตามมาตรา 73 “บุคคลที่มีหน้าที่พิทักษ์ ป้องกันและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น”

หมวด 5 ในส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม เน้นค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะในส่วนที่ 7 ซึ่งเป็นแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ตามมาตรา 84 ใน (6) บัญญัติว่า ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการ และการประกอบอาชีพ

หมวด 14 มาตรา 289 เน้นบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบำรุงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทยในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยไว้ใน 5 มาตรา ดังนี้

หมวดที่ 1 มาตรา 7 บัญญัติว่า “ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทย”

หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษามีสาระบัญญัติไว้ในมาตราต่างๆ ดังนี้

มาตรา 23 บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง (3) ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา”

มาตรา 27 บัญญัติว่า “ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ”

มาตรา 29 บัญญัติว่า “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรหาภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน”

หมวด 7 ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีสาระบัญญัติตามมาตรา 57 บัญญัติว่า “ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังกล่าวข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่า ในกฎหมายทั้งสองฉบับนี้นั้นมีสาระบัญญัติที่สำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย โดยสรุปคือ ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทย และการส่งเสริมสนับสนุนให้นำประสบการณ์ ความรอบรู้และความชำนาญจากบุคคลภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนทุกภาคส่วน เช่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ ฯลฯ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา”

ความสำคัญของครุภูมิปัญญาไทยในนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ
 นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาที่ได้รับความเห็นชอบจาก
 คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 กำหนดเป็นนโยบายให้ใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานและ
 เป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคน และการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม
 วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยระบุวิสัยทัศน์ของนโยบายนี้ไว้ว่า “ภูมิปัญญาไทยจะได้รับการฟื้นฟู
 และนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่
 เปลี่ยนแปลงไป โดยถือเป็นส่วนสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษาสำหรับคนทั้ง
 ชาติและเป็นไปเพื่อเน้นคุณค่าทางจิตพิสัยเพื่อนำไปสู่คุณภาพอย่างยั่งยืนจนเกิดเป็นพลังขับเคลื่อน
 สู่การแก้ปัญหาและพัฒนาคนและสังคมตามแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทย” โดยมีสาระสำคัญ
 ในนโยบายที่กำหนดไว้โดยสรุป ดังนี้

1) นำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาของชาติ โดยเลือกสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้
 เข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

2) ยกย่องและเชิดชูเกียรติ “ครุภูมิปัญญา” และสนับสนุนให้มีบทบาทเสริมในการ
 ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ รวมทั้งให้แบบอย่างและชี้นำด้านวิธี
 คิดสนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ให้สอดคล้องกับ
 ความต้องการของชุมชน และท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

3) ประมวลคลังข้อมูลเกี่ยวกับสาระ องค์กรและเครือข่ายภูมิปัญญาทั้งในระดับ
 ท้องถิ่นและระดับชาติ กล่าวโดยสรุป นโยบายส่งเสริมครุภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาดังกล่าวมี
 สาระสำคัญ คือให้เลือกสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้ของภูมิปัญญาให้เข้าสู่ระบบการศึกษาทั้ง
 การศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยสนับสนุนพัฒนาและ
 ศึกษาวิจัยด้านภูมิปัญญา รวมทั้งให้การยกย่องและเชิดชูเกียรติเพื่อให้ได้คลังข้อมูลและมีเครือข่ายภูมิ
 ปัญญาทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อันจะนำไปสู่การสร้างพลังขับเคลื่อนที่เกิดจากครุภูมิ
 ปัญญาเพื่อให้ภูมิปัญญาถูกถ่ายทอดนำเข้าสู่ในการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย ในยุทธศาสตร์การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยของ
 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน
 ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนเดิม) ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญในการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยไว้
 ดังนี้

1. สร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนและกลุ่มบุคคล
 โดยการศึกษาต่อเนื่องจากภูมิปัญญาไทย

2. พัฒนาคุณภาพ“มาตรฐาน” สาระเนื้อหาของภูมิปัญญาไทยครุภูมิปัญญาไทย
3. ส่งเสริมแผนพัฒนาภูมิปัญญาไทยโดยความร่วมมือของเครือข่ายทุกภาคส่วน
4. สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องในแนวทางการปฏิบัติ
5. พัฒนาหลักสูตรคู่มือสื่อเสริมการเรียนรู้โดยนำภูมิปัญญาไทยมาเป็น

สาระสำคัญ

6. จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาไทยและครุภูมิปัญญาไทย
7. พัฒนารูปแบบการเรียนรู้“ภูมิปัญญาไทย” ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย
8. ส่งเสริมให้ความร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างครุภูมิปัญญาไทยกับเครือข่าย

9. ช่วยพัฒนาระบบการประเมินการเทียบระดับการเทียบโอน

1.3 ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นนับเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคลและสังคมซึ่งได้มีการสั่งสมและปฏิบัติสืบทอดต่อเนื่องกันมาซึ่งมีลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในสังคมไทย (ประสาธน์ เถลิงเฉลิม, 2546) ดังนี้คือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดกันมาอย่างเป็นระบบด้วยกระบวนการกลั่นกรองทางสังคมเรียนรู้ได้จากประสบการณ์เจอเหตุการณ์นั้นด้วยตนเอง การฟังจากคำบอกเล่าและการอ่านจากการบันทึกความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์กับธรรมชาติและมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติคนในท้องถิ่นสามารถสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์จริง และดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะเป็นพลวัต มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์เมื่อสภาพทางสังคมสิ่งแวดล้อมและวิถีแห่งการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปการสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาเพื่อปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่นจึงเป็นความรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง

กฤตฉภักดิ์ บุญนัยเจียร (2548) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้คือ

1. เป็นความรู้แบบองค์รวมที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้หรือกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต
2. เป็นวิถีความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างมนุษย์กับมนุษย์กับธรรมชาติและมนุษย์ที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ

3. มีลักษณะเป็นพลวัตคือมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยและมีการพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานมีลักษณะเฉพาะหรือเอกสารในตัวเอง

ประเวศ วะสี (2536) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้คือ

1. มีความจำเพาะของท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นสั่งสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ เพราะฉะนั้นภูมิปัญญาจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของ ท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากภายนอกแต่อาจเอาไปใช้ในท้องถิ่นที่แตกต่างกันไม่ได้หรือใช้ได้ไม่ดีเท่าที่ควร

2. มีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริงจึงมีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกายใจสังคมและสิ่งแวดล้อมความคิดเรื่องแม่ธรณีแม่คงคาแม่โพสพพระภูมิเจ้าที่รุกขเทวดาเป็นตัวอย่าง โครงการนำเอาธรรมชาติมาเป็นนามธรรมที่สื่อไปถึงส่วนลึกของใจที่เชื่อมโยงไปสู่อณูตะประโยชน์โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้องให้คนเคารพธรรมชาติคนเราถ้าเคารพ อะไรย่อมไม่ทำลายสิ่งนั้น

3. มีความเคารพผู้อาวุโสภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญกับประสบการณ์จึงมีความเคารพผู้อาวุโสเพราะผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า

กรมวิชาการ กองวิจัยทางการศึกษา (2539) ได้แบ่งลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 4 ลักษณะคือ

1. ประสบการณ์ของชาวบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตหมายถึงความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านค้นพบและนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้แก่คติความคิดความเชื่อค่านิยมต่างๆเช่นคำสอนทางศาสนาความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพรการไหว้ครุการบวงสรวง เป็นต้น

2. ความรู้ความคิดในการสร้างสรรค์แบบแผนของการดำรงชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาหมายถึงสิ่งที่ชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ความคิดลงไปในวรรณกรรมต่างๆ เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็กภายิตและการละเล่นต่างๆ นิทานพื้นบ้านตลอดจนศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมต่างๆ และโบราณอูบาย เป็นต้น

3. การประกอบอาชีพที่ยึดหลักการพึ่งตนเองหมายถึงความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพโดยอาศัยหลักธรรมชาติไม่พึ่งพาปัจจัยภายนอกแต่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลเทศะเช่นการปลูกพืชแบบเกษตรธรรมชาติการทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4. การประกอบอาชีพที่เกิดจากการผสมผสานความรู้เดิมกับแนวคิดหลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่หมายถึงนำความรู้เดิมของชาวบ้านมาผสมผสานกับความรู้ทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ใช้ในการแก้ปัญหาในหมู่บ้านหรือชุมชนเช่นเทคโนโลยีการ หล่อโลหะทองเหลืองการนวดข้าวการก่อสร้าง เป็นต้น

เสรี พงศ์พิศ (2529) ได้แบ่งลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. ลักษณะที่เป็นนามธรรมเป็นโลกทัศน์ที่ชาวท้องถิ่นเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตเป็น เรื่องเกี่ยวกับการเกิดแก่เจ็บตายคุณค่าและความหมายของสิ่งในชีวิตประจำวัน

2. ลักษณะที่เป็นรูปธรรมเป็นเรื่องเฉพาะด้านๆต่างๆเช่นการทำมาหากิน การเกษตรหัตถกรรมศิลปประดิษฐ์และอื่นๆ

เสรี พงศ์พิศ (2548) บทความ การพัฒนาอย่างยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง ภูมิปัญญา ชาวบ้าน

ชลภัศร์ วงศ์ประเสริฐ (2551) ได้สังเคราะห์ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ดังนี้คือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาของ ชาวบ้านเป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม โดยได้รับการสั่งสมถ่ายทอดปรับตัวผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นประสบการณ์ของชาวบ้านเป็นความรู้และประสบการณ์ ของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ปรับตัวและดำรงชีวิตในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอาจ มีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกันและระหว่างชุมชนมีการบูรณาการ โดยมีวัฒนธรรมเป็นฐาน

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความสามารถของชุมชนท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ ความสามารถของชาวบ้านที่คิดค้นสั่งสมสืบทอดปรับปรุงเรียนรู้จักคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นใหม่ เป็น ศักยภาพหรือความสามารถในการสร้างสรรค์นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และใช้ในการแก้ปัญหาทั้งที่ เป็นรูปธรรมและนามธรรม

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแบบแผนวิถีชีวิตเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของ ชุมชนเป็นกระบวนการทัศน์ของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่มีต่อด้านต่างๆเป็นการจัดการความสัมพันธ์ ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นๆ

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนทางปัญญากระบวนการทางปัญญาเป็นความสัมพันธ์ เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติจิตใจพฤติกรรมสังคมองค์กรวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเศรษฐกิจ เทคโนโลยีการผลิตทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและวิถีชีวิตของ ชาวบ้านเป็นสิ่งที่มีความเป็นทรัพย์สินทางปัญญา

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่นซึ่งแทรกซึ่งอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันสอดแทรกในพิธีกรรมต่างๆเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ผู้อาวุโสสั่งสอนเยาวชนจนเป็นที่รู้จักเกิดการยอมรับและนำไปถ่ายทอดพัฒนาและเป็นพลังที่หลอมรวมผู้คนในสงบสุขชุมชนท้องถิ่นให้อยู่รวมกันได้อย่างสงบสุข

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นที่ปรับตัวและดำรงชีวิตในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นอย่างเหมาะสมอาจมีการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนเดียวกันและระหว่างกลุ่มชน มีความเป็นบูรณาการสูงทั้งเรื่องของกายใจสังคมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีความจำเพาะของท้องถิ่นและมีลักษณะเป็นพลวัตให้สอดคล้องกับกาลสมัยตลอดเวลา

กล่าวโดยสรุปภูมิปัญญาไทยและครูภูมิปัญญาไทยเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและพัฒนาชุมชนเป็นอย่างยิ่งทั้งนี้เพราะนอกจากจะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญเป็นเยี่ยมแล้วยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีคุณค่ายิ่งอีกทั้งยังมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียนการศึกษิตตามอัธยาศัยช่วยให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นมีทักษะในการประกอบอาชีพมีคุณภาพชีวิตที่ดีและที่สำคัญช่วยให้ประชาชนศึกษาเรียนรู้รู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.1 การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ปรัชญาและความเชื่อที่บุคคลหรือองค์กรนั้นๆ ยึดถือจะเป็นเสมือนดาวเหนือ นำทางไปสู่การปฏิบัติอันใดปรัชญาหรือความเชื่อเรื่อง “การคิด” เป็นซึ่งเป็นเสมือนดาวเหนือ นำทางขององค์กรที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาตั้งแต่ต้นเป็นผลให้กระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเช่นการพัฒนาหลักสูตรสื่อ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การวัดและประเมินผล ฯลฯ ได้คำนึงถึงปรัชญาและความเชื่อเรื่อง “คิดเป็น” ที่เน้นว่า “มนุษย์ทุกคนมีความแตกต่างกันสิ่งที่ทุกคนต้องการเหมือนกันคือ “ความสุข” ความสุขของแต่ละคนก็มีระดับแตกต่างกันออกไปคนเรา จะมีความสุขได้จะต้องรู้จักการปรับตนเองและจะต้อง “คิดเป็น” แก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้โดยมีกระบวนการคิดและตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานการมีข้อมูลที่รวบรวมไว้ประกอบการคิดและตัดสินใจอย่างรอบคอบไม่น้อยกว่า 3 ด้านคือข้อมูลจากตนเองข้อมูลด้านวิชาการและข้อมูลด้านสังคมและ

สิ่งแวดล้อม เมื่อนำมาประมวลกันเข้าแล้วจึงตัดสินใจภายใต้กรอบของคุณธรรมเมื่อตัดสินใจแล้ว จึงนำไปสู่การปฏิบัติหากบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ก็ถือว่าประสบความสำเร็จ มีความสุข แต่ถ้าตัดสินใจและนำไปปฏิบัติแล้วยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็ให้กลับไปทบทวนแสวงหาข้อมูลทั้ง 3 ด้านให้ครบถ้วนสมบูรณ์จนกว่าจะสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้สำเร็จและมีความสุขตามต้องการต่อไป” (ทวีปอภิสิทธิ์, 2529: 69)

2.2 ความหมายของการศึกษานอกระบบ

มีท่านผู้รู้ได้ให้คำนิยามหรือคำจำกัดความของการศึกษานอกระบบไว้ในหลายลักษณะแต่ส่วนใหญ่จะมีความหมายใกล้เคียงกันดังนี้

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ระบุว่า

การศึกษานอกระบบ หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจนมีรูปแบบหลักสูตรวิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

การศึกษานอกระบบ บางที่เรียกว่า “การศึกษานอกโรงเรียน” หรือบางประเทศใช้คำว่า “การศึกษาผู้ใหญ่” นั้นเป็นกิจกรรมการศึกษาซึ่งจัดบริการให้แก่ผู้พ้นอุปาทวีตเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน โดยไม่จำกัดด้วยเขตพื้นที่ฐานการศึกษา กิจกรรมทางการศึกษาหลากหลายรูปแบบมีความยืดหยุ่นในเรื่องต่างๆ เช่น ระเบียบกฎเกณฑ์หลักสูตรระยะเวลาของกิจกรรมและการประเมินผล เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมายที่มีสภาพปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน

การศึกษานอกระบบ หมายถึง มวลความรู้ประสบการณ์และกิจกรรมการศึกษารูปแบบต่างๆ ที่จัดให้บริการแก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนทั้งหมดไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดมีอาชีพใดมีประสบการณ์อย่างไรซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจไม่เคยได้ศึกษาจากในระบบโรงเรียนมาก่อนเลยหรืออาจศึกษาจากระบบโรงเรียนมาบ้างแต่ต้องออกกลางคันหรือไม่มีโอกาสศึกษาต่อด้วยเหตุผลและความจำเป็นต่างๆ การศึกษานอกระบบจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งในด้านที่เป็นพื้นฐานแก่การดำรงชีวิตการอ่านการเขียนการคิดคำนวณเบื้องต้นความรู้ทางด้านทักษะการประกอบอาชีพตลอดจนความรู้และข่าวสารข้อมูล ที่เป็นปัจจุบันในด้านต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการปรับตัวเพื่อเข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม

การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นอย่างมากเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมดังนั้นจึงมีความแตกต่างจากการศึกษาในระบบโรงเรียนทั้งในด้านวัตถุประสงค์กลุ่มเป้าหมายรูปแบบการศึกษาระเบียบและกฎเกณฑ์ต่างๆเนื้อหาหลักสูตรวิธีการเรียนการสอนผู้สอนสถานที่เรียนระยะเวลาเรียน การประเมินผลการเรียนและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา

การศึกษานอกระบบ จัดบริการสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกวัยโดยไม่จำกัดอายุ พื้นฐานการศึกษาประสบการณ์ผู้สนใจสามารถรับบริการได้ทันทีเมื่อมีความพร้อมและเมื่อมีความจำเป็นต้องหยุดพักไว้ก่อนก็จะกลับมาแล้วเข้าเรียนใหม่ได้เมื่อต้องการ เนื้อหาหลักสูตรจะปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมเพื่อให้ผู้เรียนนำไปปรับใช้กับการดำรงชีวิตสถานที่เรียนไม่จำเป็นต้องเป็นที่โรงเรียนอาจเป็นที่บ้านศาลาวัดหรือสถานที่อื่นที่สะดวกเหมาะสมวิธีการเรียนการสอนและระยะเวลาเรียนยืดหยุ่นตามความพร้อมของครูและผู้เรียนการวัดผลประเมินผลไม่จำเป็นต้องมีการสอบ อาจประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบ ไม่จำเป็นต้องเป็นโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้นอาจจะเป็นหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนหรือหน่วยงานท้องถิ่นก็ได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2536: 63 - 65)

บทสรุปความหมายการศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบ หมายถึงการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรนอกโรงเรียนมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมีความยืดหยุ่นในเรื่องหลักสูตร เวลาเรียนสถานที่เรียนวิธีการเรียนผู้เรียนไม่มีข้อจำกัดในเรื่องอายุอาชีพพื้นฐานการศึกษา เน้นการเรียนเรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบันเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหน่วยงานที่จัดมีหลากหลายทั้งหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานภาคเอกชนองค์กรและสถานประกอบการต่างๆซึ่งอาจจะจัดในรูปแบบอิสระหรือร่วมจัดในลักษณะภาคีเครือข่าย

ความหมายของการศึกษาตามอรรถาธิบาย

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ว่า

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายความว่ากิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามความสนใจความต้องการ โอกาสความพร้อมและศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

การศึกษาตามอัธยาศัย เกิดจากปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิตที่ว่าบุคคลจะได้รับ การศึกษาอย่างเป็นทางการต่อเนื่องตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตตามสถานการณ์ในชีวิต เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานหรือเรียนรู้จากบุคคลครอบครัวสภาพแวดล้อมสื่อแหล่ง ความรู้ต่างๆเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะความบันเทิงและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะสำคัญ คือไม่มีหลักสูตรไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอนไม่จำกัดอายุไม่มีการลงทะเบียนและไม่มีการสอนไม่มี ประกาศนียบัตรหรือไม่มีสถานที่เรียนแน่นอนเรียนที่ไหนก็ได้

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งแต่ละบุคคลแสวงหา ความรู้พัฒนาทักษะค่านิยมและเสริมสร้างจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นการเรียนรู้ด้วย ตนเองจากสิ่งที่อยู่รอบตัวมีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล (วิจิตร ศรีสอ้าน 2532: 299-300)

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาจมีรูปแบบและวิธีเรียนที่ แตกต่างทั้งรูปแบบที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือมีส่วนจัดหรือร่วมอยู่ในสถานการณ์ในลักษณะการ เรียนรู้ตามสถานการณ์ โดยให้ความสำคัญเรื่องความสัมพันธ์กับชุมชนและการเกี่ยวข้องกับผู้รู้เพื่อ พัฒนาและยกระดับประสบการณ์ระหว่างการเรียนรู้และปฏิบัติงานในสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งเป็น มากกว่าการเรียนรู้และประสบการณ์เป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับชุมชนและสังคม นอกจากนี้ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญแล้วจะต้องประกอบด้วยบริบทของวัฒนธรรมชุมชนและอุดมการณ์ ของชุมชนนั้น

บทสรุปความหมายการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดขึ้นจากการ ผสมผสานจากการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตตามธรรมชาติจากแรงจูงใจภายใน ของบุคคลทำให้เกิดการพัฒนาตนเองทางโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ เพราะทุกคนสามารถแสวงหาและสะสมได้จากประสบการณ์ทำงานสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการ ปฏิบัติจริงทำให้เกิดการพัฒนาเจตคติความรู้และทักษะได้อย่างแท้จริงและมักเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน โดยไม่มีการจัดอย่างเป็นระบบไม่มีรูปแบบกระบวนการที่แน่นอนวัดได้ยากเป็นการศึกษาที่มี หลากหลายมิติ

ความสำคัญของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการภาคีเครือข่ายการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยนานาชาติได้สืบค้นข้อมูลการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ ประเทศฟินแลนด์ เดนมาร์ก เยอรมนี ฝรั่งเศส บังคลาเทศ ญี่ปุ่น จีน อินเดีย ออสเตรเลีย

ฟิลิปปินส์ ไนจีเรีย แอฟริกาตะวันออก พม่า อุกันดา กัมพูชา สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา นอร์เวย์ เคนยา ภาศิเครือข่าย LOCAL NGOs JICA แล้วพบว่าแต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเสริมคู่ขนานกับการศึกษาในระบบโรงเรียนให้โอกาสทางการศึกษาในรูปแบบต่างๆกันตามสภาพปัญหาความต้องการและนโยบายของแต่ละประเทศซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาด้านสังคมเศรษฐกิจวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของสังคมของประเทศนั้นๆ

สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนมากจะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตในลักษณะการศึกษาต่อเนื่องและพัฒนาทักษะอาชีพให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี

ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนาแถบทวีปเอเชียและแอฟริกาการจัดการศึกษานอกระบบยังคงเน้นการศึกษาเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ และการศึกษาต่อเนื่องเพื่อเป็นสื่อในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายรวมทั้งจัดการศึกษาด้านทักษะอาชีพควบคู่ไปด้วยหลายประเทศจัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือและวัฒนธรรมให้เป็นวาระแห่งชาติ มีการประยุกต์ศาสตร์การดำเนินงานที่เน้นการสร้างภาศิเครือข่ายและได้สรุปแนวคิดของการจัดการศึกษานอกระบบและอัยาศัยในต่างประเทศไว้ดังนี้

1. แนวคิดและความหมายของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยาศัย จัดเป็นการศึกษาที่คู่ขนานเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติให้โอกาสทางการศึกษากับประชาชนเป็นการส่งเสริมให้ได้เรียนเพิ่มเติมสามารถปรับเปลี่ยนไปมาระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบได้รวมทั้งการยกระดับความก้าวหน้าของตนเองอย่างต่อเนื่องจัดเป็นการศึกษาทางเลือกของบุคคลของชุมชน ได้เรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตเน้นการเรียนรู้การเตรียมประชาชนเข้าสู่งานตามความต้องการของตลาดแรงงานในลักษณะการศึกษาที่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมเศรษฐกิจวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยมีเป้าหมายเพื่อ

1.1 ลดความไม่เสมอภาคส่งเสริมวัฒนธรรมประชาธิปไตยความเสมอภาคทางเพศการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1.2 เตรียมคนและพัฒนาคนเข้าสู่งานตามวิกฤติความต้องการของตลาดแรงงานเพื่อเป็นกำลังสำคัญของภาคเศรษฐกิจ

1.3 มุ่งเตรียมอาชีพเพิ่มพูนอาชีพเพิ่มรายได้เพิ่มตำแหน่งงาน

2. รูปแบบและวิธีการจัดการศึกษานอกระบบทุกประเทศกับในรูปแบบที่หลากหลายสัมพันธ์กับความต้องการของประชาชนชุมชนอย่างแท้จริงเรียนรู้จักสภาพปัญหาของชุมชนเน้นการปฏิบัติจริงให้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้โดยองค์ความรู้มาจากชุมชนเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามาร่วมจัดในลักษณะภาศิเครือข่ายทางภาศุรกิจภาศุจรัฐและภาคเอกชน

กระต่ายอำนาจความรับผิดชอบทำงานแบบหุ้นส่วนด้านการจัดการศึกษาเป็นการสร้างความรับผิดชอบร่วมกันทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

วิธีการเรียนรู้มีการจัดแผนการเรียนรู้รายบุคคลหลากหลายวิธีการสอนทั้งวิถีทางไกลวิธีชั้นเรียนเรียนด้วยตนเองที่บ้านมหาวิทยาลัยเปิดการศึกษาพัฒนาทักษะวิชาชีพกลุ่มสนใจ การปฏิบัติจริงการฝึกอบรมการศึกษาระยะสั้นการศึกษาต่อเนื่องทัศนศึกษาระบบมัลติมีเดีย ฝึกอบรมขณะทำงานสนทนาไปรษณีย์ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารกับผู้เรียนเรียนแบบอิสระ ฯลฯ

3. จุดเด่นของการจัดการศึกษานอกระบบมีลักษณะแตกต่างจากการจัดการศึกษารูปแบบอื่น กล่าวคือเป็นการศึกษาทางเลือกของชุมชนที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรงเข้าถึงถิ่นทุรกันดารทางในชนบทและในเมืองสามารถเรียนแบบอิสระหรือเรียนเต็มเวลา

หลักสูตร เป็นการศึกษาที่มีความหลากหลายยืดหยุ่นทั้งหลักสูตรและวิธีการจัดรวมทั้งหลักสูตรเฉพาะเรื่องสามารถสนองความต้องการทันทั่วถึงที่ต่อความต้องการของผู้เรียน/ชุมชนเน้นการรู้หนังสือพร้อมๆ กับการเข้าใจสนใจชุมชนบ้างเป็นหลักสูตรที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกับการทำงานบริการความรู้ที่หลากหลายเป็นการเพิ่มโอกาสให้คนทำงาน

การจัดการศึกษาทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐ เอกชนองค์กรเอกชนองค์กรชุมชนมูลนิธิบริษัทห้างร้านในลักษณะเครือข่ายหรือหุ้นส่วน ตั้งแต่การร่วมศึกษาสำรวจสภาพปัญหา กำหนดหลักสูตร จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดหาครู การดูแลชั้นเรียนรวมทั้งการนิเทศติดตามผล

ส่วนการจัดการครูสอนบางประเทศได้ใช้ครูภูมิปัญญาในท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญสาขาเฉพาะและมีประสบการณ์ตรงเป็นผู้สอนวิทยากรและครูอาสาสมัครสถานที่เรียน การจัดการศึกษานอกระบบมิได้จำกัดสถานที่เรียนเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้นส่วนใหญ่จะจัดในลักษณะศูนย์การเรียนรู้เป็นสถานที่เรียนจะจัดทางที่โบสถ์ ห้างสรรพสินค้าหอการค้าศูนย์กีฬาสโมสรฟุตบอล สถานีรถไฟแหล่งพักผ่อนหย่อนใจห้องสมุด โรงเรียนวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสถานประกอบการศูนย์ชุมชนสโมสรผู้สูงอายุ สถาบันศิลปศึกษา สถาบันอาชีวศึกษาโปลีเทคนิคและองค์กรการศึกษาอื่นๆ

ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาการศึกษานอกระบบเป็นการจัดการศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายน้อยทุกภาคส่วนของสังคมได้ร่วมลงทุนใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันทั้งบุคลากรภูมิปัญญา ผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งสื่อการสอน (ปรียานุช จริยวิทยานนท์, 2551) อ้างในแนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้นอกระบบ โรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้วยความตระหนักมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาดังกล่าวแล้ว
รัฐบาลจึงได้ตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในกฎหมาย
แม่บทสำคัญต่างๆ ดังนี้

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.

2551

มาตรา 4 ระบุว่าส่งเสริมสนับสนุนการศึกษานอกระบบให้ดำเนินการเพื่อ
เป้าหมายในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคม
ที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญา เป็นฐานในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมความมั่นคง
และคุณภาพชีวิตทั้งนี้ตามแนวทางการพัฒนาประเทศ

(2) ภาวการณ์เครือข่ายเกิดแรงจูงใจและมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรม
การศึกษา(ภาวการณ์เครือข่ายหมายถึงบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรชุมชนองค์กรปกครองท้องถิ่นองค์กร
เอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและองค์กรอื่นรวมทั้งสถานศึกษาอื่นที่มีได้
สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีส่วนร่วมหรือมี
วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย)

มาตรา 6 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยให้ยึดหลักดังต่อไปนี้

(1) การศึกษานอกระบบ

(ก) ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วถึงเป็น
ธรรมและมีคุณภาพเหมาะสมกับชีวิตประชาชน

(ข) การกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมใน
การจัดการเรียนรู้

(2) การศึกษาตามอัธยาศัย

(ก) การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของ
ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย

(ข) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญา
ท้องถิ่นและส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา

โดยนัยตามมาตรา 6 นี้ถือได้ว่าครุภูมิปัญญาไทยและทุกส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้อง
มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบหลากหลายรูปแบบ

มาตรา 8 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัยให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(2) ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

(3) ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปทำประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

มาตรา 9 ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องตามบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ผู้เรียนเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถเลือกรับบริการได้หลากหลายตามความต้องการของตนเอง

(2) ผู้จัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบและผู้จัดแหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัยมีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยบูรณาการความรู้ ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม

มาตรา 10 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่วนราชการหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่ายอาจดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้

(1) สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและการช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการจัดการศึกษานอกระบบ

(2) การจัดการศึกษาการพัฒนาวิชาการและบุคลากรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการศึกษาและการยกย่องประกาศเกียรติคุณสำหรับผู้จัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

(3) การสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนของการศึกษาตามอัธยาศัยสามารถเข้าถึงได้ตามความเหมาะสม

(4) ทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อให้บุคคลและชุมชนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการที่สอดคล้องกับความจำเป็นในสังคมของการศึกษาตามอัธยาศัย จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้เช่น แหล่งการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนสื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียน

3. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1 การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (พ.ศ.2551 - 2554) มีสาระสำคัญคือ อ่างในแนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ระบุเป็นสิ่งที่ให้ชุมชนมีการจัดการเรียนรู้(ภูมิปัญญาท้องถิ่น) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยมียุทธศาสตร์สำคัญเช่น

1. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนการบริหาร การบริการและการเรียนรู้
2. สร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนและกลุ่มบุคคล
3. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.2 กิจกรรมที่ดำเนินการมีดังนี้

3.2.1 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบการติดตามประเมินผลเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.2.2 ให้กลุ่มเป้าหมายภาคีเครือข่ายและบุคลากร กศน. เห็นคุณค่าและประโยชน์ ของงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอันจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

3.2.3 พัฒนาระบบฐานข้อมูลและโปรแกรมเพื่อการบริหารจัดการ

3.2.4 พัฒนาเนื้อหาและสื่อที่สอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เรียนรู้ผ่านระบบe-Learning

3.2.5 จัดทำ “ธนาคารความรู้ในรูปแบบICT” (ICT Knowledge Bank)

3.2.6 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักงาน กศน. ทุกแห่งจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

3.2.7 พัฒนาศักยภาพครู ศรช. ให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการจัดทำฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

3.2.8 อุทธรณ์การจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยตามรูปแบบการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ห้องสมุดประชาชนและแหล่งการเรียนรู้

3.2.9 ผู้รับบริการการศึกษาตามอัธยาศัยได้เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ตามความต้องการและความเหมาะสม

3.2.10 พัฒนาทักษะการเรียนรู้อาชีพเพื่อการพึ่งพาตนเองพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาอาชีพ

3.2.11 สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ จัดทำระบบสารสนเทศของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพพัฒนาสมรรถนะบุคลากรจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพทุกระดับอย่างต่อเนื่อง

3.2.12 ให้บริการยืมหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยจัดและผลิตรายการวิทยุเพื่อการศึกษาตามอัธยาศัยผลิตและพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามอัธยาศัยพัฒนาระบบการจัดการออกอากาศทางสถานีวิทยุงานพัฒนาการจัดการทรัพยากรและการบริการสื่อการศึกษา พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้วยระบบวิทยุพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้วยระบบโทรทัศน์ผลิตและเผยแพร่สื่อการศึกษาผลิตและพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษาในรูปแบบ e-Learning พัฒนางานการให้บริการสื่อการศึกษาผ่านเครือข่ายสารสนเทศจัดกิจกรรมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาโดยผู้ชมมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากการศึกษารูปแบบหลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยแล้วพบว่าองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยสามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของสาระการเรียนรู้และบูรณาการเข้าไปในการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นความรู้และทักษะอาชีพในเชิงเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับสภาพของแต่ละท้องถิ่นให้ผู้เรียนมีทักษะความชำนาญเฉพาะเรื่องสามารถเพิ่มผลผลิตและหรือต้นทุนลดต้นทุนการผลิต มีความรู้และทักษะในการจัดการระบบบัญชีการตลาดและการบริหารจัดการอย่างครบวงจรสามารถประกอบอาชีพสมัยใหม่เป็นผู้ประกอบการหรือรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพและรู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของประชาชนโดยเน้นการกระตุ้นให้เกิดความคิดให้มีความรู้สึกเห็นคุณค่าเกียรติศักดิ์ของตนเองซึ่งมีเนื้อหาของกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทุกวันได้แก่ครอบครัวศึกษาดนตรีกีฬาสาธิตประชาธิปไตย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมสุขภาพอนามัยคุณธรรมและจริยธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นโบราณคดีโดยมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆเช่นการเข้าค่ายการแข่งขันการศึกษาดูงาน

3. การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะจากการศึกษาที่มีผู้เรียนมืออยู่หรือได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาในโรงเรียนแล้วนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและชุมชนเป็นการศึกษาหลักสูตรระยะสั้นเพื่อ

ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยเน้นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนการจัดเวทีชาวบ้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนการพัฒนาคนรองรับ SML การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน

4. การศึกษาเทียบเท่าการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนทั้งสายสามัญและสายอาชีพสำหรับกลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบ โรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาเทียบเท่าการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้มีพื้นฐานความรู้เพียงพอที่จะดำเนินชีวิต การศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ

5. การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญเป็นการจัดเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมให้ประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้ไปปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นหรือเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป โดยกำหนดหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญได้แก่หลักสูตร ประถมศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

6. การศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีอาชีพหรือเห็นช่องทางการทำงานหากินคิดเป็นแก้ปัญหาเป็นมีความรู้ทักษะและเจตคติที่ดีต่อตนเองและชุมชน รวมทั้งเพื่อเพิ่มพูนทางการศึกษาและพัฒนาตนเองเกี่ยวกับหน้าที่โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพพุทธศักราช 2533 (ปอ.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2539 (กศน. ปวช.)

โดยสรุปการจัดการศึกษานอกระบบในปัจจุบันมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

- 1. ผู้เรียนผู้เรียนในการศึกษานอกระบบไม่มีการกำหนดเกณฑ์อายุเหมือนกับ การศึกษาในระบบ โรงเรียนการเรียนขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่มีการบังคับ ผู้เรียนทุกเพศทุกวัยและทุกชุดสามารถสมัครเรียนได้ตามความต้องการและความสนใจที่ตนเองมี ต่อวิชานั้นๆ**
- 2. ผู้สอนผู้สอนและบุคลากรการศึกษานอกระบบอาจจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความ ชำนาญและความเชี่ยวชาญในวิชาที่เรียนโดยตรงหรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพ ของตนเองมาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร**
- 3. หลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตรและเนื้อหาวิชาการศึกษาอกระบบยืดหยุ่น ได้มากเนื้อหาสามารถปรับตามท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียนเรียนแล้วมุ่งให้นำไปใช้ ประโยชน์ได้ทันที**
- 4. รูปแบบการจัดไม่มีรูปแบบแน่นอนอนรูปแบบการจัดจะต่างกันไปเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดและผู้รับบริการ**

5. การเรียนการสอนวิธีการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบจะมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมความจำเป็นบางครั้งจะจัดการเรียนการสอนเป็นชั้นและบางครั้งจะไม่ใช่ชั้นเดียวแต่จัดในรูปกลุ่มพบปะสนทนาการสาธิตการฝึกอบรบการใช้โสตทัศนอุปกรณ์และสื่อมวลชนการศึกษาทางไกล ฯลฯ

6. สถานที่สถานที่จัดให้บริการการศึกษานอกระบบจะกระจายเปลี่ยนแปลงและโยกย้ายไปตามสถานที่ที่อำนวยให้และเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยอาจจะจัดขึ้นที่ศาลาวัดชั้นเรียนของโรงเรียนภาคปกติศูนย์อนามัยห้องสมุดประชาชนอำเภอหรือจังหวัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านศูนย์การเรียนสถานประกอบการสนามกีฬาศาลาประชาคมได้ร่วมไม้ ฯลฯ

7. ระยะเวลาระยะเวลาเรียนของการศึกษานอกระบบขึ้นอยู่กับชนิดและลักษณะของวิชารวมทั้งความสนใจของผู้เรียนด้วยเช่นการเรียนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าในที่แห่งหนึ่งอาจจะใช้ระยะเวลามากกว่าการเรียนการสอนวิชาเดียวกันในอีกที่แห่งหนึ่งก็ได้

8. การรับรองความสามารถและคุณวุฒิการประเมินผลการศึกษานอกระบบมักจะประเมินในระยะสั้นๆ ประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรที่ได้มีความหมายเพียงว่าได้ผ่านการเรียนหรือการฝึกอบรบในเรื่องใดมาเท่านั้น

ภูมิปัญญาไทยนับว่าเป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนโดยสังเขปจากประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแล้วองค์ความรู้นี้มีอยู่หลากหลายในทุกหนทุกแห่งซึ่งสามารถรวบรวมมาจัดทำเป็นตำราเรียนหรือพัฒนาเป็นสื่อเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษานอกระบบและที่เหมาะสมที่สุดคือการนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งมีหลักการที่มุ่งเน้นสาระเนื้อหาสอดคล้องสนองตอบความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างถูกต้องรวดเร็วทันต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสังคม โดยเฉพาะผู้เรียนสามารถนำความรู้ และประสบการณ์ไปพัฒนาตนเองครอบครัว และชุมชนตลอดทั้งยังช่วยปลูกฝังให้เกิดความรักความผูกพันในท้องถิ่นด้วยดังนั้นจึงน่าจะรู้จักบริบทของหลักสูตรท้องถิ่น กคน.

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

4.1 บริบทจังหวัดนครราชสีมา

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดนครราชสีมา

ขนาดที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บนที่ราบสูงโคราช ละติจูด 15 องศาเหนือ ลองจิจูด 102 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 187 เมตร

ตัวจังหวัดอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ 255 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟ 264 กิโลเมตร มีพื้นที่ 20,493.964 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 12,808,728 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.12 ของพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดขอนแก่น

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัด

สระแก้ว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี

การปกครองและการบริหาร

จังหวัดนครราชสีมามีรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. การบริหารราชการส่วนกลาง มีส่วนราชการสังกัดส่วนกลางตั้งหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดอยู่ประมาณ 196 หน่วย (รวมทั้งหน่วยงานอิสระ 26 หน่วย รัฐวิสาหกิจ 27 หน่วย)

2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีส่วนราชการสังกัดส่วนภูมิภาคประจำจังหวัด 30 หน่วย ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมาแบ่งการปกครองออกเป็น 32 อำเภอ 287 ตำบล 3,743 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

1. อำเภอเมืองนครราชสีมา	8. อำเภอด่านขุนทด
2. อำเภอขามสะแกแสง	9. อำเภอขามทะเลสอ
3. อำเภอคง	10. อำเภอโนนไทย
4. อำเภอครบุรี	11. อำเภอโนนสูง
5. อำเภอจักราช	12. อำเภอบัวใหญ่
6. อำเภอชุมพวง	13. อำเภอประทาย
7. อำเภอโชคชัย	14. อำเภอปักธงชัย
15. อำเภอปากช่อง	16. อำเภอพิมาย
17. อำเภอสีคิ้ว	25. อำเภอวังน้ำเขียว
18. อำเภอสูงเนิน	26. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
19. อำเภอห้วยแถลง	27. อำเภอเทพารักษ์
20. อำเภอเสิงสาง	28. อำเภอเมืองยาง
21. อำเภอบ้านเหลื่อม	29. อำเภอลำทะเมนชัย
22. อำเภอหนองบุญมาก	30. อำเภอพระทองคำ
23. อำเภอแก้งสนามนาง	31. อำเภอบัวลาย
24. อำเภอโนนแดง	32. อำเภอสีดา

3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มี 3 รูปแบบ

1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด

นครราชสีมา

2) เทศบาล 75 แห่ง ประกอบด้วย

- เทศบาลนคร 1 แห่ง คือ เทศบาลนครนครราชสีมา

- เทศบาลเมือง 3 แห่ง คือ เทศบาลเมืองปากช่อง เทศบาลเมืองบัวใหญ่ และ

- เทศบาลเมืองสีคิ้ว

- เทศบาลตำบล 71 แห่ง

3) องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 258 แห่งและมีกศน.ตำบล286แห่ง

รายละเอียดสามารถสืบค้นข้อมูลได้ที่ www.koratlocal.go.th และ www.nakhonratchasima.go.th

จำนวนประชากร

จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนประชากร ณ เดือนธันวาคม 2553 จำนวนทั้งสิ้น 2,582,089 คน เป็นชายจำนวน 1,277,333 คน เป็นหญิง จำนวน 1,304,756 คน
ที่มา : *ประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง 4 ก.พ.54*

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวน การเลี้ยงสัตว์
การอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ฯลฯ

4.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

มีภูมิปัญญาชาวบ้านที่หลากหลายซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีพเป็นส่วนใหญ่ มีการนำภูมิปัญญาและเทคโนโลยีมาใช้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของชาวจังหวัดนครราชสีมา เช่น การทำสวน การหัตถกรรม การรักษาโรคด้วยแพทย์แผนไทย เป็นต้น

ไทยโคราช ชื่อ ไทยโคราช ความเป็นมา จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย แต่ไทยโคราชเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ ที่มีวัฒนธรรมโคราช ได้แก่ มีเพลงพื้นบ้านที่เรียกว่า "เพลงโคราช" ใช้ดนตรีพื้นบ้าน คือ มโหรีโคราช และที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญคือ ใช้ภาษาโคราชในชีวิตประจำวัน ไม่มีหลักฐานบ่งบอกว่ากลุ่มชาติพันธุ์โคราชมาจากที่ใด แต่มีหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับชุมชนโบราณ บริเวณจังหวัดนครราชสีมาจำนวนมาก ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์นี้ นอกจากจะอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมาแล้วยังมีอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ ชัยภูมิ และบางส่วนของจังหวัดลพบุรี บาง ครั้งอาจเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า ไทยเบ็ญ วิถีชีวิตและภาษา กลุ่มชาติพันธุ์โคราชมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายเหมือนชาวชนบททั่วไป คืออยู่บ้านใต้ถุนสูงแบบบ้านโคราช ซึ่งเป็นเรือนสามระดับ ใกล้เคียง บ้านปลูกพืชผักสวนครัวซึ่งอาจมีทั้งอาหารและยา ใช้ผ้าถุงโจงกระเบนซึ่งเป็น ผ้าไหม เรียกว่า ไหมหางกระรอก ซึ่งเป็นผ้าทอที่เส้นพุ่งเป็นไหมควบสองเส้นทำให้ทอแล้วเกิดเป็นลูกลายเหมือนหางกระรอกและวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ ภาษาโคราช ซึ่งมีวงศัพท์ เสียง และสำนวนของตัวเอง เช่น จ่น แปลว่า ไม่ว่างเลย เช่น วันนี้จ่นมาก จิ้น แปลว่า จืดชืด หรือ เซ็ง เช่น สัมคำนี้จิ้นแล้ว เซาะเซาะ แปลว่า ผอมโซ ไม่มีเรี่ยวแรง นอกจากนี้อาจเพี้ยนเสียงวรรณยุกต์คำในภาษาไทยกลางได้แก่ เพี้ยนเสียงเอกเป็นเสียงตรี เช่น กัด เป็น กัด ดัด เป็น ดัด เพี้ยนเสียงสามัญเป็นเสียงจัตวา เช่น ปลา เป็น ปล่า กา เป็น กำ เกี่ยวกับสำนวนภาษาโคราชมีสำนวนมากมายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น คำเรียกขวัญ ดังตัวอย่างเล็กน้อยดังนี้ "ขวัญอินางเอามา? กู้? ขอให้มาเข้าโคราชอย่าได้หลาบ ขอให้มาเข้าคราบอย่าได้ถอย ลิบปืออย่าไปอื่น หมั้นปืออย่าไปไกล ขอให้มาอยู่ซุ่มพ้อซุ่มแม่ ซุ่มพ้อซุ่มน้อง ให้มาอยู่เรือนใหญ่ หัวกะไดสูง.." หมายความว่า ขวัญลูกเออยังมาเกิดขอให้มาอยู่กับร่างกายลิบปี หมั้นปืออย่าได้ไปไหน ขอให้อยู่กับพ่อ แม่พี่น้อง บนเรือนหลังใหญ่บันไดสูง การปรับปรนในสังคม

ปัจจุบัน ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์โคราชมีความภาคภูมิใจในความเป็นคนโคราช ร่วมกันสร้างสรรค์ สังคม รักษา และสืบทอด วัฒนธรรมโคราช ให้คงอยู่

งานฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารี ชื่อ งานฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารี ช่วงเวลา ระหว่างวันที่ ๒๓ มีนาคม - ๓ เมษายน ของทุกปี ความสำคัญ เป็นงานประจำปีของจังหวัดซึ่งเริ่มขึ้นในวันที่ ๒๓ มีนาคมของทุกปี ซึ่งถือเป็นเวลาที่ ท้าวสุรนารี (คุณหญิงโม) ได้รับชัยชนะจากข้าศึก เพราะวันที่ ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๓๖๕ คือวันที่เจ้าอนุวงศ์ยกทัพ ออกจากเมืองนครราชสีมา จึงเป็นงานประเพณีทำให้ระลึกถึงความกล้าหาญในวีรกรรมครั้งนั้น นอกจากนี้ในงานยังมีการแสดงศิลปวัฒนธรรม การออกร้าน จัดนิทรรศการของหน่วยราชการและภาคเอกชน รวมทั้ง กิจกรรมบันเทิงที่สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปในแต่ละวัน พิธีกรรม พิธีกรรมที่จัดขึ้นในงานที่จัดขึ้นในงานของท้าวสุรนารี เริ่มต้นครั้งแรกในปี พุทธศักราช ๒๔๗๗ มีการ บวงสรวงอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี พิธีจุดพลุสี่มุมเมือง นอกจากนี้ในอดีตเคยมีการจัดการแสดงละครเรื่องวีรกรรมท้าวสุรนารี ให้เป็นกิจกรรมหลักของงานเพื่อให้ผู้ร่วมงานระลึกถึงความกล้าหาญในวีรกรรม ครั้งนั้น สาระ กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พลเมืองเป็นแบบอย่างให้กับพลเมือง ได้ตระหนักถึงบุคคลที่ถูกยกย่องให้เป็นปวงชนียบุคคล

สังคมไทย เป็นสังคมเกษตรเพื่อยังชีพมาแต่ครั้งโบราณกาล นอกจากการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ไว้ใช้เป็นอาหารและไว้ใช้แรงงานแล้วยังมีความจำเป็นที่จะต้องผลิตสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตไว้ใช้ในครอบครัวด้วย ดังนั้น เวลาที่ว่างจากงานด้านเกษตรกรจึงเป็นเวลาที่ใช้ทำงานด้านหัตถกรรมแล้ว ยังนำส่วนที่มากกว่าความต้องการใช้ไปแลกเปลี่ยนสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งครอบครัวไม่สามารถจะผลิตได้เองเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ก็เป็น ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะดังกล่าวข้างต้น แม้ว่าจะมีหลักฐานหลายอย่างปรากฏให้เห็นเด่นชัดว่ามีการทำเครื่องปั้นดินเผาอยู่หลายแห่งในภาคอีสานมานานแล้ว เช่นที่บ้านเชียง แต่ปัจจุบันนี้ เมื่อกล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาของภาคอีสาน

คนไทยทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างประเทศ รู้จักเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนมากกว่าเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งอื่น เพราะปัจจุบันนี้เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ได้วิวัฒนาการจากหัตถกรรมในครัวเรือน เข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมเพื่อส่งออกนอกท้องถิ่น ดังจะเห็นวัตถุประสงคนี้ได้อย่างชัดเจน

ตั้งแต่การผลิตไปจนถึง รูปแบบ กระบวนการผลิต และระบบการซื้อขายที่แพร่กระจายไปยังตลาดต่างประเทศ

ผ้าไหมโคราช เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั้งภายในและต่างประเทศ เนื่องจากลักษณะของผ้าไหมที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือเนื้อผ้าแน่น ละเอียดย มีความมัน วาว ซักแล้วสีไม่ตก

ไม่ซิด เมื่อนำไปตัดเย็บเสื้อผ้าตะเข็บไม่แตกง่าย มีความพิถีพิถันในการทอ ตามคำขวัญประจำจังหวัด คือ "ผ้าไหมดี หมีโคราช ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน" จากอดีตถึงปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่ผลิตขึ้น ได้สะท้อนภูมิปัญญาของท้องถิ่น และได้สืบทอดการทอผ้าไหมแบบรุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบัน ไหมเป็นเส้นใยของตัวหนอนชนิดหนึ่ง ไหมมีหลายชนิด เช่น ไหมน้อย ไหมใหญ่ ไหมไทย ไหมงาม เป็นต้น ไหมแต่ละชนิดมีความสวยงามแตกต่างกันไป การทำไหมเป็นกรรมวิธีที่ค่อนข้างยุ่งยากพอสมควร เริ่มตั้งแต่การเลี้ยงไหม การนำเส้นไหมมาฟอก การย้อมไหม การกรอไหม จนไปถึงการทอไหม โดยได้มีการพัฒนาการทอผ้าไหม ตั้งแต่กรรมวิธีการทอ การออกแบบลวดลายให้หลากหลาย การย้อมสี ทั้งสีธรรมชาติ และสีเคมี แต่ยังมี การอนุรักษ์รูปแบบเดิมๆ ไว้ จากการทอผ้าไหมเพื่อใช้เองมาเป็นของฝาก จนกระทั่งทอเพื่อจำหน่ายทั้งใน และต่างประเทศ ผ้าไหมโคราช มีลักษณะกรรมวิธีการผลิตแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1.ประเภทหัตถกรรม ได้แก่

ผ้าไหมหางกระรอก ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมมัดหมี่ข้อ ผ้าไหมลูกแก้ว ฯลฯ โดยมีแหล่งผลิตได้แก่ อำเภอบัวใหญ่ อำเภอประทาย อำเภอแก้งสนามนาง อำเภอเสิงสาง อำเภอห้วยแถลง กิ่งอำเภอสีดา กิ่งอำเภอบัวลาย ฯลฯ 2. ประเภทอุตสาหกรรม ได้แก่ ผ้าไหมลายประยุกต์ ผ้าไหมพิมพ์ลาย ผ้าไหมพื้นเรียบ การแปรรูปผ้าไหม โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ที่อำเภอปักธงชัย

ชาวไทยโคราช เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองที่มีศิลปวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเองมาช้านาน ส่วนใหญ่อาศัยในท้องที่จังหวัดนครราชสีมา ชาวไทยโคราชมีภาษาถิ่นเฉพาะ นิยมรับประทานข้าวเหนียวมากกว่าข้าวเจ้า การละเล่นพื้นบ้านที่แปลกเด่นไม่เหมือนที่ใด

คือ **"เพลงโคราช"** ซึ่งมีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์คล้ายกับเพลงลำตัดมากกว่าหมอลำ

การละเล่นเพลงโคราช นับว่าเป็นมหรสพพื้นบ้านเล่นอย่างเรียบง่ายที่สุดเพียงแต่หมอลำเพียง

ชายแต่งกายพื้นบ้าน คือ ขายนุ่งผ้าโจงกระเบน ไหมหางกระรอกใส่เสื้อดอกดวงมีผ้าขาวม้าคาดเอว และหญิงนุ่งชุดโจงกระเบน เช่นกัน ใส่เสื้อลูกไม้สวยงามขึ้นมาประชันฝีปาก เป็นคู่ๆ บน 'โรงเพลง' ไม่ต้องมีเสียงดนตรีและเครื่องใช้จังหวะ อะไรเลย

มีแต่การแสดงไหวพริบปฏิภาณในการแสดงโวหารของหมอลำ ตั้งแต่บนเกริ่น บทเชิญ บทเกี่ยว บทปลอบ บทคร่ำครวญ ไปจนจบที่เพลงลา ซึ่งกว่าจะถึงบทเหล่านั้นส่วนมากจะเป็นเวลาใกล้รุ่งสาง เพลงโคราชเป็นที่นิยม มากในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะท้าวสุรนารีโปรดปรานมาก ถึงกับกล่าวกันว่าถ้าหากจะบนบานศาลกล่าวที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีให้ได้ผลต้องบนด้วยเพลงโคราช ในปัจจุบันนี้ยังคงหลงเหลือตกทอดเป็นมรดกของท้องถิ่นจึงมีไว้

สำหรับการเก็บเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบัน 'โรงเพลง' จะอยู่ใกล้กับอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีเพื่อสะดวกในการเก็บของประชาชน

ประวัติความเป็นมา : หมายเป็นชื่อชุมชนโบราณอายุนับพันปี เป็นแหล่งเศรษฐกิจอันมั่งคั่ง และเป็นเส้นทางผ่านของอารยธรรมขอมโบราณ ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์คือ ปราสาทหินพิมายที่ใหญ่โตสง่างาม ในปัจจุบันพิมายเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านคือแม่น้ำมูลหรือลำน้ำจักราช ซึ่งเมื่อถึงเทศกาลออกพรรษา ชาวบ้านที่อยู่ริมฝั่งน้ำจะร่วมทำบุญกฐินและจัดแข่งเรือเพื่อสร้างความสามัคคีจนกลายเป็นประเพณีสืบมา เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมา เป็นเสมือนประตูเปิดสู่ภูมิภาคอีสาน และอินโดจีน อีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ร่วมกับ จังหวัดนครราชสีมา และกรมศิลปากร จึงกำหนดงานเทศกาลเที่ยวพิมายขึ้น ในสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายน โดยเริ่มจัดครั้งแรกใน พ.ศ. 2531 และจัดต่อเนื่องมาทุกปี

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคล ซึ่งหมายถึงชาวบ้านที่มีการดำเนินวิถีชีวิตในชุมชน ประกอบอาชีพ และประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นอันนำมาซึ่งรายได้ และการยังชีพ ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี เศรษฐกิจยั่งยืน และทำให้สังคมมีการพัฒนา ทั้งนี้เนื่องมาจากความรู้ความสามารถ ทักษะความชำนาญและประสบการณ์อันยาวนาน ซึ่งสามารถ นำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบด้านต่างๆ คือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นข้อมูลจาก WWW.Koratpao.go.th ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และจากวารสารองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เรื่องวัฒนธรรม การพัฒนาท้องถิ่นประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา สามารถแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาได้ดังนี้

- 1) เกษตรกรรม การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตร เช่น ไร่นาสวนผสมที่อำเภอห้วยแถลง อำเภอโนนสูง
- 2) หัตถกรรม และอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น เครื่องปั้นดินเผาบ้านด่านเกวียน ผ้าไหมหางกระรอก ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมมัดหมี่ข้อ ผ้าไหมลูกแก้ว ฯลฯ โดยมีแหล่งผลิตได้แก่ อำเภอบัวใหญ่ อำเภอประทาย อำเภอแก้งสนามนาง อำเภอเสิงสาง อำเภอห้วยแถลง กิ่งอำเภอสีดา กิ่งอำเภอบัวลาย ฯลฯ ประเภทอุตสาหกรรม ได้แก่ ผ้าไหมลายประยุกต์ ผ้าไหมพิมพ์ลาย ผ้าไหมพื้นเรียบ การแปรรูปผ้าไหม โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ที่อำเภอบักรงชัย

- 3) โภชนาการ เช่น ผัดหมี่กระทอก หมูยอบ้านด่านเกวียน
 - 4) การแพทย์แผนไทย เช่น การนวดแขนงพุ่มสมุนไพร ธรรมเนียมสันตะฆาต
นวดประคบที่อำเภอพิมายที่อำเภอโนนสูงและอำเภอเมือง
 - 5) ศิลปกรรม เช่น ภาพวาดและแกะสลักที่อำเภอจักราชที่อำเภอสีคิ้วและ
อำเภอพิมาย
 - 6) ปรัชญาศาสนาและประเพณี เช่น ประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ วันสงกรานต์
และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนประเพณีอื่นๆ ได้แก่ งานแต่งงาน งานบวช งานศพ
งานโกนจุก หรือในงานเทศกาลอื่นๆ เช่น เทศกาลขึ้นปีใหม่ ลอยกระทง ทอดกฐินที่อำเภอวังน้ำ
เขียวที่อำเภอขามทะเลสอที่อำเภอห้วยแถลงและอำเภอโชคชัย
 - 7) ภาษาและวรรณกรรม เช่น เพลงโคราช ภาษาพูดภาษาโคราช ที่อำเภอเมือง
นครราชสีมาอำเภอโชคชัยและอำเภอโนนสูง
 - 8) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างสมดุปลาไม้เช่น
การบวชป่าการอนุรักษ์ธรรมชาติที่อำเภอวังน้ำเขียว
 - 9) กองทุนและธุรกิจชุมชน เช่น ศูนย์สาธิตการตลาดชุมชน กองทุนหมู่บ้าน เช่น
บ้านหนองพองอำเภอห้วยแถลง
- จะเห็นว่าผลงานและอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบันของจังหวัด
นครราชสีมา ส่วนใหญ่เกิดจากประสบการณ์ มวลความรู้ ทักษะและความสามารถ อันเกิดจาก
สติปัญญาของชาวบ้านที่ได้รับการฝึกอบรม เรียนรู้ และนำประกอบการณ์ทั้งหมดมาผ่าน
กระบวนการพัฒนาถ่ายทอดประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตได้สอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่และ
ความต้องการของชุมชนในการดำรงชีพอย่างมีสติปัญญา มีความรู้ ความสามารถคิดเป็น ทำเป็น
และบริหารจัดการ ดำเนินการในการประกอบอาชีพตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ
ได้ตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น นับว่า
ก่อให้เกิดความรู้และพัฒนารูปแบบใหม่ สิ่งใหม่สามารถนำมาใช้ได้ทันที ซึ่งเราสามารถศึกษา
และนำมาเป็นแนวทางศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา
นอกระบบได้ เป็นอย่างดี

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการเพื่อพัฒนานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและศึกษา เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการนำภูมิ ปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการส่งเสริมครุภูมิปัญญาไทยเข้าสู่การศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

1. ให้การยกย่องให้เป็นผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือเป็นปราชญ์ชาวบ้านประจำ ชุมชนในสาขาเฉพาะนั้นๆ
2. จัดทำทำเนียบผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือปราชญ์ชาวบ้านประจำชุมชนเฉพาะ สาขาแล้วเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง
3. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้และแหล่งความรู้ของผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือปราชญ์ชาวบ้านประจำชุมชนเฉพาะสาขาทำไว้ให้ประชาชนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองให้ กว้างขวาง
4. ส่งเสริมให้ครุภูมิปัญญาไทยเป็นผู้จัดการความรู้ตามอัธยาศัย โดยพัฒนาครุภูมิ ปัญญาไทยให้มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัยให้ชัดเจนก่อนดำเนินการ
5. ส่งเสริมให้ครุภูมิปัญญาไทยถ่ายทอดความรู้ผ่านการเขียนบทความ ให้ สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชน เช่นวารสาร หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เคเบิลทีวี อินเทอร์เน็ต เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน
6. นำหนังสือต่างๆ ที่ครุภูมิปัญญาไทยจัดทำไว้ไปเผยแพร่ต่อในสื่อต่างๆ ให้ขยาย องค์ความรู้กว้างขวางออกไปอีก
7. จัดมุนิทรศการที่มีชีวิตประวัติ องค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ผลงานของครุภูมิ ปัญญาไทยไว้ในห้องสมุดทุกแห่ง ให้ผู้สนใจไปค้นคว้าได้อย่างสะดวก
8. รวบรวมผลงาน และองค์ความรู้ของภูมิปัญญาไทยทุกสาขา มาจัดทำเป็น สารานุกรมองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยสาขาต่างๆไว้เพื่อสะดวกแก่การศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อยอด ประกอบ ใจมัน (2539 บทคัดย่อ) ปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พบคือขาด แคลนวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงานงบประมาณไม่เพียงพอการเบิกจ่ายค่าตอบแทนยุ่งยาก ค่าจ้างภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ค่อยมีเวลาว่างและภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดทักษะประสบการณ์ในการ ถ่ายทอดความรู้

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อประกอบการอาชีพโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และศึกษาที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันสาขาดนตรีไทยโดยศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่าสื่อที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ของกรณีศึกษา วิชาดนตรีไทยปีพาทย์ได้แก่ ครูผู้สอนรองลงมาคือ สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการเรียนการสอนได้แก่ วิทยุทัศน์ เทป เป็นต้น แต่มีต้องอาศัยครูเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นผู้นำ ซึ่งแนะนำให้ผู้เรียนเกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กนกวรรณ รุกขชาติ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้านในศตวรรษ ที่ 21 เพื่อศึกษาแนวโน้ม 4 ด้าน คือ ด้านจุดหมาย ด้านเนื้อหา และประสบการณ์ ด้านการจัดการเรียน การสอน ด้านการวัดและประเมินผล เป็นการวิจัยอนาคตโดยใช้เทคนิคเดลฟาย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ประกอบด้วย ประชาชนชาวบ้าน นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตรจำนวน 20 คน แบบ สอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 รอบ ข้อมูลที่ได้โดยวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรควรจะทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการจัดการต่อชีวิตและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยเพิ่มมากขึ้นและเป็นหลักสูตรที่ให้ชุมชนองค์กรมีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงขั้นการประเมินผล เนื้อหาความรู้จะเป็นเนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนสอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง ลักษณะการเรียนการสอนเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดประสบการณ์โดยตรง บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้นำวิคิด วิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน การเรียนการสอนมีการใช้สื่อที่เป็นของจริงสื่อที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติได้จริง การวัดและประเมินผลเป็นการประเมินจากการปฏิบัติได้จริง หลังจากการเรียนรู้แล้วสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ชีวิตประจำวันได้

กรมวิชาการ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ได้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนกับผู้รู้ในท้องถิ่น โดยการสำรวจข้อมูลจากแหล่งความรู้ในชุมชน และการไปฝึกงานที่บ้าน หรือสถานประกอบการกับผู้รู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มาก เป็นการเรียนที่สบาย การฝึกประสบการณ์ที่บ้านของผู้รู้ในท้องถิ่นและการออกไปสำรวจข้อมูลจากแหล่งความรู้ในชุมชนเป็นการฝึกนักเรียนในเรื่องรับผิดชอบด้วย

นิตยา บุตรศรี (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสูตรท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน 10 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านด้านศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี และการประกอบอาชีพมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะของการปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมโดยดำเนินการในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มทำงานและพื้นฐานอาชีพทั้งในระดับประถมและมัธยมศึกษา การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการปรับรายละเอียดเนื้อหาวิชานั้น ครูผู้สอนใช้วิธีมอบหมายให้นักเรียนไปศึกษาหรือรวบรวมความรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายและสรุปร่วมกันในชั้นเรียน มีการให้นักเรียนศึกษากับผู้รู้โดยการเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามาถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียน สำหรับการจัดกิจกรรมเสริม ครูผู้สอนดำเนินการโดยนำนักเรียนไปเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น ในการบริหารและบริการหลักสูตร ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านด้านประกอบอาชีพร่วมดำเนินการในด้านการจัดเตรียมสถานที่ การจัดบริการวัสดุหลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตร และการเตรียมบุคลากร ส่วนใหญ่การสอนของครูมีการนำเนื้อหาที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านถ่ายทอด โดยเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนตามปกติ ปัญหาที่พบในการดำเนินงานได้แก่ ครูผู้สอนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีในท้องถิ่น และครูผู้สอนมีงานในหน้าที่มากจึงไม่มีเวลา หรือไม่คิดที่จะนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและผู้รู้ที่โรงเรียนเชิญมาถ่ายทอดความรู้ไม่มีทักษะในด้านวิธีการสอน จึงเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้

ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ (2545: กล่าวนำ) วิจัย “ชุมชนวากรรมการพัฒนา : การสร้างและให้ความหมายชุมชนภายใต้บริบทการพัฒนาในสังคมไทย” ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาในชุมชน โดยเห็นว่าหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้เริ่มให้ความสนใจและพยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนหรือองค์กรชุมชน เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ซึ่งในภาพรวมการพัฒนาชุมชนไปในทิศทางที่เอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ในการกำหนดตัดสินใจสิ่งต่างๆ ในอนาคตและความเป็นไปได้ของชุมชนแต่เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ชุมชนได้ถูกตีความและวิเคราะห์ความคิดเห็นแตกต่างกันออกไปตามทัศนะ จุดยืน และมุมมองที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคประชาชน

วีรวรรณ ถิระแก้ว (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรนำมาใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบคือผู้นำชุมชน โดยการเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงหรือจากประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดประชุมหรืออบรมให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการเลือกกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมาใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบด้านต่างๆคือ ด้านการศึกษขั้นพื้นฐาน ควรนำมาช่วยสรรหาผู้สอน อาสาสมัคร วิทยากร ประชาชนชาวบ้านและนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาบูรณาการจัดการเรียนการสอน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ ควรนำมาช่วยฝึกทักษะอาชีพโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรงเพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ควรนำมาใช้ให้ความรู้ในด้านสุขภาพอนามัยและถ่ายทอดความรู้คติเตือนใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนควรนำมาใช้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการลงทุน ร่วมผลิต ร่วมขาย โดยการจัดเวทีชาวบ้านหรือจัดทำโครงการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้และการสร้างอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ครูภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบ สรุปได้ 11 แนวทาง อาทิเช่น

1. หน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียนควรจัดให้มีหลักสูตรเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย โดยเชิญครูภูมิปัญญาไทยร่วมทำหลักสูตร
2. หน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียนควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. หน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียนควรจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและเชิญครูภูมิปัญญาไทยร่วมเป็นวิทยากร
4. หน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียนควรจัดกิจกรรมฝึกอาชีพพระยะสั้น โดยเชิญครูภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นเป็นวิทยากร
5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ครูภูมิปัญญาทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนโดยทั่วไป
6. ครูภูมิปัญญาที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้แล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้จัดศูนย์การเรียนรู้เป็นแหล่งความรู้แหล่งศึกษาดูงาน และแหล่งฝึกงานสำหรับนักศึกษา

7. หน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียนควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น มาจัดทำเป็นหนังสือ หรือเอกสารประกอบการเรียนการสอน หรือเอกสารเผยแพร่ ส่วนครูภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัชฌาศัยสรุปได้ 7 แนวทาง อาทิเช่น

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการสำรวจภูมิปัญญาไทยในแต่ละท้องถิ่นว่าแต่ละท้องถิ่นมีภูมิปัญญาไทยประเภทใดบ้างและจัดทำทำเนียบหรือบัญชีภูมิปัญญาไทยไว้
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองท้องถิ่นควรให้การสนับสนุน ในการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหรือองค์กรท้องถิ่นควรสนับสนุนให้มีการนำความรู้ และประสบการณ์ของภูมิปัญญาไทยแต่ละท่านเผยแพร่ตามสื่อต่างๆ
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และให้เป็นแหล่งศึกษาดูงาน หรือแหล่งฝึกงานสำหรับผู้สนใจ ด้านการส่งเสริมอาชีพ สรุปได้ 11 แนวทาง อาทิเช่น
 1. ควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารและสร้างความเข้าใจในกลุ่มประชาชนว่าการเรียนรู้ หรือการศึกษาวิชาชีพกับภูมิปัญญาสามารถนำความรู้และทักษะไปประกอบอาชีพได้ ทั้งเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม
 2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการสร้างอาชีพ เช่น เงินลงทุนระยะเริ่มแรก การหางานทำ การหาตลาดจำหน่ายผลผลิต เป็นต้น
 3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้ครูภูมิปัญญารับเชิญเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมอาชีพ ในการฝึกอบรมที่จัดขึ้นโดยองค์กรท้องถิ่นและโดยหน่วยงานต่างๆ
 4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้ครูภูมิปัญญาทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้ที่สนใจฝึกอาชีพ และผู้ที่ต้องการประกอบอาชีพใหม่
 5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนในด้านเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ในการจัดให้สถานที่ของครูภูมิปัญญาเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านอาชีพ เป็นแหล่งศึกษาดูงาน และเป็นแหล่งฝึกปฏิบัติงานเพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพ
 6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนในด้านเงินทุนแก่ครูภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง เช่น ให้เป็นเงินเดือนเพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านอาชีพ จัดบริการฝึกอบรม เป็นแหล่งศึกษาดูงาน เป็นแหล่งฝึกงานให้แก่ประชาชนผู้สนใจได้อย่างต่อเนื่อง

7) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรวบรวมองค์ความรู้และประสบการณ์ด้านอาชีพต่างๆของครูภูมิปัญญาแล้วจัดเผยแพร่โดยสื่อประเภทต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ เทปเสียง วิทยุทัศน์ และ วีซีดี เป็นต้น

8) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้และผลงานของภูมิปัญญาเป็นครั้งคราว เช่น การจัดนิทรรศการ จัดงานวันอาชีพ จัดงานออกร้านผลิตภัณฑ์จากอาชีพ เป็นต้น

คมกฤษ จันทร์ขจร (2551) วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ผลการวิจัย พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องและผู้บริหารเห็นว่ามีนำไปปฏิบัติได้ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ปรัชญา นิยาม ความหมาย การเรียนรู้ ลักษณะการจัดและผู้จัด 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3) การจัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ สื่อเทคโนโลยีการศึกษา และพัฒนาการเครือข่ายการเรียนรู้ 4) การเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย ประเภทของประสบการณ์ วิธีการ หลักการ และจุดมุ่งหมายของการประเมินความรู้จากประสบการณ์

สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ(2552:บทคัดย่อ) ได้รับการสนับสนุนจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) กรุงเทพฯได้ทำการศึกษาวิจัย การศึกษาระบบส่งเสริมและสนับสนุนสื่อการเรียนรู้ การส่งเสริมสร้างประสิทธิภาพบุคลากรและการสร้างเครือข่ายในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า 1) ศูนย์การเรียนรู้มีระบบการส่งเสริมสนับสนุนสื่อการเรียนรู้จากหน่วยงานส่วนกลาง มีทั้งสื่อเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยส่งผ่านศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมายังศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นอกจากนี้ยังได้รับการส่งเสริมสนับสนุนสื่อจากหน่วยงานเครือข่าย องค์การภาครัฐ และเอกชน แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอก ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการผลิตชิ้นใช้เอง โดยครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อีกทั้งการนำโครงการของนักศึกษาสายสามัญมาเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน 2) การส่งเสริมประสิทธิภาพครูศูนย์การเรียนรู้ มีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ ได้แก่ การจัดอบรม ประชุม สัมมนา และสอนงานจากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เช่น ศึกษาจากเอกสาร อินเทอร์เน็ต ผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษาดูงาน นอกจากนี้ยังได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากส่วนกลางใน

รูป ETV ซึ่งเป็นการประชุมสัมมนาทางไกล เอกสารคู่มือครูต่างๆ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทภารกิจ หน้าที่ และยุทธศาสตร์การทำงานเครือข่าย การทำงานในชุมชน3) การสร้างและพัฒนาเครือข่าย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีเทคนิคการสร้างและทำงานร่วมการกับเครือข่ายตามขั้นตอนคือ แนะนำโดยหนังสือราชการ แนะนำตัวเองอย่างเป็นทางการในที่ประชุมตามวาระต่างๆ ซึ่งเจงบบทบาทภารกิจและความสำคัญของงานการศึกษาออกโรงเรียนสร้าง สัมพันธภาพอันดีตามวาระและโอกาส อาสาให้ความช่วยเหลือหรือเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย ขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้เกียรติยกย่อง รักษาสัมพันธภาพผูกมิตรเพิ่ม สำหรับประเภทของเครือข่ายในการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนพบว่ามีลักษณะการทำงานร่วมกัน 4 ลักษณะ คือเครือข่ายทางวิชาการเป็นที่ปรึกษา เป็นวิทยากรให้ความรู้ เครือข่ายภาคีให้ความร่วมมือบางกิจกรรม เครือข่ายในฐานะเจ้าภาพร่วมโดยร่วมดำเนินการทุกกิจกรรม เครือข่ายผู้ให้การสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณ

สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนในภาคกลาง (2555) อภิปรายผล ด้านผู้เรียน ระดับความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงในการจัดการศึกษาพัฒนาอาชีพในศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่อเกี่ยวเนื้อหาหลักสูตร ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ชื่ออุปกรณ์ ใบงาน ลักษณะการจัดกิจกรรมความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรทักษะการใช้ชื่อ อุปกรณ์ และใบงานของวิทยากร ทักษะการแก้ปัญหาไหวพริบของวิทยากรบรรยากาศการเรียนรู้ วิธีการวัดผล ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ประโยชน์ที่ได้รับนำไปประกอบอาชีพจริงประโยชน์ที่ได้รับนำไปต่อยอดอาชีพเดิมประโยชน์ที่ได้รับนำไปประกอบอาชีพเสริม และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมาก

รณภัทธ กตตน์วงศ์กร(2557) การศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางจาก(โกมลประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย การศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางจาก(โกมลประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความสามารถการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการตระหนักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียดและด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดีทุกด้าน

จากการศึกษางานวิจัยทั้งหมดสรุปได้ว่า

บริบทของการจัดการศึกษานอกระบบ เป็นรูปแบบหรือกิจกรรมทางการศึกษาทุกประเภทที่จัดขึ้น นอกเหนือจากการจัดการศึกษาในโรงเรียน เป็นการศึกษาที่ผู้จัดจัดขึ้นโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตของชุมชน สังคม คำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ ประสบการณ์และความพร้อมของบุคคลโดยมีกรอบในการจัดการศึกษา 5 ด้าน คือ

1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาให้บุคคลมีความรู้และทักษะขั้นพื้นฐานอันเป็นองค์ความรู้และทักษะที่เป็นความจำเป็นในการดำรงชีวิต การทำงาน การศึกษาต่อเนื่อง อันก่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

2. ด้านการพัฒนาอาชีพ เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการพัฒนาอาชีพของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ในบุคคลที่มีอาชีพอยู่แล้วก็สามารถพัฒนาขยายขอบข่ายการงานอาชีพ ในบุคคลที่ยังไม่มีอาชีพก็มีกระบวนการให้เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ การฝึกทักษะทางอาชีพและการเข้าสู่อาชีพ โดยอาศัยกระบวนการสร้างเครือข่ายอาชีพ มีระบบการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทางอาชีพ

3. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเน้นให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิด ทำ จำ แก้ปัญหาและพัฒนา อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นนิสัย อันนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชนต่อไป

4. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการแสวงหาความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง มีรูปแบบที่ไม่จำกัดมีความหลากหลาย เหมาะกับวัยและเวลาของผู้เรียน

5. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการศึกษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนที่ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการฟื้นฟู พัฒนาชุมชนของตนเอง การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้ง 5 ด้านให้จัดโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง บูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต ใช้กระบวนการคิด ทำ จำ แก้ปัญหาและพัฒนา เป็นรูปแบบการจัดการศึกษา

ในด้านแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ในการกำหนด

วัตถุประสงค์หลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้จัดการศึกษา คือ ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับคติ ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จึงเป็นกรอบแนวคิดให้ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย เพื่อมุ่งตอบคำถามในประเด็นที่ว่า การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรมีแนวทางอย่างไรในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และการศึกษาตามอัธยาศัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงพรรณนา โดยการศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประกอบด้วย

1.1.1 ครูและบุคลากร กศน.ในจังหวัดนครราชสีมาทั้งหมดที่ปฏิบัติงานอยู่ใน 286 ศูนย์ กศน. ตำบลใน 32 อำเภอ จังหวัดนครราชสีมา

1.1.2 เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนทั้ง 32 อำเภอในจังหวัดนครราชสีมา

1.1.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน 32 อำเภอในจังหวัดนครราชสีมา

1.1.4 นักศึกษาการศึกษานอกระบบที่กำลังศึกษาอยู่ในทุกศูนย์กศน. ตำบลรวม 286 ศูนย์ กศน. ตำบลในปีการศึกษา 2557

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสุ่มแบบหลายขั้นตอนจาก 32 ศูนย์ กศน. อำเภอได้ 16 ศูนย์ กศน. อำเภอ สุ่มศูนย์ กศน. ตำบล อำเภอละ 5 ศูนย์ได้กศน.ตำบล 80 ศูนย์ จากนั้นสุ่มครู กศน. ตำบลเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ 80 คน สุ่มผู้เรียน กศน.ตำบลฯ 5 คน ได้ผู้เรียน 400 คนจาก 16 อำเภอ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 50 คนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนใน 16 อำเภอจาก 32 อำเภอ และภูมิปัญญาท้องถิ่น 32 คน จาก 16 อำเภอ อำเภอละ 2 คนได้ 32 คน

ครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบ	จำนวน	80 คน
นักศึกษานอกระบบโรงเรียน	จำนวน	400 คน
เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน	จำนวน	50 คน
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวน	32 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่การงาน การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็น 5 ระดับ

2.2 แบบสอบถามนักศึกษานอกระบบโรงเรียน ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่การงาน การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็น 5 ระดับ

2.3 แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่การงาน การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็น 5 ระดับ

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม สำหรับการศึกษา โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่การงาน การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และประสบการณ์ในการประชุม อบรม สัมมนา เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบตามข้อเท็จจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการ การนำแนวทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ได้แก่ ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น เหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ และเป็นข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็น 5 ระดับ คือ

5 หมายถึง ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ มากที่สุด

4 หมายถึง ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ มาก

3 หมายถึง ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ปานกลาง

2 หมายถึง ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ น้อย

1 หมายถึง ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบ เป็นข้อคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่กำหนด

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยต่างๆ
- 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาสังเคราะห์ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและกำหนดประเด็นต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างข้อคำถาม
- 3) นำแบบสอบถามที่ยกร่างนำเสนอต่ออาจารย์ซึ่งเป็นผู้ควบคุมในการทำวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย ครอบคลุมของเนื้อหา และสำนวนภาษา
- 4) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
- 5) นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (ดังรายชื่อในภาคผนวก) ตรวจสอบความตรง ความสอดคล้องด้านเนื้อหา (Content Validity) และความตรงทางโครงสร้าง (Construct Validity)
- 6) นำข้อเสนอแนะ ของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ มาพิจารณาปรับปรุงข้อคำถาม แล้วนำเสนออาจารย์ผู้ควบคุมในการทำวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาและนำเครื่องมือไปทดลองใช้

จากผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบประเภทต่างๆ

การหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาคุณภาพ ด้วยการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. การหาค่าความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องตรงประเด็นและความชัดเจน

ของภาษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ด้านเนื้อหาของภาษาโดยมีรายนามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ดังนี้

2. ว่าที่ร้อยตรี ดร.วรวิทย์ ศรีสุวรรณ หัวหน้างานวิจัยและพัฒนา วิทยาลัย อาชีวศึกษานครราชสีมา
3. ดร.จตุรรัตน์ เพชรจันทิก ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
4. ดร.บุญช่วย พานิชย์กุล กำนันตำบลหินดาษ อำเภอห้วยแถลง จังหวัด นครราชสีมา
5. นายเด่นศักดิ์ พันธุ์ศรี ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา
6. นางจิระภา วัฒนกลสิการ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาครั้งนี้ ใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของ ข้อคำถามกับจุดประสงค์การวิจัย (IOC: Index of Item – Objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจะ พิจารณาให้ความเห็นต่อแบบสอบถามเป็นรายข้อ มีข้อพิจารณา คือ ข้อใดแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับ วัตถุประสงค์การวิจัยให้น้ำหนัก+1 ข้อใดแน่ใจว่าวัดไม่ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยให้น้ำหนัก-1 ข้อใดไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ให้น้ำหนักเลือกข้อที่ได้ค่าดัชนี 0.5 ขึ้น ไป ถือว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรง จัดเป็นชุดแบบสอบถามนำมาใช้เก็บข้อมูลได้

1. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบ และแบบสอบถามนักศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่มีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงแล้ว ไปทำการทดลองกับนักศึกษานอกระบบที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2557/2 จำนวน 32 คน ครูและบุคลากร กศน.และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 30 คน ทั้งสองกลุ่มนี้ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 10 – 30 มกราคม 2558 แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นรายข้อ (Item Analysis) ความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) และความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ฉบับที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน .992 ฉบับที่ 2 ค่าความเชื่อมั่นของนักศึกษานอกระบบ .982

ตารางที่ 3.1 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบ และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

แบบสอบถามสำหรับครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบ และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน	ค่าความเชื่อมั่น
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน	.958
2. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	.973
3. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	.979
4. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	.986
5. ด้านปัญหาการนำภูมิปัญญามาส่งเสริมกิจกรรม	.956
รวมทั้งฉบับ	.992

ตารางที่ 3.2 ค่าความเชื่อมั่นของนักศึกษานอกระบบ

แบบสอบถามสำหรับนักศึกษานอกระบบ	ค่าความเชื่อมั่น
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน	.945
2. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	.927
3. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	.964
4. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	.953
รวมทั้งฉบับ	.982

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขอนหนังสือขออนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดนครราชสีมา

3.2 นำหนังสือศึกษาขออนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ไปมอบให้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกกระบวน
และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถาม สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ได้รับความ
อนุเคราะห์จากผู้อำนวยการศูนย์ กศน.ตำบล และบุคลากร กศน.ตำบลช่วยแจกแบบสอบถามและเก็บ
รวบรวมอีกด้วย โดยผู้วิจัยได้ให้ความสนใจในขั้นตอนการแจกแบบสอบถามและการเก็บรวบรวม
ทั้งนี้เพื่อให้การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วน
ถูกต้องของข้อมูลด้วยตนเอง

3.4 หน่วยงานการศึกษานอกกระบวน ประกอบด้วยครูบุคลากรการศึกษานอกกระบวนและ
นักศึกษานอกกระบวน ดำเนินการรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1-31 มีนาคม 2558 ครูบุคลากร
การศึกษานอกกระบวนส่งไป 80ฉบับ ได้รับ80ฉบับคิดเป็นร้อยละร้อย นักศึกษานอกกระบวนของเทอม
2/2557 ส่งไป 400ฉบับ ได้รับคืนที่สมบูรณ์392ฉบับ คิดเป็นร้อยละ98.0

3.5 เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ดำเนินการรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่1-31มีนาคม 2558
ส่งไป50ฉบับ ได้รับคืน43 คิดเป็นร้อยละ86.0

3.6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจงระหว่างวันที่10มีนาคม-20
เมษายน2558 ได้สัมภาษณ์ครบ โดยนัดหมายตามวันเวลา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ และลงรหัสเรียบร้อยแล้ว
นำมาประมวลผลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการ ที่มีลักษณะแบบมาตรา
ส่วนประมาณค่า 5 ระดับโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยได้กำหนดดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึงระดับความต้องการ/ระดับปัญหามากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับความต้องการ/ระดับปัญหามาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับความต้องการ/ระดับปัญหาปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับความต้องการ/ระดับปัญหาน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับความต้องการ/ระดับปัญหาน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดและจากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการสังเคราะห์แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามในขั้นตอนที่ 1 จัดทำเป็นร่างแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แล้วนำเสนอสนทนากลุ่มเพื่อขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากตัวแทนและผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้วิจัยได้เลือกตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 4 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้มีภูมิรู้มีประสบการณ์ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ผู้วิจัยได้เลือกตัวแทนผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบอำเภอ จำนวน 3 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้มีภูมิรู้มีประสบการณ์ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ผู้วิจัยได้เลือกนักวิชาการ จำนวน 4 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้มีภูมิรู้มีประสบการณ์ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยขั้นตอนนี้ได้แก่ ประเด็นสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในการสำรวจขั้นตอนที่ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนนี้ตัวแทนผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบอำเภอ จำนวน 3 คน ตัวแทนนักวิชาการ จำนวน 4 คน ตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 4 คน ทำการสนทนากลุ่มที่อำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมาในวันที่9พฤษภาคม2558 โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ1คนทำหน้าที่เป็นประธาน ผู้วิจัยนำเสนองานวิจัยต่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม โดยมีผู้จัดบันทึกการสนทนาจำนวน 2 คนตลอดการสนทนาและมีการบันทึกภาพและเสียงการสนทนากลุ่มด้วย มีผู้ช่วยทำหน้าที่ในการควบคุมเครื่องบันทึกภาพและเสียงและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ดำเนินการสนทนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่จัดบันทึกและข้อมูลที่ได้จากการถอดบทสนทนาจากเครื่องบันทึกภาพและเสียง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 กลุ่มครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน
- 1.2 กลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ
- 1.3 กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน จังหวัดนครราชสีมา

- 2.1 กลุ่มครูบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน
- 2.2 กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

- 3.1 กลุ่มครูและบุคลากรนอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน
- 3.2 กลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 4 สังเคราะห์และเสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

- 4.1 ร่างแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 4.2 แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

เป็นการศึกษาข้อมูลคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ตำแหน่งหน้าที่ การศึกษาสูงสุด เขตรับผิดชอบ หน้าที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตที่รับผิดชอบ (2) กลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส อาชีพ การศึกษาสูงสุด การรับการศึกษาในเขต กศน.อำเภอ (3) กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา อายุ ประสบการณ์ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผลการศึกษา ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1 - 4.3

1.1 ข้อมูลทั่วไปของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

	คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	34	27.6
	หญิง	89	72.4
	รวม	123	100
อายุ	ต่ำสุด 25 ปี สูงสุด 55 ปี เฉลี่ย 33.61 ปี		
	น้อยกว่า 30 ปี	53	43.1
	30ปี-40ปี	55	44.7
	41ปี-50ปี	11	8.9
	มากกว่า 50 ปี	4	3.3
	รวม	123	100
สถานภาพการสมรส	โสด	73	59.3
	สมรส	40	32.5
	หม้าย/หย่า	10	8.1
	รวม	123	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

	คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตำแหน่งหน้าที่	ครูการศึกษานอกระบบ	67	54.5
	เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน	43	35.0
	อื่น	13	10.6
	รวม	123	100
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาตรี	110	89.4
	ปริญญาโท	11	8.9
	สูงกว่าปริญญาโท	2	1.6
	รวม	123	100
หน้าที่ในการจัด การศึกษานอกระบบ	การศึกษาขั้นพื้นฐาน	25	20.3
	การศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาอาชีพ	25	20.3
	การศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาอาชีพและ ทักษะชีวิต	73	59.3
	รวม	123	100
เขตรับผิดชอบอำเภอ	ชุมพวง	8	6.5
	โนนสูง	8	6.5
	ปักธงชัย	8	6.5
	โชคชัย	10	8.1
	ห้วยแถลง	9	7.3
	พิมาย	9	7.3
	เฉลิมพระเกียรติ	8	6.5
	จักราช	8	6.5
	สีคิ้ว	7	5.7
	สูงเนิน	7	5.7
	สีดา	6	4.9

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

	คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	เมืองยาง	7	5.7
	ประทาย	7	5.7
	กง	7	5.7
	โนนแดง	7	5.7
	เมือง	7	5.7
	รวม	123	100
จำนวนภูมิปัญญา	ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 50 คน เฉลี่ย 6.20 คน		
ท้องถิ่นในเขตที่	น้อยกว่า 10 คน	110	89.4
รับผิดชอบ	10-20 คน	9	7.3
	มากกว่า 20 คน	4	3.3
	รวม	123	100

จากตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครูและบุคลากรการศึกษาในระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 130 คน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 123 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.62 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 72.4 โดยมีอายุต่ำสุด 25 ปี สูงสุด 55 ปี เฉลี่ย 33.61 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.7 รองลงมาคือช่วงอายุ 25-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.1 สถานภาพการสมรสส่วนใหญ่โสด คิดเป็นร้อยละ 59.3 ส่วนใหญ่เป็นครูและการศึกษานอกระบบ คิดเป็นร้อยละ 54.5 รองลงมาเป็นเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน คิดเป็นร้อยละ 35.0 ในด้านวุฒิการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 89.4 ปริญญาโทร้อยละ 8.9 หน้าที่ในการจัดการศึกษานอกระบบส่วนใหญ่ทำหน้าที่ทั้ง 4 ด้านคิดเป็นร้อยละ 59.3 กลุ่มตัวอย่างจาก กศน.

อ. โขกษัยมากที่สุด รองลงมาคือ อ. พิมาย และ ห้วยแถลง คิดเป็นร้อยละ 8.1 7.3 และ 7.3 ตามลำดับ

ในเขตรับผิดชอบของกลุ่มตัวอย่างมีภูมิปัญญาท้องถิ่นต่ำสุด 1 คน สูงสุด 50 คน เฉลี่ย 6.20 คน ส่วนใหญ่มีน้อยกว่า 10 คน คิดเป็นร้อยละ 89.4

1.2 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาการศึกษานอกระบบจำแนกตาม
คุณลักษณะส่วนบุคคล

คุณลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	182	46.4
	หญิง	210	53.6
	รวม	392	100
อายุ	ต่ำสุด 16 ปี สูงสุด 62 ปี เฉลี่ย 28.97 ปี		
	น้อยกว่า 20 ปี	116	29.6
	20ปี-30ปี	134	34.2
	31ปี-40ปี	79	20.2
	41ปี-50ปี	48	12.2
	มากกว่า 50 ปี	15	3.8
	รวม	392	100
อาชีพ	รับจ้างทั่วไป	185	47.2
	เกษตรกร	115	29.3
	ค้าขาย,ธุรกิจส่วนตัว	45	11.5
	พนักงานของรัฐ	7	1.8
	พนักงานบริษัท,ห้าง,ร้านค้า	23	5.9
	อื่นๆ	17	4.3
รวม	392	100	
การศึกษาสูงสุด	ประถมศึกษา	39	9.7
	มัธยมศึกษาตอนต้น	183	46.7
	มัธยมศึกษาตอนปลาย,ปวช.	170	43.4
	อื่นๆ	1	0.3
	รวม	392	100

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

คุณลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
		(คน)	
สถานศึกษานอก	กศน.อำเภอ	144	36.7
ระบบ	กศน.ตำบลอื่นๆ	248	63.3
	รวม	392	100

จากตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาศึกษาระบบ กศน.อำเภอ จำนวน 400 คน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 392 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.0 ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.6 เพศชาย ร้อยละ 46.4 โดยมีอายุต่ำสุด 16 ปี สูงสุด 62 ปี เฉลี่ย 28.97 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20 – 30 ปี รองลงมาคือช่วงอายุ 16-19 ปี และ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.2 29.6 และ 20.2 ส่วนใหญ่มีอาชีพ รับจ้างทั่วไป รองลงมาคือ เกษตรกรและค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 47.2 29.3 และ 11.5 ในด้านวุฒิการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่มีวุฒิมัธยมศึกษาต้น รองลงมาคือ มัธยมปลาย/ปวช คิดเป็นร้อยละ 46.7 และ 43.4 การรับการจัดการศึกษานอกระบบส่วนใหญ่รับ การศึกษาในศูนย์การศึกษานอกระบบตำบลอื่นนอกเขตอำเภอร้อยละ 63.3 และ ศึกษาในศูนย์ การศึกษานอกระบบในเขตอำเภอร้อยละ 36.7

1.3 ข้อมูลทั่วไปของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

คุณลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
		(คน)	
เพศ	ชาย	19	59.4
	หญิง	13	40.6
	รวม	32	100

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

	คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภูมิปัญญาด้าน	การเกษตร	2	6.3
	อุตสาหกรรมและหัตถกรรม	12	37.5
	แพทย์แผนไทย	2	6.3
	ศิลปกรรม	3	9.4
	ภาษาและวรรณกรรม	3	9.4
	ปรัชญา ศาสนาและประเพณี	4	12.5
	การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	1	3.1
	กองทุนและธุรกิจชุมชน	2	6.3
	โภชนาการ	3	9.4
	รวม		32
อายุ	ต่ำสุด 32 ปี สูงสุด 82 ปี เฉลี่ย 54.31 ปี		
	น้อยกว่า 40 ปี	5	15.6
	40ปี-50ปี	9	28.1
	มากกว่า 50 ปี	18	56.3
รวม		32	100
ประสบการณ์	ต่ำสุด 5 ปี สูงสุด 68 ปี เฉลี่ย 26.15 ปี		
	น้อยกว่า 10 ปี	4	12.5
	10ปี-20ปี	14	43.8
	มากกว่า 20 ปี	14	43.8
รวม		32	100

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

	คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ย/เดือน	ต่ำสุด4,000 บาทสูงสุด50,000บาทเฉลี่ย 10,041.39บาท		
	น้อยกว่า 10,000 บาท	11	34.4
	10,000บาท - 20,000 บาท	12	37.5
	20,001บาท - 30,000 บาท	6	18.8
	มากกว่า 30,000 บาท	3	9.4
	รวม	32	100
วิธีการที่ได้รับ ความรู้	เรียนรู้จากครอบครัว	27	-
	เรียนรู้ด้วยตนเอง	29	-
	เรียนรู้จากสื่อต่างๆ(วิทยุ,โทรทัศน์,สิ่งพิมพ์, ซีดี,วีดีโอ)	10	-
	เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น	27	-
	เรียนรู้จากสถาบันการศึกษา	12	-
	อื่นๆ	3	-

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 32 คน ได้สัมภาษณ์ครบทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 59.4 เพศหญิง ร้อยละ 40.6 ส่วนใหญ่เป็นภูมิปัญญา ด้านอุตสาหกรรม/หัตถกรรม รองลงมาคือ ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี คิดเป็นร้อยละ 37.5 และ 12.5 โดยมีอายุต่ำสุด 32 ปี สูงสุด 82 ปี เฉลี่ย 54.31 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ มากกว่า 50 ปี รองลงมาคือช่วงอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.3 และ 28.1 ประสบการณ์ในด้านที่เชี่ยวชาญต่ำสุด 5 ปี สูงสุด 68 ปี เฉลี่ย 26.15 ปี ส่วนใหญ่มี ประสบการณ์ช่วง มากกว่า 20 ปี รองลงมาคือ ช่วง 10-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.8 และ 43.8 ในด้านระดับรายได้ต่อเดือน ต่ำสุด 4,000 บาท สูงสุด 50,000 บาท เฉลี่ย 10,041.39 บาท ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,000 -20,000 บาท รองลงมาคือ 4,000 – 9,999 บาทและ 20,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.5 34.4 และ 18.8 ตามลำดับ

ส่วนการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ส่วนใหญ่เรียนรู้ด้วยตนเอง รองลงมาคือ เรียนรู้จากครอบครัว และเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เรียงตามความถี่ คือ 29 27 และ 27 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม กิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.1 กลุ่มครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

การศึกษาความคิดเห็นของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน โดยการศึกษา ถึงสภาพที่เป็นอยู่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการศึกษาดังรายละเอียด

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาพรวมความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นอยู่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของกลุ่มครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

การส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย	สภาพการ ส่งเสริม		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.23	0.69	4	ปานกลาง
2. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	3.40	0.64	3	ปานกลาง
3. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	3.62	0.60	1	มาก
4. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	3.52	0.55	2	มาก
ภาพรวม	3.44	0.35		มาก

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 123 คน ในภาพรวม พบว่าสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับมาก

($\bar{X}=3.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 4 ด้าน พบว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.62$) รองลงมาคือ สภาพการส่งเสริมด้านการศึกษาตามอรรถศาสตร์ ($\bar{X}=3.52$) ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต ($\bar{X}=3.40$) และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X}=3.23$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน	สภาพการส่งเสริม		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ	3.32	0.84	4	ปานกลาง
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ	3.13	1.00	9	ปานกลาง
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฐมนิเทศผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ	2.99	0.93	10	ปานกลาง
4. การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.32	0.97	3	ปานกลาง
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้	3.24	0.95	8	ปานกลาง
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกิจกรรมการรู้หนังสือ	3.31	0.87	5	ปานกลาง
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย	3.46	0.87	2	มาก
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	3.49	1.01	1	มาก
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน	2.99	0.99	11	ปานกลาง
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2.96	1.03	12	ปานกลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ด้านการศึกษาระดับพื้นฐาน	สภาพการส่งเสริม		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็น กรรมการสถานศึกษา	3.29	1.05	6	ปานกลาง
12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการนิเทศ กิจกรรมการศึกษาระดับพื้นฐาน	3.26	1.00	7	ปานกลาง
ภาพรวม	3.24	0.69		ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการศึกษาระดับพื้นฐาน จาก กลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและพนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 123 คน พบว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมในภาพรวมระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.24$) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย สูงสุด ($\bar{X}=3.49$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ($\bar{X}=3.46$) การทำแผนกิจกรรม การเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=3.32$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ เป็นผู้ประเมินผลการศึกษาระดับพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=2.96$)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของบุคลากร การศึกษานอกระบบ

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	สภาพการส่งเสริม		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสำรวจความต้องการของผู้เรียนหลักสูตรอาชีพ	3.46	0.91	5	มาก
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรอาชีพ	3.49	0.93	4	มาก
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนการจัดหลักสูตรอาชีพ	3.33	1.01	11	ปานกลาง
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ	3.39	1.02	8	ปานกลาง
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาหลักสูตรอาชีพ	3.33	1.03	11	ปานกลาง
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ	3.52	0.94	2	มาก
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต	3.31	0.91	13	ปานกลาง
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการตลาด	3.20	0.86	15	ปานกลาง
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนะแนวอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้	3.40	0.92	7	ปานกลาง
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกัน	3.39	1.01	8	ปานกลาง
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ	3.61	0.78	1	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	สภาพการ ส่งเสริม		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
12. สถานประกอบการของภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาในงานใน การพัฒนาอาชีพ	3.39	0.94	8	ปานกลาง
13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ เป็นที่ปรึกษาการนำความรู้มาประยุกต์ เพื่อเพิ่มผลผลิต	3.41	0.79	6	มาก
14. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการใช้ ภูมิปัญญาเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต	3.52	0.87	2	มาก
15. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ นิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาอาชีพ	3.29	0.86	14	ปานกลาง
ภาพรวม	3.40	0.64		ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ จากกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษาในระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 123 คน พบว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมในภาพรวมระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.61$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ ($\bar{X}=3.52$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต ($\bar{X}=3.52$) และภูมิ ปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.20$)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	สภาพการส่งเสริม		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	3.63	0.80	4	มาก
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง	3.61	0.82	5	มาก
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ	3.64	0.85	3	มาก
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม	3.76	0.79	2	มาก
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมทักษะชีวิต	3.56	0.89	9	มาก
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มผู้เรียนกิจกรรมทักษะชีวิต	3.60	0.75	6	มาก
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต	3.52	0.89	11	มาก
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดและส่งเสริมการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต	3.57	0.89	8	มาก
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น	3.83	0.80	1	มาก
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนค่านิยมประการ 12	3.58	0.89	7	มาก
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการช่วยติดตามผลกิจกรรมทักษะชีวิต	3.56	0.90	9	มาก
ภาพรวม	3.62	0.60		มาก

จากตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จากกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 123 คน พบว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรม ท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.83$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม($\bar{X}=3.76$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตน ภายใต้อำนาจของศาสนาที่ตนเองนับถือ ($\bar{X}=3.64$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ วางแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.52$)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อสภาพ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครู และบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	สภาพการส่งเสริม		ลำดับที่ ระดับ
	\bar{X}	S.D.	
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน	3.62	0.77	มาก
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน	3.68	0.82	มาก
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมทำโครงการทัศนศึกษา	3.77	0.83	มาก
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำความรู้ของตนเองมาเผยแพร่แก่ผู้สนใจในชุมชน	3.70	0.81	มาก
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีบทบาทเผยแพร่ความรู้แก่ผู้นำกลุ่มเยาวชน	3.52	0.85	มาก
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนสนใจแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต	3.69	0.82	มาก
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมจัดหาสื่อหลากหลายเพื่อการศึกษาในชุมชน	3.70	0.84	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ด้านการศึกษาตามอรรถศาสตร์	สภาพการ ส่งเสริม		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกิจกรรมห้องสมุดในชุมชน	3.59	0.93	3	มาก
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน	3.82	0.87	1	มาก
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.63	0.82	2	มาก
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมบ้านหนังสืออัคริยะ	3.52	0.96	4	มาก
12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.34	0.93	13	ปานกลาง
13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรม ห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.47	0.89	8	มาก
14. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรม บ้านหนังสืออัคริยะ	3.48	0.95	7	มาก
15. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.41	0.85	9	มาก
16. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรม ห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.55	0.88	6	มาก
17. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมบ้าน หนังสืออัคริยะ	3.26	0.99	15	ปานกลาง
18. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมแหล่ง เรียนรู้ในชุมชน	3.26	1.01	14	ปานกลาง
19. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.40	0.91	10	ปานกลาง
20. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมบ้านหนังสืออัคริยะ	3.24	0.99	16	ปานกลาง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ด้านการศึกษตามอัยาศัย	สภาพการ ส่งเสริม		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
21. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.39	0.95	11	ปานกลาง
22. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนช่วยให้ประชาชนใน ชุมชนรักการอ่าน	3.52	0.89	5	มาก
23. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัคร ส่งเสริมการอ่าน	3.39	0.92	12	ปานกลาง
ภาพรวม	3.52	0.55		มาก

จากตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นอยู่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 123 คนพบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมในภาพรวมระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.52$) พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมทำโครงการทัศนศึกษา ($\bar{X}=3.77$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำความรู้ของตนเองมาเผยแพร่แก่ผู้สนใจในชุมชน ($\bar{X}=3.70$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.24$)

ปัญหาการนำภูมิปัญญามาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อปัญหาการนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครูบุคลากรการศึกษานอกระบบในจังหวัดนครราชสีมา

ปัญหาการนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	\bar{X}	S.D.	ลำดับที่	ระดับ
1. ความเข้าใจงานการศึกษานอกระบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.57	1.00	1	มาก
2. ความเข้าใจงานการศึกษาตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.42	1.02	3	ปานกลาง
3. การให้เวลากับงานการศึกษานอกระบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.38	0.96	4	ปานกลาง
4. การติดต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มาช่วยงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	3.43	1.06	2	ปานกลาง
5. การสื่อสารระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการศึกษานอกระบบ	3.27	1.06	6	ปานกลาง
6. หน่วยงานการศึกษานอกระบบขาดข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.11	1.19	8	ปานกลาง
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีที่อยู่อาศัยห่างไกลกับที่ตั้งหน่วยงานการศึกษานอกระบบ	3.09	1.10	10	ปานกลาง
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดินทางมาร่วมงานด้วยตนเองไม่ได้	3.13	1.22	7	ปานกลาง
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ	3.30	1.10	5	ปานกลาง
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่รู้จักเจ้าหน้าที่การศึกษานอกระบบ	2.83	1.29	12	ปานกลาง
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้รับการชักชวนจากกรรมการชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบ	3.11	1.24	8	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ปัญหาการนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	\bar{X}	S.D.	ลำดับ ที่	ระดับ
12. ครูการศึกษานอกระบบไม่มีข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่น	2.84	1.37	11	ปานกลาง
ภาพรวม	3.21	0.88		ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อปัญหาการนำภูมิปัญญา
ส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูและ
บุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 123 คน พบว่า ปัญหาโดยรวม
ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 12 ข้อ พบว่า
ความเข้าใจงานการศึกษานอกระบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.57$) รองลงมาคือ
การติดต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มาช่วยงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ($\bar{X}=$
3.43) ความเข้าใจงานการศึกษาตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=3.42$) และภูมิปัญญา
ท้องถิ่นไม่รู้จักเจ้าหน้าที่การศึกษานอกระบบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=2.83$)

2.2 สภาพการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมกิจกรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้าน
การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย
ผลการศึกษาดังรายละเอียด

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละสภาพการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมกิจกรรม
การศึกษานอกระบบ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ	ข้อความ	การเข้าร่วมกิจกรรม	
		เคย (ร้อยละ)	ไม่เคย (ร้อยละ)
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ	17 (53.1)	15 (46.9)
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้	19 (59.4)	13 (40.6)
3	การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น	15 (46.9)	17 (53.1)
4	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกิจกรรมการรู้หนังสือ	15 (46.9)	17 (53.1)
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน	9 (28.1)	23 (71.9)
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรการเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย	14 (43.8)	18 (56.3)
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	14 (43.8)	18 (56.3)
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน	10 (31.3)	22 (68.8)
	รวม	113 (44.14)	143 (55.86)

จากตารางที่ 4.10 พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยละ 44.14 ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 55.86 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 8 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.4 รองลงมาคือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือร้อยละ 53.1

การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นร้อยละ 46.9 และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน น้อยสุด คิดเป็นร้อยละ 28.1

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละสภาพการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

ข้อ	ข้อความ	การเข้าร่วมกิจกรรม	
		เคย (ร้อยละ)	ไม่เคย (ร้อยละ)
1	ภูมิปัญญาร่วมสร้างหลักสูตรอาชีพ	25 (78.1)	7 (21.9)
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ	26 (81.3)	6 (18.8)
3	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษา	27 (84.4)	5 (15.6)
4	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ	31 (96.9)	1 (3.1)
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต	24 (75.0)	8 (25.0)
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการตลาด	25 (78.1)	7 (21.9)
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนะนำอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้	25 (78.1)	7 (21.9)
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกันเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ	26 (81.3)	6 (18.8)

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	การเข้าร่วมกิจกรรม	
		เคย (ร้อยละ)	ไม่เคย (ร้อยละ)
9	สถานประกอบการของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาคุณงานในการพัฒนาอาชีพด้วยความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น	23 (71.9)	9 (28.1)
10	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาการนำความรู้มาประยุกต์เพื่อเพิ่มผลผลิต	24 (75.0)	8 (25.0)
11	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต	22 (68.8)	10 (31.3)
	รวม	278 (78.98)	74 (21.02)

จากตารางที่ 4.11 พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม ด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพ โดยรวมเข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 78.98 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 21.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 11 ข้อ พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ มากสุดคิดเป็น ร้อยละ 96.9 รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษา ร้อยละ 84.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ ร้อยละ 81.3 และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต น้อยสุดคิดเป็นร้อยละ 68.8

ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละสภาพการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมกิจกรรม
การศึกษานอกระบบ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ข้อ	ข้อความ	การเข้าร่วมกิจกรรม	
		เคย (ร้อยละ)	ไม่เคย (ร้อยละ)
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน	18 (56.3)	14 (43.8)
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการใช้จ่ายสมุนไพรในชุมชน	13 (40.6)	19 (59.4)
3	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน	18 (56.3)	14 (43.8)
4	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดศิลปป้องกันตัว	11 (34.4)	21 (65.6)
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคระบาด	13 (40.6)	19 (59.4)
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	20 (62.5)	12 (37.5)
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน	20 (62.5)	12 (37.5)
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	19 (59.4)	13 (40.6)
9	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง	19 (59.4)	13 (40.6)
10	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่งการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ	20 (62.5)	12 (37.5)
11	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม	19 (59.4)	13 (40.6)
	รวม	190 (53.98)	162 (46.02)

จากตารางที่ 4.12 พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ร้อยละ 53.98 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ร้อยละ 46.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อจำนวน 11 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมาคือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วม การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชนร้อยละ 62.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น ตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือร้อยละ 62.5 และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดศิลปะป้องกันตัวเข้าร่วมกิจกรรมน้อยสุดคิดเป็นร้อยละ 34.4

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละสภาพการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมกิจกรรม การศึกษานอกระบบ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย

ข้อ	ข้อความ	การเข้าร่วมกิจกรรม	
		เคย (ร้อยละ)	ไม่เคย (ร้อยละ)
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้	30 (93.8)	2 (6.3)
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยจัดนิทรรศการของชุมชน	26 (81.3)	6 (18.8)
3	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมทำโครงการทัศนศึกษา	23 (71.9)	9 (28.1)
4	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยให้ความรู้กับผู้สนใจในชุมชน	31 (96.9)	1 (3.1)
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับผู้นำกลุ่มเยาวชนมีบทบาทแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในชุมชน	30 (93.8)	2 (6.3)
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเกิดการเรียนรู้ ต่อไป	29 (90.6)	3 (9.4)

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	การเข้าร่วมกิจกรรม	
		เคย (ร้อยละ)	ไม่เคย (ร้อยละ)
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมผลิตสื่อหลากหลายในชุมชนเพื่อการศึกษา	27 (84.4)	5 (15.6)
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกิจกรรมห้องสมุดในชุมชน	16 (50.0)	16 (50.0)
9	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ในท้องถิ่น	22 (68.8)	10 (31.3)
	รวม	234 (81.25)	54 (18.75)

จากตารางที่ 4.13 พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านการศึกษาตามอรรถศาสตร์ ร้อยละ 81.25 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาตามอรรถศาสตร์ ร้อยละ 18.75 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 9 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยให้ความรู้กับผู้สนใจในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 96.9 รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ร้อยละ 93.8 ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับผู้นำกลุ่มเยาวชนมีบทบาทแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนร้อยละ 93.8 และภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกิจกรรมห้องสมุดในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมน้อยสุดคิดเป็นร้อยละ 50.00

ความคิดเห็นของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการร่วมส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปัญหาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อระดับ
ปัญหาการในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปัญหาการนำภูมิปัญญามาส่งเสริมกิจกรรม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	\bar{X}	S.D.	ลำดับที่	ระดับ
1. ความเข้าใจงานการศึกษานอกระบบของภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	2.91	1.08	11	ปานกลาง
2. ความเข้าใจงานการศึกษาตามอัธยาศัยของภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	2.84	1.11	12	ปานกลาง
3. การให้เวลากับงานการศึกษานอกระบบของภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	3.03	1.09	10	ปานกลาง
4. การติดต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มาช่วยงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	3.06	1.07	8	ปานกลาง
5. การสื่อสารระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ การศึกษานอกระบบ	3.06	1.10	8	ปานกลาง
6. หน่วยงานการศึกษานอกระบบขาดข้อมูลภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	3.22	1.15	6	ปานกลาง
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีที่อยู่อาศัยห่างไกลกับที่ตั้ง หน่วยงานการศึกษานอกระบบ	3.31	1.06	5	ปานกลาง
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดินทางมาร่วมงานด้วย ตนเองไม่ได้	3.34	1.26	3	ปานกลาง
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ	3.84	1.16	1	ปานกลาง
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่รู้จักเจ้าหน้าที่การศึกษา นอกระบบ	3.34	1.18	3	ปานกลาง
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้รับการชักชวนจาก กรรมการชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม การศึกษานอกระบบ	3.09	1.22	7	ปานกลาง

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ปัญหาการนำภูมิปัญญามาส่งเสริมกิจกรรม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	\bar{X}	S.D.	ลำดับที่	ระดับ
12. ครูการศึกษานอกระบบไม่มีข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่น	3.47	1.31	2	ปานกลาง
ภาพรวม	3.21	0.90	-	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 12 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ มีปัญหาการมีส่วนร่วมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.84$) รองลงมาคือ ครูการศึกษานอกระบบไม่มีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=3.47$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่รู้จักเจ้าหน้าที่การศึกษานอกระบบ ($\bar{X}=3.34$) และความเข้าใจงานการศึกษาตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีปัญหาน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.84$)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1 กลุ่มครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

เป็นการศึกษาความคิดเห็นของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน โดยการศึกษา ถึงความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการศึกษาดังรายละเอียด

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาพรวมความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของกลุ่ม
ครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

การส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย	ความต้องการ		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.30	0.63	4	ปานกลาง
2. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	3.53	0.69	3	มาก
3. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	3.63	0.60	1	มาก
4. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	3.62	0.59	2	มาก
ภาพรวม	3.52	0.48	-	มาก

ตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูและ
บุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน คน 123 ในภาพรวม พบว่า
ความต้องการค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 4 ด้าน
พบว่าด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่มากที่สุด ($\bar{X}=3.62$)
รองลงมาคือด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ($\bar{X}=3.52$) ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต ($\bar{X}=3.40$) และ
ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X}=3.23$) ในส่วนความต้องการ พบว่า ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ
ชีวิตมีความต้องการมากที่สุด ($\bar{X}=3.63$) รองลงมาคือ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ($\bar{X}=3.63$)
ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต ($\bar{X}=3.53$) และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X}=3.30$)

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญา ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครูและบุคลากร การศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

ด้านการศึกษาระดับพื้นฐาน	ความต้องการ		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ	3.24	0.73	7	ปานกลาง
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ	3.24	0.90	7	ปานกลาง
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฐมนิเทศผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ	3.19	0.93	11	ปานกลาง
4. การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.39	0.88	3	ปานกลาง
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้	3.21	0.84	10	ปานกลาง
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกิจกรรมการรู้หนังสือ	3.28	0.82	6	ปานกลาง
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย	3.53	0.76	1	มาก
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	3.45	0.91	2	มาก
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.12	0.95	12	ปานกลาง
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.22	0.95	9	ปานกลาง
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการสถานศึกษา	3.33	0.87	5	ปานกลาง

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ด้านการศึกษขั้นพื้นฐาน	ความต้องการ		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการนิเทศกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.37	0.88	4	ปานกลาง
ภาพรวม	3.30	0.63	-	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน คน 123 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.30$)

การพิจารณาเป็นรายชื่อความต้องการจำนวน 12 ข้อ พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.53$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}=3.45$) การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=3.39$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.12$)

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญา
ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครูและบุคลากร
การศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	ความต้องการ		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสำรวจความต้องการของผู้เรียนหลักสูตรอาชีพ	3.51	0.87	10	มาก
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรอาชีพ	3.55	0.94	4	มาก
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนการจัดหลักสูตรอาชีพ	3.30	0.87	15	ปานกลาง
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ	3.64	0.95	1	มาก
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาหลักสูตรอาชีพ	3.33	0.87	12	ปานกลาง
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ	3.63	0.97	2	มาก
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต	3.51	0.80	10	มาก
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการตลาด	3.54	0.88	5	มาก
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนะแนวอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้	3.54	0.87	5	
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกัน	3.61	0.88	3	มาก
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ	3.53	0.88	8	มาก
12. สถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาคุณงานในการพัฒนาอาชีพ	3.53	0.92	8	มาก
13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาการนำความรู้มาประยุกต์เพื่อเพิ่มผลผลิต	3.46	0.83	14	มาก

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	ความต้องการ		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
14. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาเพื่อ ช่วยลดต้นทุนการผลิต	3.50	0.93	12	มาก
15. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามผล การจัดการศึกษาอาชีพ	3.54	0.87	5	มาก
ภาพรวม	3.53	0.69	-	มาก

จากตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน คน 123 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.53$)

การพิจารณาเป็นรายชื่อความต้องการ จำนวน 15 ข้อ พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.64$) รองลงมาคือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ ($\bar{X}=3.63$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเครือข่ายกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกัน ($\bar{X}=3.61$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนการจัดหลักสูตรอาชีพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.30$)

ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญา
ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครูและบุคลากร
การศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	ความต้องการ		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม	3.82	0.97	1	มาก
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการ ประหยัด การพึ่งพาตนเอง	3.64	0.82	6	มาก
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่งการดำรงตนภายใต้ คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ	3.37	0.98	11	ปานกลาง
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม	3.67	0.85	3	มาก
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้า ร่วมกิจกรรมทักษะชีวิต	3.64	0.87	6	มาก
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่ม ผู้เรียนกิจกรรมทักษะชีวิต	3.62	0.85	8	มาก
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนการ จัดกิจกรรมทักษะชีวิต	3.68	0.85	2	มาก
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดและส่งเสริมการ จัดกิจกรรมทักษะชีวิต	3.59	0.81	9	มาก
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น	3.66	0.94	4	มาก
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ค่านิยมประการ12	3.58	0.91	10	มาก
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการช่วยติดตาม ผลกิจกรรมทักษะชีวิต	3.65	0.84	5	มาก
ภาพรวม	3.63	0.88		มาก

จากตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน คน 123 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.63$)

การพิจารณาเป็นรายข้อความต้องการ จำนวน 11 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต ($\bar{X}=3.68$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ($\bar{X}=3.67$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.37$)

ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน

ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	ความต้องการ		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน	3.55	0.87	19	มาก
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน	3.63	0.94	12	มาก
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมทำโครงการทัศนศึกษา	3.37	0.91	23	ปานกลาง
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำความรู้ของตนเองมาเผยแพร่แก่ผู้สนใจในชุมชน	3.41	0.99	22	มาก
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีบทบาทเผยแพร่ความรู้แก่ผู้นำกลุ่มเยาวชน	3.69	0.91	4	มาก
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนสนใจแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต	3.61	0.89	15	มาก
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมจัดหาสื่อหลากหลายเพื่อการศึกษาในชุมชน	3.62	0.91	14	มาก

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ด้านการศึกษาตามอัครยาชัย	ความต้องการ		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกิจกรรมห้องสมุดในชุมชน	3.67	0.81	8	มาก
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน	3.72	0.86	2	มาก
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ กิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.65	0.86	12	มาก
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ กิจกรรมบ้านหนังสืออัครยาชัย	3.67	0.80	8	มาก
12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.54	0.89	20	มาก
13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรม ห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.60	0.80	16	มาก
14. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรม บ้านหนังสืออัครยาชัย	3.68	0.88	6	มาก
15. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.51	0.94	20	มาก
16. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรม ห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.59	0.83	17	มาก
17. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมบ้าน หนังสืออัครยาชัย	3.69	0.86	4	มาก
18. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมแหล่ง เรียนรู้ในชุมชน	3.59	0.80	17	มาก
19. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.67	0.81	8	มาก
20. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมบ้านหนังสืออัครยาชัย	3.68	0.83	6	มาก
21. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.73	0.83	1	มาก

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ด้านการศึกษตามอัธยาศัย	ความต้องการ		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
22. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนช่วยให้ประชาชนในชุมชนรักการอ่าน	3.70	0.79	3	มาก
23. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน	3.67	0.80	8	มาก
ภาพรวม	3.62	0.59		มาก

จากตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน คน 123 ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.62$)

การพิจารณาเป็นรายข้อความต้องการ จำนวน 23 ข้อ พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.73$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน ($\bar{X}=3.72$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนช่วยให้ประชาชนในชุมชนรักการอ่าน ($\bar{X}=3.70$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นนำความรู้ของตนเองมาเผยแพร่แก่ผู้สนใจในชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.41$)

3.2 กลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโดยการศึกษา ความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษตามอัธยาศัย ผลการศึกษาดังรายละเอียด

ตารางที่ 4.20 ภาพรวม ความต้องการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	ความต้องการ		ลำดับที่	ระดับ
	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.85	0.57	3	มาก
2. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	3.85	0.55	3	มาก
3. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	3.88	0.56	1	มาก
4. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	3.88	0.56	1	มาก
ภาพรวม	3.87	0.56	-	มาก

จากตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จำนวน 392 คน ในภาพรวม พบว่า ความต้องการค่าเฉลี่ยโดยรวมความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$)

การพิจารณาเป็นรายข้อ 4 ข้อพบว่า ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีความต้องการมากที่สุด ($\bar{X}=3.88$) รองลงมาคือ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ($\bar{X}=3.88$) ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X}=3.85$) และ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพมีความต้องการต่ำสุด ($\bar{X}=3.85$)

ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน	\bar{X}	S.D.	ลำดับ ที่	ระดับ
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หาผู้เรียน ผู้ไม่รู้หนังสือ	4.04	0.73	1	มาก
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ	3.85	0.71	6	มาก
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฐมนิเทศผู้เรียนผู้ไม่รู้ หนังสือ	3.88	0.83	2	มาก
4. การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญา ท้องถิ่น	3.87	0.79	4	มาก
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรการเรียนการสอน การอ่านออกเขียนได้	3.87	0.84	4	มาก
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกิจกรรมการรู้หนังสือ	3.82	0.83	7	มาก
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการ เรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และ มัธยมศึกษาตอนปลาย	3.88	0.80	2	มาก
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา	3.81	0.81	9	มาก
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้การศึกษา ขั้นพื้นฐาน	3.82	0.85	7	มาก
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประเมินผล การศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.79	0.85	12	มาก
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการ สถานศึกษา	3.81	0.86	9	มาก
12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการนิเทศกิจกรรม การศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.81	0.84	9	มาก
ภาพรวม	3.85	0.57	-	มาก

จากตารางที่ 4.21 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาระบบการศึกษานอกระบบ จำนวน 392 คน ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ความต้องการโดยรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 12 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.04$) รองลงมาคือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฐมนิเทศผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ ($\bar{X}=3.88$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้อัตนศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ($\bar{X}=3.88$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.79$)

ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	\bar{X}	S.D.	ลำดับที่	ระดับ
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ	4.02	0.73	1	มาก
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรอาชีพ	3.90	0.71	3	มาก
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนการจัดหลักสูตรอาชีพ	3.81	0.83	9	มาก
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ	3.80	0.80	11	มาก
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาหลักสูตรอาชีพ	3.85	0.81	7	มาก
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ	3.85	0.83	7	มาก
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต	3.80	0.83	11	มาก
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการตลาด	3.79	0.82	15	มาก
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนะแนวอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้	3.80	0.84	11	มาก
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้มีความรู้	3.80	0.82	11	มาก

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	\bar{X}	S.D.	ลำดับ ที่	ระดับ
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ	3.88	0.79	4	มาก
12. สถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานในการพัฒนาอาชีพ	3.88	0.80	4	มาก
13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาการนำความรู้มาประยุกต์เพื่อเพิ่มผลผลิต	3.91	0.79	2	มาก
14. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต	3.81	0.82	9	มาก
15. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาอาชีพ	3.88	0.85	4	มาก
ภาพรวม	3.85	0.55	-	มาก

จากตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษานอกระบบ จำนวน 392 คน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 15 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.02$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาการนำความรู้มาประยุกต์เพื่อเพิ่มผลผลิต ($\bar{X}=3.91$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรอาชีพ ($\bar{X}=3.90$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.79$)

ตารางที่ 4.23 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ
นักศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	\bar{X}	S.D.	ลำดับ ที่	ระดับ
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพ อนามัยของชุมชน	3.91	0.83	3	มาก
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการใช้ยาสมุนไพรใน ชุมชน	3.89	0.81	7	มาก
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน	3.93	0.83	2	มาก
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดศิลปะ ป้องกันตัว	3.84	0.87	15	มาก
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการป้องกันโรค ระบาด	3.87	0.83	10	มาก
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3.86	0.93	11	มาก
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับ การจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน	4.06	0.79	1	มาก
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	3.86	0.72	11	มาก
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการ ประหยัด การพึ่งพาตนเอง	3.85	0.79	14	มาก
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้ คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ	3.90	0.81	5	มาก
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม	3.88	0.83	8	มาก
12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมทักษะชีวิต	3.79	0.80	17	มาก

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	\bar{X}	S.D.	ลำดับ ที่	ระดับ
13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มผู้เรียน กิจกรรมทักษะชีวิต	3.86	0.81	11	มาก
14. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัด กิจกรรมทักษะชีวิต	3.81	0.78	16	มาก
15. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดและส่งเสริมการจัด กิจกรรมทักษะชีวิต	3.88	0.76	8	มาก
16. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น	3.91	0.81	3	มาก
17. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ค่านิยมประการ 12	3.90	0.80	5	มาก
ภาพรวม	3.88	0.56	-	มาก

จากตารางที่ 4.23 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาศึกษานอกระบบ จำนวน 392 คน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 17 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมทำให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.06$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการออกกำลังภายในชุมชน ($\bar{X}=3.93$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน ($\bar{X}=3.91$) และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทักษะชีวิตมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.79$)

ตารางที่ 4.24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย

ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	\bar{X}	S.D.	ลำดับ ที่	ระดับ
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน	3.99	0.74	1	มาก
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ ชุมชน	3.86	0.80	11	มาก
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมทำโครงการทัศนศึกษา	3.88	0.84	8	มาก
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยให้ความรู้กับผู้สนใจในชุมชน	3.86	0.81	11	มาก
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีบทบาทแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน ชุมชนร่วมกับผู้นำกลุ่มเยาวชน	3.91	0.86	6	มาก
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเกิด การเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.84	0.82	17	มาก
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมจัดหาสื่อหลากหลายเพื่อ การศึกษาในชุมชน	3.85	0.83	14	มาก
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกิจกรรมห้องสมุดในชุมชน	3.86	0.80	11	มาก
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน	3.93	0.81	3	มาก
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.85	0.82	14	มาก
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ	3.84	0.85	17	มาก
12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.98	0.75	2	มาก
13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรม ห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.90	0.73	8	มาก
14. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมบ้าน หนังสืออัจฉริยะ	3.87	0.82	9	มาก

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

ด้านการศึกษตามอัธยาศัย	\bar{X}	S.D.	ลำดับ ที่	ระดับ
15. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.85	0.74	14	มาก
16. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.80	0.87	23	มาก
17. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ	3.84	0.82		มาก
18. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.82	0.81	20	มาก
19. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ	3.84	0.77	17	มาก
20. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ	3.91	0.81	6	มาก
21. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.87	0.82	9	มาก
22. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนช่วยให้ประชาชนในชุมชนรักการอ่าน	3.92	0.84	5	มาก
23. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน	3.93	0.86	3	มาก
ภาพรวม	3.88	0.56		มาก

จากตารางที่ 4.24 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จำนวน 392 คน ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า ความต้องการ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 23 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.99$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ($\bar{X}=3.98$)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน ($\bar{X}=3.93$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.80$)

ตอนที่ 4 แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน นักศึกษานอกระบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา โดยการวิเคราะห์เนื้อหาข้อสรุปแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4.1 ร่างแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

4.1.1 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย)

- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ
- 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ
- 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการปฐมนิเทศผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ
- 4) หน่วยงานการศึกษานอกระบบทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ควรร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้
- 6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยกิจกรรมการรู้หนังสือ
- 7) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 8) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

- 9) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้การศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
- 10) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประเมินผลการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
- 11) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
- 12) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการนิเทศกิจกรรมการศึกษาขั้น
พื้นฐาน
- 4.1.2 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ (เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย)**
ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ดังนี้
- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ
2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ
3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกัน
4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรอาชีพ
5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยแนะนำด้านการตลาด
6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษา
อาชีพ
- 7) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนะแนวอาชีพ
เพื่อเพิ่มรายได้
- 8) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะ
อาชีพปัญญา
- 9) สถานประกอบการของภูมิท้องถิ่นควรเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานใน
การพัฒนาอาชีพ
- 10) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการสำรวจความต้องการของผู้เรียน
หลักสูตรอาชีพ
- 11) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต
12) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาหลักสูตรอาชีพ
13) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาเพื่อช่วยลดต้นทุน
การผลิต
- 14) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาการนำความรู้มา
ประยุกต์เพื่อเพิ่มผลผลิต

4.1.3 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต (เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ดังนี้

- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
- 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัดการพึ่งพาตนเอง
- 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม
- 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น
- 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการช่วยติดตามผลกิจกรรมทักษะชีวิต
- 6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง
- 7) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมทักษะชีวิต
- 8) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มผู้เรียนกิจกรรมทักษะชีวิต
- 9) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมจัดและส่งเสริมการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต
- 10) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนค่านิยม ประการ 12
- 11) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน
- 12) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นผู้นำการใช้จ่ายสมุนไพรรักษาโรคในชุมชน
- 13) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน
- 14) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดศิลปะป้องกันตัว
- 15) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคระบาด
- 16) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 17) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน

- 18) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การ
พึ่งพาตนเอง
- 19) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของ
ศาสนาที่ตนเองนับถือ
- 20) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทักษะ
ชีวิต
- 21) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมทักษะ
ชีวิต

4.1.4 ด้านการศึกษาตามอรรถยาศัย (เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาตามอรรถยาศัย ดังนี้

- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้
ในชุมชน
- 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชนเป็นวิทยากร
- 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนช่วยให้ประชาชนในชุมชนรักการอ่าน
- 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ
- 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีบทบาทเผยแพร่ความรู้แก่ผู้นำกลุ่มเยาวชน
- 6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ
- 7) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุน
- 8) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมห้องสมุด
ประชาชนอำเภอ
- 9) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยกิจกรรมห้องสมุดในชุมชน
- 10) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมห้องสมุด
ประชาชนอำเภอ
- 11) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนสนใจแสวงหาความรู้
ตลอดชีวิต
- 12) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมห้องสมุดประชาชน
อำเภอ
- 13) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 14) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

- 15) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมแหล่งเรียนรู้
ในชุมชน
- 16) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ใน
ชุมชน
- 17) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน
- 18) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรร่วมทำโครงการทัศนศึกษา
- 19) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยให้ความรู้ด้านเกษตรกรรมกับผู้สนใจใน
ชุมชน
- 20) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรร่วมจัดหาสื่อหลากหลายเพื่อการศึกษาในชุมชน
- 21) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ
- 22) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมบ้าน
หนังสืออัจฉริยะ
- 23) ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน
- 4.1.5 สิ่งที่หน่วยงานการศึกษาในระบบควรให้การสนับสนุนแก่ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น มีดังนี้**
- 1) ควรสร้างความเข้าใจเรื่องการศึกษาการศึกษาในระบบแก่ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น
- 2) ควรสร้างความเข้าใจเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัยแก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3) ควรขอความร่วมมือกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ช่วยเหลือกิจกรรมการศึกษา
นอกระบบและตามอัธยาศัย
- 4) ควรมีการติดต่อกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ
- 5) หน่วยงานการศึกษาในระบบควรจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 6) หน่วยงานการศึกษาในระบบควรอำนวยความสะดวกเรื่องการเดินทาง
ของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7) หน่วยงานการศึกษาในระบบควรมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางแก่ภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น
- 8) หน่วยงานการศึกษาในระบบควรเชิญชวนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีส่วน
ร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบ
- 9) ครูการศึกษาในระบบต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

10) หน่วยงานการศึกษาจากระบบควรช่วยแนะนำภูมิปัญญาท้องถิ่น
เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้

11) หน่วยงานการศึกษาจากระบบควรอำนวยความสะดวกแก่ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นทุกด้านเมื่อเชิญท่านมาช่วยกิจกรรมการศึกษาจากระบบ

4.2 แนวทางการนำภูมิปัญญามาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาจากระบบและการศึกษา ตามอรรถาธิบายผลการระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยได้นำร่างแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอรรถาธิบาย มานำเสนอในการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คนแล้วนำ
ข้อเสนอจากผู้ทรงคุณวุฒิปรับปรุงได้แนวทางการนำภูมิปัญญามาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอรรถาธิบายล่าสุดดังนี้

4.2.1 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาขั้น

พื้นฐาน ดังนี้

- 1) การประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือในชุมชน
- 2) การสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือในชุมชน
- 3) การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) เป็นวิทยากรการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้
- 5) ช่วยกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือ
- 6) เป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และ
มัธยมศึกษาตอนปลาย
- 7) ร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 8) ร่วมเป็นคณะกรรมการการเทียบโอนความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 9) ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 10) ร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา
- 11) ร่วมเป็นคณะกรรมการนิเทศกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2.2 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาเพื่อ

พัฒนาอาชีพ ดังนี้

- 1) ช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้หลักสูตรอาชีพ
- 2) ควรสนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ

- 3) ร่วมสร้างเครือข่ายการรวมกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกัน
- 4) ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอาชีพ
- 5) ช่วยแนะนำด้านการตลาดและการจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มอาชีพ
- 6) เป็นคณะกรรมการติดตามผลการจัดการศึกษาพัฒนาเพื่ออาชีพ
- 7) ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนะแนวอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้
- 8) สนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ
- 9) สนับสนุนสถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้

ศึกษาดูงานในการพัฒนาอาชีพ

- 10) ร่วมในการสำรวจความต้องการของผู้เรียนหลักสูตรอาชีพ
- 11) ช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิตของกลุ่มอาชีพ
- 12) เป็นที่ปรึกษากลุ่มอาชีพ
- 13) ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต
- 14) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ความรู้เพื่อเพิ่มผลผลิต

4.2.3 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการกิจกรรมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ดังนี้

- 1) ส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
- 2) ปลูกฝังค่านิยมการประหยัดการพึ่งพาตนเอง
- 3) เป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม
- 4) การอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น
- 5) เป็นคณะกรรมการติดตามผลกิจกรรมทักษะชีวิต
- 6) ช่วยชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมทักษะชีวิต
- 7) การรวมกลุ่มผู้เรียนกิจกรรมทักษะชีวิต
- 8) จัดและส่งเสริมการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต
- 9) การขับเคลื่อนค่านิยมหลัก 12 ระวังการของคนไทย
- 10) การส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน
- 11) เป็นผู้นำการใช้ยาสมุนไพรในชุมชน
- 12) ควรเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน
- 13) การถ่ายทอดศิลปะป้องกันตัว
- 14) การป้องกันโรคระบาดในชุมชน

- 15) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 16) การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน
- 17) การปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง
- 18) เป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ
- 19) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมทักษะชีวิต
- 20) การวางแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

4.2.4 ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

- 1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 2) ควรช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน
- 3) ส่งเสริมกิจกรรมชุมชนรักการอ่าน
- 4) สนับสนุนการจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ
- 5) ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้แก่ผู้นำ กลุ่มเยาวชน
- 6) ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ
- 7) ส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรในการจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ
- 8) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ
- 9) ช่วยจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ในชุมชน
- 10) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมสำคัญๆ ของห้องสมุดประชาชนอำเภอ
- 11) ควรกระตุ้นสมาชิกในชุมชนให้สนใจแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต
- 12) ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ
- 13) ร่วมจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 14) ช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน
- 15) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 16) วางแผนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 17) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน
- 18) ร่วมจัดทำโครงการทัศนศึกษา
- 19) ให้ความรู้กับผู้สนใจในชุมชน
- 20) ร่วมจัดหาสื่อที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในชุมชน
- 21) จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านห้องสมุดประชาชนอำเภอ
- 22) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่านบ้านหนังสืออัจฉริยะ

23) เป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน

4.2.5 การส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้

- 1) สร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดการศึกษานอกระบบ แนวทางวิถีกา/ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) สร้างความเข้าใจเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัย แนวทางวิธีการจัด/กระบวนการเรียนรู้การศึกษาตามอัธยาศัย ห้องสมุดประชาชนอำเภอ บ้านหนังสืออัจฉริยะ ห้องสมุดเคลื่อนที่แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมการอ่าน อาสาสมัครบ้านหนังสืออัจฉริยะ ชุมชนรักการอ่าน
- 3) ส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 4) ควรทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมให้ผู้เรียนไปร่วมเรียนรู้กับปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ
- 5) หน่วยงานการศึกษานอกระบบควรจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 6) หน่วยงานการศึกษานอกระบบควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนแก่วิทยาการภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7) ควรทำประกาศเกียรติบัตรเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการศึกษานอกระบบ
- 8) ควรจัดประชุมสัมมนาหรือพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการถ่ายทอดความรู้ และเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
- 9) ควรจัดทำบันทึกข้อตกลงการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 10) หน่วยงานการศึกษานอกระบบควรอำนวยความสะดวกแก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกด้านเมื่อเชิญท่านมาช่วยกิจกรรมการศึกษานอกระบบ
- 11) ควรมีค่าใช้จ่ายให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเดินทางมาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ
- 12) ครูการศึกษานอกระบบที่อยู่ในพื้นที่ต้องมีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการส่งต่อข้อมูลซึ่งกันและกัน

13) ครูการศึกษาจากระบบควรเข้าหาประสานงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องรวดเร็วให้มีบทบาทในการจัดการศึกษา ความล่าช้าการไม่ต่อเนื่องอาจเป็นผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดีๆ จำนวนมากสูญหายไปเนื่องจากขาดผู้สืบทอด

14) ควรจัดยานพาหนะหรือจ่ายค่าเดินทางให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดินทางมาร่วมงานเนื่องจากบางครั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมีที่อยู่ห่างไกลกับที่ตั้งหน่วยงานการศึกษาจากระบบ

15) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาที่มีจำนวนน้อยควรได้รับขวัญกำลังใจเพื่อตอบแทนในการดำเนินงาน เช่นพิจารณาในเรื่องค่าตอบแทนวิทยากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสม เพราะเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ

สรุปแนวทางการนำภูมิปัญญามาส่งเสริมการศึกษานอกระบบ

ฉบับร่างแนวทาง

ฉบับปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงวุฒิ

<p>ด้านการศึกษาระดับพื้นฐาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการปฐมนิเทศผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ 4. หน่วยงานการศึกษานอกระบบทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ ควรร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น 5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรการเรียนการสอน การอ่านออกเขียนได้ 6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยกิจกรรมการเรียนรู้หนังสือ 7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และ มัธยมศึกษาตอนปลาย 8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและ จัดทำหลักสูตร สถานศึกษา 9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้ การศึกษาระดับพื้นฐาน 10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ ประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน 11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการ สถานศึกษา 12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการนิเทศกิจกรรม การศึกษาระดับพื้นฐาน 	<p>ด้านการศึกษาระดับพื้นฐาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือในชุมชน 2. การสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือในชุมชน 3. การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิ ปัญญาท้องถิ่น 4. เป็นวิทยากรการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้ 5. ช่วยกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ 6. เป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย 7. ร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 8. ร่วมเป็นคณะกรรมการการเทียบโอนความรู้การศึกษา ขั้นพื้นฐาน 9. ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลการศึกษาขั้น พื้นฐาน 10. ร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา 11. ร่วมเป็นคณะกรรมการนิเทศกิจกรรมการศึกษาระดับ หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ

ฉบับร่างแนวทาง

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกัน
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรอาชีพ
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยแนะนำด้านการตลาด
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาอาชีพ
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนะอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพปัญญา
9. สถานประกอบการของภูมิท้องถิ่นควรเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานในการพัฒนาอาชีพ
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการสำรวจความต้องการของผู้เรียนหลักสูตรอาชีพ
11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต
12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาหลักสูตรอาชีพ
13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต
14. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาการนำความรู้มาประยุกต์เพื่อเพิ่มผลผลิต

ฉบับปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

1. ช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้หลักสูตรอาชีพ
2. ควรสนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ
3. ร่วมสร้างเครือข่ายการรวมกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกัน
4. ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอาชีพ
5. ช่วยแนะนำด้านการตลาดและการจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มอาชีพ
6. เป็นคณะกรรมการนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาพัฒนาเพื่ออาชีพ
7. ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนะอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้
8. สนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ
9. สนับสนุนสถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานในการพัฒนาอาชีพ
10. ร่วมในการสำรวจความต้องการของผู้เรียนหลักสูตรอาชีพ
11. ช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิตของกลุ่มอาชีพ
12. เป็นที่ปรึกษากลุ่มอาชีพ
13. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต
14. ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ความรู้เพื่อเพิ่มผลผลิต

ฉบับร่างแนวทาง

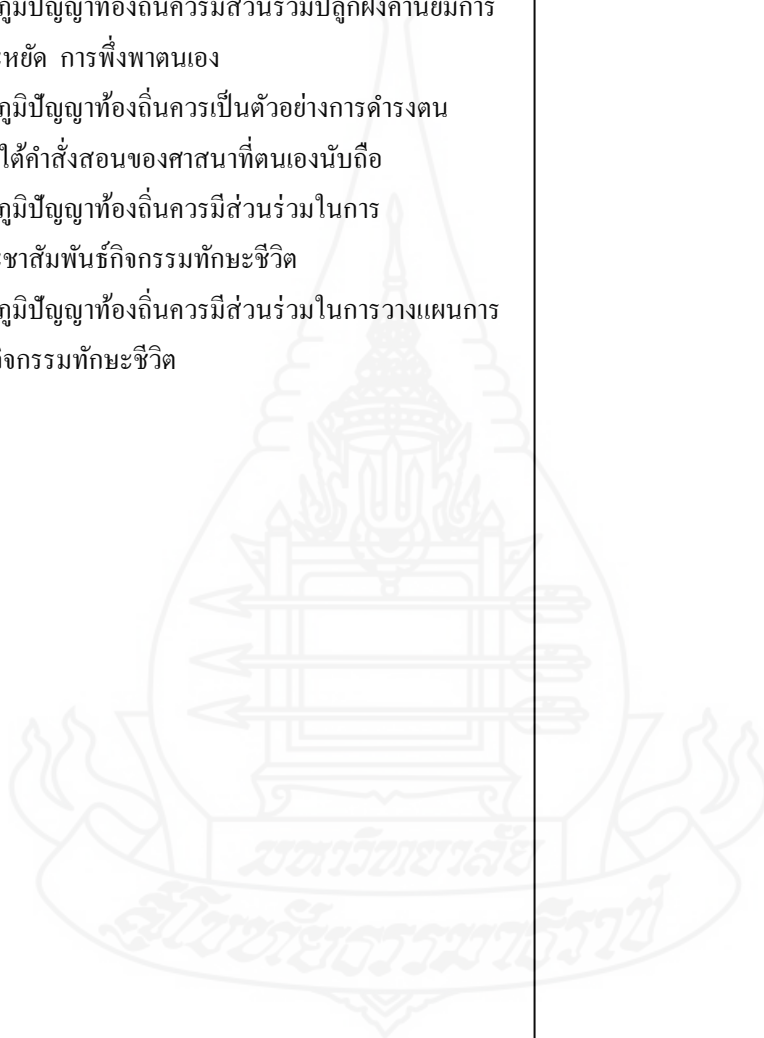
ฉบับปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

<p>ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัดการพึ่งพาตนเอง 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม 4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น 5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการช่วยติดตามผลกิจกรรมทักษะชีวิต 6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง 7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมทักษะชีวิต 8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มผู้เรียนกิจกรรมทักษะชีวิต 9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมจัดและส่งเสริมการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต 10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนค่านิยม ประการ 12 11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน 12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นผู้นำการใช้จ่ายสมุนไพรรวมชน 13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน 14. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดศิลปป้องกันตัว 15. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคระบาด 	<p>ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 2. ปลูกฝังค่านิยมการประหยัดการพึ่งพาตนเอง 3. เป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม 4. การอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น 5. เป็นคณะกรรมการติดตามผลกิจกรรมทักษะชีวิต 6. ช่วยชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมทักษะชีวิต 7. การรวมกลุ่มผู้เรียนกิจกรรมทักษะชีวิต 8. จัดและส่งเสริมการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต 9. การขับเคลื่อนค่านิยมหลัก 12 ประการของคนไทย 10. การส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน 11. เป็นผู้นำการใช้จ่ายสมุนไพรรวมชน 12. ควรเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน 13. การถ่ายทอดศิลปป้องกันตัว 14. การป้องกันโรคระบาดในชุมชน 15. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 16. การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน 17. การปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง 18. เป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ 19. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมทักษะชีวิต 20. การวางแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต
---	---

ฉบับร่างแนวทาง

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

16. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
17. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน
18. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง
19. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ
20. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทักษะชีวิต
21. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

ฉบับร่างแนวทาง

<p>ด้านการศึกษิตตามอัธยาศัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชนเป็นวิทยากร 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนช่วยให้ประชาชนในชุมชนรักการอ่าน 4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ 5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีบทบาทเผยแพร่ความรู้แก่ผู้นำกลุ่มเยาวชน 6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ 7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุน 8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ 9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยกิจกรรมห้องสมุดในชุมชน 10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ 11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนสนใจแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต 12. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ 13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 14. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน 15. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 16. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 17. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน

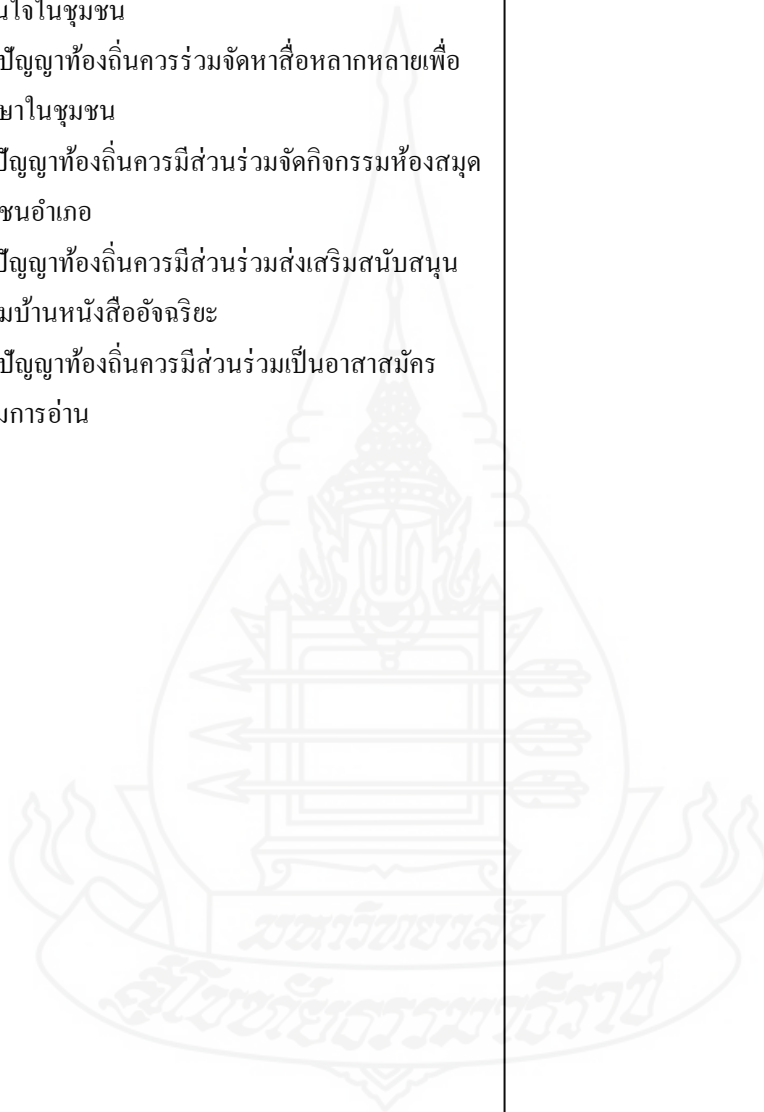
ฉบับปรับปรุงตามข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิ

<p>ด้านการศึกษิตตามอัธยาศัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2. ควรช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน 3. ส่งเสริมกิจกรรมชุมชนรักการอ่าน 4. สนับสนุนการจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ 5. ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้แก่ผู้นำ กลุ่มเยาวชน 6. ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ 7. ส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรในการจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ 8. ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ 9. ช่วยจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ในชุมชน 10. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมสำคัญของห้องสมุดประชาชนอำเภอ 11. ควรกระตุ้นสมาชิกในชุมชนให้สนใจแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต 12. ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ 13. ร่วมจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 14. ช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน 15. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 16. วางแผนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 17. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน 18. ร่วมจัดทำโครงการทัศนศึกษา 19. ให้ความรู้กับผู้นำในชุมชน 20. ร่วมจัดหาสื่อที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในชุมชน 21. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านห้องสมุดประชาชนอำเภอ 22. ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่านบ้านหนังสืออัจฉริยะ 23. เป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน

ฉบับร่างแนวทาง

ด้านการศึกษาดำเนินการตามอรรถาธิบาย

18. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรร่วมทำโครงการทัศนศึกษา
19. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรช่วยให้ความรู้ด้านเกษตรกรรมกับผู้นิยมในชุมชน
20. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรร่วมจัดหาสื่อหลากหลายเพื่อการศึกษาในชุมชน
21. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ
22. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมบ้านหนังสืออัครนิเวศ
23. ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยพรรณนา เพื่อศึกษาแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน จังหวัดนครราชสีมา

1.1.2 เพื่อศึกษาความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา

1.1.3 เพื่อสังเคราะห์และเสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม กิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน

1.2.1 ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร บทความ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และ ข้อเสนอแนะแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

1) ประชากร คือ ครู กศน. นักศึกษากศน.ตำบล เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา

2) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครู กศน.จำนวน 80 คน นักศึกษากศน.ตำบลจำนวน 400 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจำนวน 50 คน และภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1) แบบสอบถามสำหรับครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา หน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นแบบตรวจสอบรายการและคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับสภาพและระดับความต้องการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2) แบบสอบถามสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ วุฒิการศึกษาสูงสุด สถานศึกษา กศน. เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3) แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ชื่อ-สกุล สาขาภูมิปัญญา ที่อยู่ อายุ ประสบการณ์ การได้รับความรู้ รายได้ เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ สภาพการมีส่วนร่วมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับระดับปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านให้คะแนนเพื่อใช้ในการหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์คัดเลือกข้อคำถามที่ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปเพื่อนำไปทำการทดลองกับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2557 จำนวน 32 คน ครู กศน. และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 30 คน ระหว่างวันที่ 10 – 30 มกราคม 2558 ทั้งสองกลุ่มนี้ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นรายข้อ (Item Analysis) ความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) และความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) แบบสอบถามนักศึกษา กศน. ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.982 แบบสอบถามครู กศน. และนักพัฒนาชุมชน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.992 สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1-31 มีนาคม 2558 ระบุบุคลากรการศึกษานอกระบบส่งไป 80 ฉบับ ได้รับ 80 ฉบับ คิดเป็นร้อยละร้อย นักศึกษานอกระบบของเทอม 2/2557 ส่งไป 400 ฉบับ ได้รับคืนที่สมบูรณ์ 392 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.0 เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ดำเนินการรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1-31 มีนาคม 2558 ส่งไป 50 ฉบับ ได้รับคืน 43 คิดเป็นร้อยละ 86.0 ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจงระหว่างวันที่ 10 มีนาคม-20 เมษายน 2558 ได้สัมภาษณ์ครบ โดยนัดหมายตามวันเวลา จากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ความต้องการและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มีลักษณะแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เพื่อศึกษาแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.2.2 ขั้นตอนที่ 2 การสังเคราะห์แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการรวบรวมนำข้อมูลจากตอนที่ 1 มาสังเคราะห์ข้อมูลแล้ว จัดสนทนากลุ่มเพื่อขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากตัวแทนและผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อวิเคราะห์และ

นำเสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้ทรงคุณวุฒิในการศึกษาในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ได้แก่ตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 4 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้มีภูมิรู้มีประสบการณ์ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตัวแทนผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบอำเภอ จำนวน 3 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้มีภูมิรู้มีประสบการณ์ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตัวแทนนักวิชาการ จำนวน 4 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้มีภูมิรู้มีประสบการณ์ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยขั้นตอนนี้ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในการสำรวจขั้นตอนที่ 1 โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คนทำหน้าที่เป็นประธานผู้วิจัยนำเสนองานวิจัยต่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม โดยมีผู้จัดบันทึกการสนทนาจำนวน 2 คนตลอดการสนทนาและมีการบันทึกภาพและเสียงการสนทนากลุ่มด้วย มีผู้ช่วยทำหน้าที่ในการควบคุมเครื่องบันทึกภาพและเสียงและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ดำเนินการสนทนาและผู้จัดบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.2 ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างบุคลากรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 72.4 โดยมีอายุต่ำสุด 25 ปี สูงสุด 55 ปี เฉลี่ย 33.61ปีส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ30-40ปี คิดเป็นร้อยละ 44.7 รองลงมาคือช่วงอายุ 25-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.1 สถานภาพการสมรสส่วนใหญ่โสด คิดเป็นร้อยละ 59.3 ส่วนใหญ่เป็นครูการศึกษานอกระบบ คิดเป็นร้อยละ 54.5 รองลงมาเป็นเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาชุมชน คิดเป็นร้อยละ 35.0 ในด้านวุฒิการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 89.4 ปริญญาโทร้อยละ 8.9 หน้าที่ในการจัดการศึกษานอกระบบส่วนใหญ่ทำหน้าที่ทั้ง 4 ด้าน คิดเป็นร้อยละ 59.3 กลุ่มตัวอย่างจาก กศน.อ.โชคชัยมากที่สุด รองลงมาคือ อ.พิมายและห้วยแถลง คิดเป็นร้อยละ 8.1 7.3 และ 7.3 ตามลำดับ ในเขตรับผิดชอบของกลุ่มตัวอย่างมีภูมิปัญญาท้องถิ่นต่ำสุด 1 คน สูงสุด 50 คน เฉลี่ย 6.20 คนส่วนใหญ่น้อยกว่า 10 คน คิดเป็นร้อยละ 89.4

การวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.6 เพศชาย ร้อยละ 46.4 โดยมีอายุต่ำสุด 16 ปี สูงสุด 62 ปี เฉลี่ย 28.97 ปีส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20 – 30 ปี รองลงมาคือช่วงอายุ 16-19 ปี และ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.2 29.6 และ 20.2 ส่วนใหญ่มีอาชีพ รับจ้างทั่วไป รองลงมาคือ

เกษตรกรและค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 47.2 29.3 และ 11.5 ในด้านวุฒิการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่ มีวุฒิมัธยมศึกษาต้น รองลงมาคือ มัธยมปลาย/ปวช คิดเป็นร้อยละ 46.7 และ 43.4 การรับการจัด การศึกษานอกระบบส่วนใหญ่รับการศึกษาในศูนย์การศึกษานอกระบบตำบลอื่นนอกเขตอำเภอ ร้อยละ 63.3 และ ศึกษาในศูนย์การศึกษานอกระบบในเขตอำเภอร้อยละ 36.7

การวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็น เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 59.4 เพศหญิง ร้อยละ 40.6 ส่วนใหญ่เป็นภูมิปัญญา ด้านอุตสาหกรรม/ หัตถกรรม รองลงมาคือ ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี คิดเป็นร้อยละ 37.5 และ 12.5 โดยมีอายุ ต่ำสุด 32 ปี สูงสุด 82 ปี เฉลี่ย 54.31 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ มากกว่า 50 ปี รองลงมาคือช่วง อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.3 และ 28.1 ประสบการณ์ในด้านที่เชี่ยวชาญต่ำสุด 5 ปี สูงสุด 68 ปี เฉลี่ย 26.15 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ช่วง มากกว่า 20 ปี รองลงมาคือ ช่วง 10-20 ปี คิดเป็นร้อย ละ 43.8 และ 43.8 ในด้านระดับรายได้ต่อเดือน ต่ำสุด 4,000 บาท สูงสุด 50,000 บาท เฉลี่ย 10,041.39 บาท ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,000 -20,000 บาท รองลงมาคือ 4,000 – 9,999 บาท และ 20,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.5 34.4 และ 18.8 ตามลำดับส่วนการเรียนรู้ของภูมิ ปัญญาท้องถิ่น พบว่า ส่วนใหญ่เรียนรู้ด้วยตนเอง รองลงมาคือ เรียนรู้จากครอบครัว และเรียนรู้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เรียงตามความถี่ คือ 29 27 และ 27 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ความต้องการและปัญหาการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม กิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.1.1 กลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนา ชุมชน

ผู้วิจัยขอเสนอ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพรวมที่เป็นอยู่ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่ม ตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน คน 123 ใน ภาพรวม พบว่า สภาพที่เป็นอยู่ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.44$) เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน 4 ด้าน พบว่าด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่มากที่สุด ($\bar{X}=3.62$) รองลงมาคือด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ($\bar{X}=3.52$) ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต ($\bar{X}=3.40$) และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X}=3.23$)

ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพที่ เป็นอยู่ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน พบว่า สภาพที่เป็นอยู่โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสภาพที่เป็นอยู่จำนวน 12 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.49$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ($\bar{X}=3.46$) การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=3.32$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=2.96$)

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นอยู่ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน พบว่า สภาพที่เป็นอยู่โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สภาพที่เป็นอยู่จำนวน 15 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.61$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ ($\bar{X}=3.52$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต ($\bar{X}=3.52$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.20$)

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นอยู่ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและพนักงานพัฒนาชุมชน พบว่า สภาพที่เป็นอยู่โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสภาพที่เป็นอยู่จำนวน 11 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.83$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ($\bar{X}=3.76$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ ($\bar{X}=3.64$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.52$)

ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นอยู่ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน พบว่า สภาพที่เป็นอยู่โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.52$) สภาพที่เป็นอยู่จำนวน 23 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือ ภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นร่วมทำโครงการทัศนศึกษา ($\bar{X}=3.77$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำความรู้ของตนเองมาเผยแพร่แก่ผู้สนใจในชุมชน ($\bar{X}=3.70$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.24$)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อปัญหาการนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูบุคลากรการศึกษานอกระบบและพนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 123 คน พบว่า ปัญหาโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อจำนวน 12 ข้อ พบว่า ความเข้าใจงานการศึกษานอกระบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.57$) รองลงมาคือ การติดต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มาช่วยงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ($\bar{X}=3.43$) ความเข้าใจงานการศึกษตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=3.42$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่รู้จักเจ้าหน้าที่การศึกษานอกระบบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=2.83$)

2.1.2 กลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษตามอัธยาศัย พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านการศึกษตามอัธยาศัยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานตามลำดับ

ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 32 คน พบว่า โดยรวมเคยเข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 44.14 ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 55.86 เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อจำนวน 8 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรการเรียนการสอน การอ่านออกเขียนได้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.4 รองลงมาคือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือร้อยละ 53.1 การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้อบรมร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 46.9 และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน น้อยสุดคิดเป็นร้อยละ 28.1

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 32 คน พบว่า โดยรวมเข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 78.98 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 21.02 เมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 11 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ มากสุดคิดเป็น ร้อยละ 96.9 รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษา ร้อยละ 84.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ ร้อยละ 81.3 และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต น้อยสุดคิดเป็นร้อยละ 68.8

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 32 คน พบว่า โดยรวมเข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ร้อยละ 53.98 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ร้อยละ 46.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 11 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมาคือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน ร้อยละ 62.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ ร้อยละ 62.5 และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดศิลปะป้องกันตัวเข้าร่วมกิจกรรม น้อยสุดคิดเป็นร้อยละ 34.4

ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 32 คน พบว่า โดยรวมการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ร้อยละ 81.25 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ร้อยละ 18.75 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 9 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยให้ความรู้กับผู้สนใจ ในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 96.9 รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 93.8 ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับผู้นำกลุ่มเยาวชนมีบทบาทแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน ร้อยละ 93.8 และภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกิจกรรมห้องสมุดในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม น้อยสุดคิดเป็นร้อยละ 50.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อปัญหาการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 32 คน พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมส่งเสริมกิจกรรม โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 12 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ มีปัญหาการมีส่วนร่วมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.84$) รองลงมาคือ ครูการศึกษานอกระบบไม่มีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=3.47$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่รู้จักเจ้าหน้าที่การศึกษานอกระบบ

($\bar{X}=3.34$) และความเข้าใจงานการศึกษาตามอรรถศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีปัญหาน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.84$)

2.2 ความต้องการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริม กลุ่มตัวอย่างของครูบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

2.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ จากกลุ่มตัวอย่างของครูบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 123 คน ในภาพรวม พบว่าความต้องการค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 4 ด้าน พบว่า ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่มากที่สุด ($\bar{X}=3.62$) รองลงมาคือ ด้านการศึกษาตามอรรถศาสตร์ ($\bar{X}=3.52$) ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต ($\bar{X}=3.40$) และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X}=3.23$) ในส่วนความต้องการ พบว่า ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีความต้องการมากที่สุด ($\bar{X}=3.63$) รองลงมาคือ ด้านการศึกษาตามอรรถศาสตร์ ($\bar{X}=3.63$) ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต ($\bar{X}=3.53$) และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X}=3.30$)

ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ จากกลุ่มตัวอย่างของครูบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 123 คน ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.30$)

การพิจารณาเป็นรายข้อความต้องการ จำนวน 12 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.53$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}=3.45$) การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=3.39$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.12$)

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ จากกลุ่มตัวอย่างของครูบุคลากรการศึกษานอกระบบและพนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 123 คน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.53$)

การพิจารณาเป็นรายชื่อความต้องการ จำนวน 15 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.64$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ ($\bar{X}=3.63$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกัน ($\bar{X}=3.61$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนการจัดหลักสูตรอาชีพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.30$)

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 123 คน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.63$)

การพิจารณาเป็นรายชื่อความต้องการ จำนวน 11 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต ($\bar{X}=3.68$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ($\bar{X}=3.67$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.37$)

ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของครูบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 123 คน ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.62$)

การพิจารณาเป็นรายชื่อความต้องการ จำนวน 23 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.73$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน ($\bar{X}=3.72$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนช่วยให้ประชาชนในชุมชนรักการอ่าน ($\bar{X}=3.70$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นนำความรู้ของตนเองมาเผยแพร่แก่ผู้สนใจในชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.41$)

2.2.2 กลุ่มนักศึกษาการศึกษานอกระบบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษานอกระบบ จำนวน 392 คน ในภาพรวม พบว่า ความต้องการค่าเฉลี่ยโดยรวมความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ 4 ข้อพบว่า ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีความต้องการมากที่สุด ($\bar{X}=3.88$) รองลงมาคือ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ($\bar{X}=3.88$) ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X}=3.85$) และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพมีความต้องการต่ำสุด ($\bar{X}=3.85$)

ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จำนวน 392 คน ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 12 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.04$) รองลงมาคือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฐมนิเทศผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ ($\bar{X}=3.88$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ($\bar{X}=3.88$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.79$)

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จำนวน 392 คน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 15 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.02$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาการนำความรู้มาประยุกต์เพื่อเพิ่มผลผลิต ($\bar{X}=3.91$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรอาชีพ ($\bar{X}=3.90$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.79$)

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จำนวน 392 คน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนา

ทักษะชีวิต พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 17 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ และวัสดุเหลือใช้ในชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.06$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน ($\bar{X}=3.93$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน ($\bar{X}=3.91$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทักษะชีวิตมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.79$)

ด้านการศึกษตามอัยาศัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความต้องการ การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จำนวน 392 คน ด้านการศึกษาตามอัยาศัย พบว่า ความต้องการโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจำนวน 23 ข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.99$) รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ($\bar{X}=3.98$) ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน ($\bar{X}=3.93$) และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.80$)

ส่วนความคิดเห็นต่อปัญหาการมีส่วนร่วม การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมส่งเสริมกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ มีปัญหาการมีส่วนร่วมมากที่สุด อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมาคือ ครูการศึกษานอกระบบไม่มีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่รู้จักเจ้าหน้าที่การศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 3 แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการสังเคราะห์แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผลระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำมาปรับปรุงแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษาพื้นฐาน ดังนี้

- 1) การประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือในชุมชน
- 2) การสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือในชุมชน
- 3) การปฐมนิเทศผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ
- 4) การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับ

เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) เป็นวิทยากรการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้ 6) ช่วยกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือ 7) เป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย 8) ร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 9) ร่วมเป็นคณะกรรมการการเทียบโอนความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 10) ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน 11) ร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา 12) ร่วมเป็นคณะกรรมการนิเทศกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ดังนี้ 1) ช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้หลักสูตร 2) สนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ 3) ร่วมสร้างเครือข่ายการรวมกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกัน 4) ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอาชีพ 5) ช่วยแนะนำด้านการตลาดและการจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มอาชีพ 6) เป็นคณะกรรมการนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาพัฒนาเพื่ออาชีพ 7) ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนะแนวอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ 8) สนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ 9) สนับสนุนสถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาคุณงานในการพัฒนาอาชีพ. 10) ร่วมในการสำรวจความต้องการของผู้เรียนหลักสูตรอาชีพ 11) ช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิตของกลุ่มอาชีพ 12) ที่ปรึกษากลุ่มอาชีพ 13) ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต 14) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ความรู้เพื่อเพิ่มผลผลิต

3.3 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต 1) ส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 2) ปลูกฝังค่านิยมการประหยัดการฟุ้ง 3) เป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม 4) การอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น 5) เป็นคณะกรรมการติดตามผลกิจกรรมทักษะชีวิต 6) การปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง 7) ช่วยชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมทักษะชีวิต 8) การรวมกลุ่มผู้เรียนกิจกรรมทักษะชีวิต 9) จัดและส่งเสริมการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต 10) การขับเคลื่อนค่านิยมหลัก 12 ประการของคนไทย 11) การส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน 12) เป็นผู้นำการใช้ยาสมุนไพรในชุมชน 13) ควรเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน 14) การถ่ายทอดศิลปะป้องกันตัว 15) การป้องกันโรคระบาดในชุมชน 16) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 17) การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน 18) การปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง 19) เป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ 20) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมทักษะชีวิต 21) การวางแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

3.4 ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้ 1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2) ควรช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน 3) ส่งเสริมกิจกรรมชุมชนรักการอ่าน 4) สนับสนุนการจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ 5) ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้แก่ผู้นำ กลุ่มเยาวชน 6) ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ 7) ส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรในการจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ 8) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ 9) ช่วยจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ในชุมชน 10) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมสำคัญของห้องสมุดประชาชนอำเภอ 11) ควรกระตุ้นสมาชิกในชุมชนให้สนใจแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต 12) ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ 13) ร่วมจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 14) ช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน 15) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 16) วางแผนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 17) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน 18) ร่วมจัดทำโครงการทัศนศึกษา 19) ให้ความรู้กับผู้สนใจในชุมชน 20) ร่วมจัดหาสื่อที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในชุมชน 21) จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านห้องสมุดประชาชนอำเภอ 22) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่านบ้านหนังสืออัจฉริยะ 23) เป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน

3.5 การส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น

สถานศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้ 1) สร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดการศึกษานอกระบบ แนวทาง/วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ออกนอกระบบ แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) สร้างความเข้าใจเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัย แนวทาง/วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษาตามอัธยาศัย ห้องสมุดประชาชนอำเภอ บ้านหนังสืออัจฉริยะ ห้องสมุดเคลื่อนที่ แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมการอ่าน อาสาสมัครบ้านหนังสืออัจฉริยะ ชุมชนรักการอ่าน 3) ส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4) ควรทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมให้ผู้เรียนไปร่วมเรียนรู้กับปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ 5) หน่วยงานการศึกษานอกระบบควรจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศของภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) หน่วยงานการศึกษานอกระบบควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนแก่วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น 7) ควรทำประกาศเกียรติบัตรเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการศึกษานอกระบบ 8) ควรจัดประชุมสัมมนาหรือพัฒนามิปัญญาท้องถิ่นด้านการถ่ายทอดความรู้และเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง 9) ควรจัดทำบันทึกข้อตกลงการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น 10) หน่วยงานการศึกษานอกระบบควรอำนวยความสะดวกแก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกด้านเมื่อเชิญ

ท่านมาช่วยกิจกรรมการศึกษานอกระบบ 11) ควรมีค่าใช้จ่ายให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเดินทาง มาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ 12) ครูการศึกษานอกระบบที่อยู่ในพื้นที่ต้องมีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการส่งต่อข้อมูลซึ่งกันและกัน 13) ครูการศึกษานอกระบบควรเข้าหาประสานงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องรวดเร็วให้มีบทบาทในการจัดการศึกษา ความล่าช้าการไม่ต่อเนื่องอาจเป็นผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดีๆ จำนวนมากสูญหายไปเนื่องจากขาดผู้สืบทอด 14) ควรจัดยานพาหนะหรือจ่ายค่าเดินทางให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดินทางมาร่วมงานเนื่องจากบางครั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมีที่อยู่อาศัยห่างไกลกับที่ตั้งหน่วยงานการศึกษานอกระบบ 15) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีจำนวนน้อย ควรได้รับขวัญและกำลังใจเพื่อตอบแทนในการดำเนินงาน เช่น พิจารณาในเรื่องค่าตอบแทนวิทยากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสม เพราะเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ

2. อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยจะนำมาอภิปราย ดังนี้
 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาอภิปรายดังนี้

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา

2.1.1 จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูและบุคลากรการศึกษาและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษาทั้ง 4 ด้านพบว่า สภาพที่เป็นอยู่ภาพรวม ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตภาพรวมมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตจากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูและบุคลากรการศึกษาและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สภาพที่เป็นอยู่ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้ คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ เรียงตามลำดับ

ข้อค้นพบดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้ คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ สอดคล้อง กับการศึกษาของวิวรรธณ ถิณะแก้ว (2546) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพมี ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม และชุมชน และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่พบในการศึกษาครั้งนี้กล่าวคือ กลุ่ม ตัวอย่างต้องการให้ส่งเสริมด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีความต้องการมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควร ได้ปรับบทบาทมุ่งสู่ด้านการศึกษา เพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตเป็นอันดับแรก กล่าวคือการศึกษาเพื่อเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ที่ สามารถดำเนินชีวิตได้ตามบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องการ การศึกษาของกนกวรรณ รุกชาติ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษาโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญา ชาวบ้านศตวรรษ ที่ 21 ที่พบว่าเนื้อหาความรู้จะเป็นเนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียน สอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง ลักษณะการเรียนการสอนเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดประสบการณ์โดยตรง บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้นำวิคิด วิธีการ เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน การเรียนการสอนมีการใช้สื่อที่เป็นของจริงสื่อที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติ ได้จริง

2.1.2 ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยของครูและบุคลากรการศึกษาในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง นั่น คือ ความเข้าใจงานการศึกษานอกระบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น การติดต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มา ช่วยงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ความเข้าใจงานการศึกษาตามอัธยาศัยของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องการวิจัยของนิตยา บุตรศรี (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญา ชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ โรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าครูผู้สอนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมา

ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีในท้องถิ่น และครูผู้สอนมีงานในหน้าที่มากจึงไม่มีเวลา หรือไม่คิดที่จะนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและผู้ที่โรงเรียนเชิญมาถ่ายทอดความรู้ไม่มีทักษะในด้านวิธีการสอน จึงเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้

2.1.3 การมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านการศึกษาตามอัธยาศัยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในภาพรวมเคยเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 81.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยให้ความรู้กับผู้สนใจในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดคิด รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับผู้นำกลุ่มเยาวชนมีบทบาทแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน

ข้อค้นพบดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าสอดคล้องกับบทความของ เสรีพงศ์พิศ (2548) การพัฒนาอย่างยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งภูมิปัญญาชาวบ้าน สอดคล้องกับ การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งแต่ละบุคคลแสวงหาความรู้พัฒนาทักษะค่านิยมและเสริมสร้างจากประสบการณ์ ในชีวิตประจำวันเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสิ่งที่อยู่รอบตัวมีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล (วิจิตร ศรีสอาน; 2532: 299-300) และสอดคล้องกับ คมกฤษ จันทร์ขจร. (2551). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ผลการวิจัย พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องและผู้บริหารเห็นว่าเป็นไปได้ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ปรัชญา นิยาม ความหมาย การเรียนรู้ ลักษณะการจัดและผู้จัด 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3) การจัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ สื่อเทคโนโลยีการศึกษา และพัฒนาการเครือข่ายการเรียนรู้ 4) การเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย ประเภทของประสบการณ์ วิธีการ หลักการ และจุดมุ่งหมายของการประเมินความรู้จากประสบการณ์

2.1.4 ความคิดเห็นต่อปัญหาการมีส่วนร่วม การนำภูมิปัญญาในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมส่งเสริมกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ภูมิปัญญาท้องถิ่น

มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาร่วมกิจกรรมการศึกษาจากระบบ มีปัญหาการมีส่วนร่วมมากที่สุด อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมาคือ ครูการศึกษาจากระบบไม่มีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่รู้จักเจ้าหน้าที่การศึกษาจากระบบ สอดคล้องการวิจัยของนิตยา บุตรศรี (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ต้นแบบการพัฒนาสูตรท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัญหาที่พบในการดำเนินงานได้แก่ ครูผู้สอนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีในท้องถิ่น และครูผู้สอนมีงานในหน้าที่มากจึงไม่มีเวลา หรือไม่คิดที่จะนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้รู้ที่โรงเรียนเชิญมาถ่ายทอดความรู้ไม่มีทักษะในด้านวิธีการสอน จึงเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูและบุคลากรการศึกษาและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและ นักศึกษาการศึกษาจากระบบ ศึกษาทั้ง4ด้านพบว่า สภาพที่เป็นอยู่ภาพรวม ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตภาพรวมมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.1 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตจากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูและบุคลากรการศึกษาและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สภาพที่เป็นอยู่ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ เรียงตามลำดับ

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตจากกลุ่มตัวอย่าง ความต้องการในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน เรียงตามลำดับ

ข้อค้นพบดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน วิจัยของ

ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ (2545: กล่าวนำ) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาในชุมชนโดยเห็นว่าหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้เริ่มให้ความสนใจและพยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนหรือองค์กรชุมชน เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ซึ่งในภาพรวมการพัฒนาชุมชนไปในทิศทางที่เอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ในการกำหนดตัดสินใจสิ่งต่างๆ ในอนาคตและความเป็นไปของชุมชนแต่เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ชุมชนได้ถูกตีความและวิเคราะห์ความคิดเห็นแตกต่างกันออกไปตามทัศนะจุดยืน และมุมมองที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรภาครัฐ และองค์กรภาคประชาชน สอดคล้องกับบทคัดย่อ ประกอบ ใจมั่น (2539) บทคัดย่อ ปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พบคือขาดแคลนวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงานงบประมาณไม่เพียงพอการเบิกจ่ายค่าตอบแทนยุ่งยากล่าช้าภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ค่อยมีเวลาว่างและภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดทักษะประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้

2.2.2 ความต้องการในภาพรวมความคิดเห็นความต้องการ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษานอกระบบ พบว่า ด้านการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการมากที่สุดพบรายข้อภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชนสอดคล้องกับงานบทความของ เสรี พงศ์พิศ (2548) การพัฒนาอย่างยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งภูมิปัญญาชาวบ้าน สอดคล้องกับการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งแต่ละบุคคลแสวงหาความรู้พัฒนาทักษะค่านิยมและเสริมสร้างจากประสบการณ์ ในชีวิตประจำวันเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากสิ่งที่อยู่รอบตัวมีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2532: 299-300)

และสอดคล้องกับ คมกฤช จันทร์ขจร. (2551). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ผลการวิจัย พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องและผู้บริหารเห็นให้นำไปปฏิบัติได้ ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ปรัชญา นิยาม ความหมาย การเรียนรู้ ลักษณะการจัดและผู้จัด 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3) การจัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ สื่อเทคโนโลยีการศึกษา และพัฒนาการเครือข่ายการเรียนรู้ 4) การเรียนรู้จากประสบการณ์

ประกอบด้วย ประเภทของประสบการณ์ วิธีการ หลักการ และจุดมุ่งหมายของการประเมิน
ความรู้จากประสบการณ์

2.3 เสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

2.3.1 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริม
การศึกษาพื้นฐาน ดังนี้

1) การประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือในชุมชน 2) การสำรวจผู้ไม่รู้
หนังสือในชุมชน 3) การปฐมนิเทศผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ 4) การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับ
เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) เป็นวิทยากรการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้ 6) ช่วยกิจกรรม
ส่งเสริมการรู้หนังสือ 7) เป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และ
มัธยมศึกษาตอนปลาย 8) ร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 9) ร่วมเป็น
คณะกรรมการการเทียบโอนความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 10) ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผล
การศึกษาขั้นพื้นฐาน 11) ร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา 12) ร่วมเป็นคณะกรรมการนิเทศ
กิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทางดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมใน
การประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฐมนิเทศผู้เรียน
ผู้ไม่รู้หนังสือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา
มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย สอดคล้องกับ การวิจัยของสำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้
นอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย สอดคล้องกับการศึกษาของวีรวรรณ ถิณะแก้ว
(2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบ
จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ ด้านการศึกษา
เพื่อพัฒนาอาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ด้านการศึกษา
เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่พบในการศึกษาครั้งนี้
กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างต้องการให้ส่งเสริมด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีความต้องการมาก
ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต และด้านการศึกษาขั้น
พื้นฐาน ดังนั้นสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรได้ปรับบทบาทมุ่งสู่
ด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตเป็นอันดับแรก กล่าวคือการศึกษาเพื่อเรียนรู้ตลอดชีวิต
การเรียนรู้ที่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่ง

สอดคล้องกับการการศึกษาของกนกวรรณ รุกชาติ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นศึกษานอกโรงเรียนสาขาอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้านในศตวรรษที่ 21 ที่พบว่า เนื้อหาความรู้จะเป็นเนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนสอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง ลักษณะการเรียนการสอนเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดประสบการณ์โดยตรง บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้นำวิคิด วิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน การเรียนการสอนมีการใช้สื่อที่เป็นของจริงสื่อที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติได้จริง

2.3.2 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ดังนี้

- 1) ช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้หลักสูตร
- 2) สนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ
- 3) ร่วมสร้างเครือข่ายการรวมกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกัน
- 4) ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอาชีพ
- 5) ช่วยแนะนำด้านการตลาดและการจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มอาชีพ
- 6) เป็นคณะกรรมการนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาพัฒนาเพื่ออาชีพ
- 7) ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนะนำอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้
- 8) สนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ
- 9) สนับสนุนสถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาคุณงานในการพัฒนาอาชีพ
- 10) ร่วมในการสำรวจความต้องการของผู้เรียนหลักสูตรอาชีพ
- 11) ช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิตของกลุ่มอาชีพ
- 12) ที่ปรึกษากลุ่มอาชีพ
- 13) ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต
- 14) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ความรู้เพื่อเพิ่มผลผลิต

แนวทางดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพมี ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาการนำความรู้มาประยุกต์เพื่อเพิ่มผลผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรอาชีพดังกล่าว สอดคล้องกับการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย สอดคล้องงานวิจัยของ สถาบันพัฒนาการศึกษานอกกระบวนและการศึกษาดตามอัธยาศัยภาคกลาง สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ รายงานการวิจัย การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนในภาคกลาง (2555) อภิปรายผล ด้านผู้เรียน ระดับความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงในการจัดการศึกษาพัฒนาอาชีพในศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่อเกี่ยวเนื้อหาหลักสูตร ขั้นตอนการจัดกิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ ใบบาง ลักษณะการจัดกิจกรรมความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร ทักษะการใช้สื่อ อุปกรณ์ และใบบางของวิทยากร ทักษะการแก้ปัญหาใบบางของวิทยากร บรรยายการการเรียนรู้ วิธีการวัดผล ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ประโยชน์ที่

ได้รับนำไปประกอบอาชีพจริงประโยชน์ที่ได้รับนำไปต่อยอดอาชีพเดิมประโยชน์ที่ได้รับนำไปประกอบอาชีพเสริม และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมาก

2.3.3 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

1) ส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม 2) ปลูกฝังค่านิยมการประหยัดการฟุ้ง 3) เป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม 4) การอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น 5) เป็นคณะกรรมการติดตามผลกิจกรรมทักษะชีวิต 6) การปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การฟุ้งพาดตนเอง 7) ช่วยชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมทักษะชีวิต 8) การรวมกลุ่มผู้เรียนกิจกรรมทักษะชีวิต 9) จัดและส่งเสริมการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต 10) การขับเคลื่อนค่านิยมหลัก 12 ประการของคนไทย 11) การส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน 12) เป็นผู้นำการใช้ยาสมุนไพรในชุมชน 13) ควรเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน 14) การถ่ายทอดศิลปะป้องกันตัว 15) การป้องกันโรคระบาดในชุมชน 16) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 17) การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน 18) การปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การฟุ้งพาดตนเอง 19) เป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ 20) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมทักษะชีวิต 21) การวางแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

แนวทางดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม ปลูกฝังค่านิยมการประหยัดการฟุ้ง เป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม การอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นคณะกรรมการติดตามผลกิจกรรมทักษะชีวิต สอดคล้องกับ สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ รายงานการวิจัย การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนในภาคกลาง (2555) อภิปรายผล ด้านผู้เรียน ระดับความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงในการจัดการศึกษาพัฒนาอาชีพในศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่อเกี่ยวเนื้อหาหลักสูตร ขั้นตอนการจัดกิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ ใบบาง ลักษณะการจัดกิจกรรมความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรทักษะการใช้สื่อ อุปกรณ์ และใบบางของวิทยากร ทักษะการแก้ปัญหาไหวพริบของวิทยากรบรรยาภาสการเรียนรู้ วิธีการวัดผล ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ประโยชน์ที่ได้รับนำไปประกอบอาชีพจริงประโยชน์ที่ได้รับนำไปต่อยอดอาชีพเดิมประโยชน์ที่ได้รับนำไปประกอบอาชีพเสริม และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับ รมณัทภร กตตน์วงศ์กร. (2557) การศึกษาผลการ

พัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางจาก(โกมลประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย การศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางจาก(โกมลประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการตระหนักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สรรค์ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียดและด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นมีความ สารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดีทุกด้าน

2.3.4 ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริม การศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2) ควรช่วยกระตุ้นการ เรียนรู้ในชุมชน 3) ส่งเสริมกิจกรรมชุมชนรักการอ่าน 4) สนับสนุนการจัดกิจกรรมบ้านหนังสือ อัจฉริยะ 5) ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้แก่ผู้นำ กลุ่มเยาวชน 6) ร่วมวางแผนการจัด กิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ 7) ส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรในการจัดกิจกรรมบ้านหนังสือ อัจฉริยะ 8) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ 9) ช่วยจัดกิจกรรมห้องสมุด เคลื่อนที่ในชุมชน 10) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมสำคัญของห้องสมุดประชาชนอำเภอ 11) ควร กระตุ้นสมาชิกในชุมชนให้สนใจแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต 12) ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรม ห้องสมุดประชาชนอำเภอ 13) ร่วมจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 14) ช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ ของชุมชน 15) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 16) วางแผนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ ในชุมชน 17) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน 18) ร่วมจัดทำโครงการทัศนศึกษา 19) ให้ความรู้ กับผู้สนใจในชุมชน 20) ร่วมจัดหาสื่อที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในชุมชน 21) จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านห้องสมุดประชาชนอำเภอ 22) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม ส่งเสริมการอ่านบ้านหนังสืออัจฉริยะ 23) เป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน

แนวทางดังกล่าว สามารถอธิบายได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมช่วย สร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชนสอดคล้องกับบทความของ เสรี พงศ์ พิศ(2548)การพัฒนาอย่างยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งภูมิปัญญาชาวบ้าน สอดคล้องกับ การศึกษาตาม อัธยาศัยเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งแต่ละบุคคลแสวงหาความรู้พัฒนาทักษะค่านิยมและ เสริมสร้างจากประสบการณ์ ในชีวิตประจำวันเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสิ่งที่อยู่รอบตัวมี ลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล (วิจิตร ศรีสอาน, 2532: 299-300) สอดคล้องกับ คมกฤษ จันทร์ขจร (2551) การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อ

ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ผลการวิจัย พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องและผู้บริหารเห็นว่านำไปปฏิบัติได้ ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย ปรัชญา นิยาม ความหมาย การเรียนรู้ ลักษณะการจัดและผู้จัด 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3) การจัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ สื่อเทคโนโลยีการศึกษา และพัฒนาการเครือข่ายการเรียนรู้ 4) การเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย ประเภทของประสบการณ์ วิธีการ หลักการ และจุดมุ่งหมายของการประเมินความรู้จากประสบการณ์

2.3.5 การส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้

- 1) สร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดการศึกษานอกระบบ แนวทางวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้/การศึกษานอกระบบแก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) สร้างความเข้าใจเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัย แนวทาง/วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษาตามอัธยาศัย ห้องสมุดประชาชนอำเภอ บ้านหนังสือ อัจฉริยะ ห้องสมุดเคลื่อนที่ แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมการอ่าน อาสาสมัครบ้านหนังสือ อัจฉริยะ ชุมชนรักการอ่าน
- 3) ส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 4) ควรทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมให้ผู้เรียน ไปร่วมเรียนรู้กับปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ
- 5) หน่วยงานการศึกษานอกระบบควรจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 6) หน่วยงานการศึกษานอกระบบควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนแก่วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7) ควรทำประกาศเกียรติบัตรเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการศึกษานอกระบบ
- 8) ควรจัดประชุมสัมมนาหรือพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการถ่ายทอดความรู้และเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
- 9) ควรจัดทำบันทึกข้อตกลงการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษา กับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 10) หน่วยงานการศึกษานอกระบบควรอำนวยความสะดวกแก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกด้านเมื่อเชิญมาช่วยกิจกรรมการศึกษานอกระบบ
- 11) ควรมีค่าใช้จ่ายให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเดินทางมาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ
- 12) ครูการศึกษานอกระบบที่อยู่ในพื้นที่ต้องมีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการส่งต่อข้อมูลซึ่งกันและกัน
- 13) ครูการศึกษานอกระบบควรเข้าหาประสานงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องรวดเร็วให้มีบทบาทในการจัดการศึกษา ความล่าช้าการไม่ต่อเนื่องอาจเป็นผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใดๆ จำนวนมากสูญหายไปเนื่องจากขาดผู้สืบทอด
- 14) ควรจัดยานพาหนะหรือจ่ายค่าเดินทางให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดินทางมาร่วมงานเนื่องจากบางครั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมีที่อยู่อาศัยห่างไกลกับที่ตั้งหน่วยงานการศึกษานอกระบบ
- 15) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีจำนวนน้อย ควรได้รับขวัญ

และกำลังเพื่อตอบแทนในการดำเนินงาน เช่นพิจารณาในเรื่องค่าตอบแทนวิทยากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสม เพราะเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ

สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา (2550) ทำการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้และการสร้างอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ครูภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบ ตรงกับงานวิจัยของ ประกอบ ใจมั่น (2539) บทคัดย่อ การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1. การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้คำนึงถึง ผู้เรียน หลักสูตร เนื้อหาวิชา และคุณสมบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. การเตรียมการมีการเตรียมครูผู้สอน ผู้เรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอนและการเตรียมการเรียนการสอน ล่วงหน้าก่อนการเรียนการสอน 3. มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชั้นดำเนินการสอน โดยมีการสาธิต แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติงาน 4. การประเมินการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการประเมินผู้เรียน และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสังเกตระหว่างการเรียนการสอน

ผลการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีน้อยลง เนื่องจากการเรียนเพื่อเทียบโอนความรู้ในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาลดลงมาก อย่างไรก็ตาม ควรให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรในการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้ ควรให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ เพราะอยู่ในท้องถิ่นใกล้ชิดข้อมูลพื้นฐานมากกว่าครูการศึกษาในระบบและที่สำคัญครูการศึกษาในระบบมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยข้อมูลอาจจะไม่ต่อเนื่อง

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพที่สำคัญยิ่งในชุมชน เพราะเป็นผู้มีประสบการณ์ผ่านบทเรียนในชีวิตมามากพอสมควรจนเกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องการให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นที่ปรึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกันเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ ดังนั้นส่วนราชการหรือมูลนิธิเอกชนควรได้มีงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมใหม่ๆเช่น การแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจอย่างแพร่หลาย

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ผู้เรียนได้เรียนรู้จากชุมชนให้มากจะได้รู้สึกรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นตนเอง ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีส่วนร่วมในการเผยแพร่

ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง การเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาให้คตินิยม สอดแทรกแนวคิดการเป็นคนดี การดำรงตนให้สามารถอยู่ได้ตามอัตภาพแห่งตน เรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมให้ได้ มีทัศนคติเชิงบวก ชุมชนจะมีแต่ความสงบร่มเย็นเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ในการดำเนินงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการเชื่อมโยงและร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายให้มากที่สุด เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยให้ความรู้กับผู้สนใจในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับผู้นำกลุ่มเยาวชนมีบทบาทแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเกิดการเรียนรู้ต่อไป ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมผลิตสื่อหลากหลายในชุมชนเพื่อการศึกษา การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบตายตัว เปลี่ยนแปลงเข้ากับสถานการณ์ได้ตลอดเวลา เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันเป็นอย่างดี ที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สอดคล้องกับการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้นอกระบบ โรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

3. ข้อเสนอแนะ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลการศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

3.1.1 รัฐควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริม/สนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ อย่างจริงจัง โดย

ดำเนินการอบรมกลุ่มผู้มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ความล่าช้าอาจเป็นผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดีๆ จำนวนมากสูญหายไป เนื่องจากการขาดผู้สืบทอด

- รัฐควรให้ความช่วยเหลือสนับสนุนโครงการในด้านต่างๆ เช่น จัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ

- เจ้าหน้าที่ของรัฐมีบทบาทในการติดตามประเมินผล โครงการอย่างต่อเนื่อง

- จัดทำป้ายนิเทศให้ความรู้แก่คนในชุมชน ตามความจำเป็นและความเร่งด่วน

- สนับสนุนข้อมูลข่าวสารให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

- จัดให้มีโอกาสในการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ

- เพิ่มพูนทักษะในการถ่ายทอดให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1.2 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีจำนวนน้อย ควรได้รับขวัญและกำลังใจเพื่อตอบแทนในการดำเนินงาน เช่น พิจารณาในเรื่องค่าตอบแทนวิทยากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสม เพราะเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ

3.1.3 จะต้องมีการฝึกทักษะทางด้านอาชีพ โดยมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3.1.4 ในการดำเนินงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการเชื่อมโยงและร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายให้มากที่สุด โดยประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล มากขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลของชาวบ้าน

3.1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกด้านเพื่อให้ประชาชนทราบ เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนุรักษ์ไว้

3.1.6 หน่วยงานการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนควรใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิญเป็นวิทยากรให้นักเรียนนักศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากประสบการณ์จริง

3.1.7 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้กาสนับสนุนภูมิปัญญาในการเผยแพร่ความรู้หรือถ่ายทอดความรู้ เช่น ให้การสนับสนุนด้านเงินทุน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านพาหนะ ด้านค่าใช้จ่ายในการผลิตสื่อต่างๆ

3.1.8 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการจัดงานจัดนิทรรศการการเผยแพร่ผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบ

3.1.9 ควรมีการประกาศยกย่องหรือนำเสนอเป็นตัวอย่างในกรณีที่มีภูมิปัญญาสามารถส่งเสริมการเรียนรู้หรือส่งการประกอบอาชีพเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ภูมิปัญญาท่านอื่นๆ

3.1.10 ควรส่งเสริมสร้างเครือข่ายของภูมิปัญญาทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับชาติ เพื่อให้ช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกัน

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเจาะลึกภูมิปัญญาในกรณีศึกษา ที่ประสบผลสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้หรือการส่งเสริมประกอบอาชีพของภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 9 ด้าน

3.2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ตามหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อให้เป็นศูนย์เรียนรู้การส่งเสริมนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ประชาชนรับบริการอย่างทั่วถึง

3.2.3 ควรมีการศึกษาและติดตามผลในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบและนอกระบบโรงเรียน

3.2.4 ควรเพิ่มวิจัยการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนเพื่อศึกษาศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ที่ชุมชนเป็นเจ้าของมีความคิดเห็นเช่นใด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ รุกขชาติ. (2541). แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอก โรงเรียนสาย
อาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้านศตวรรษที่ 21. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน.(2537)การศึกษาต่อเนื่อง:นโยบายทางเลือกใหม่.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์
คุรุสภา ลาดพร้าว
- _____. (2537). ประสบการณ์การจัดการศึกษานอกโรงเรียนอดีตถึงปัจจุบัน.กรุงเทพฯ:รังษี
การพิมพ์
- _____. (2538). สารานุกรมการศึกษาลดชีวิต เล่ม1. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- กรมวิชาการ (2538). รายงานการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอนในระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในทัศนะของศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ
ผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศ.
กรุงเทพฯ.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ (2542). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการ
จัดการเรียนการสอนศึกษา. กรุงเทพฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ (2546). แนวทางการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน ตามนโยบาย
ปีงบประมาณ 2546.
- _____. (2535). แผนการศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ช.
- _____. (2544). การจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนไว้ในแนวทางการจัด
กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน
- _____. (2545). แนวทางการดำเนินงานในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน.
- “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541” ประกาศ ณ วันที่ 9
มิถุนายน 2541 ใน สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ข้อควรรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ
(2541) หน้า 49-56 กรุงเทพฯ.
- กฤตฉัตร บุญชัยเชษฐ. (2548). การออกแบบระบบสารสนเทศแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
สำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ภูเก็ต.

- กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน (2544). *แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน* ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิติมา ปริดิลก. (2539). หลักการของปีเตอร์. ใน *สารานุกรมศึกษาศาสตร์*. จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในมหามงคล สมัยฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พุทธศักราช 2539 กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คมกฤษ จันทร์ขจร. (2551). *การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย. (2551). *ส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา* ซึ่งได้รับความเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542.
- จุฑารัตน์ บวรสิน. (2543). โครงการ 7 นาที สู่ครูเปี่ยมคุณธรรม. ใน *กระบวนการผูกพันมิตรวิชาชีพ ในการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 4บัณฑิตคุณภาพไทย* วันที่ 14-17 พฤศจิกายน 2543 อาคารเฉลิมพระบารมี กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย เล่ม 1 หน้า 99-103.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2545). *วิพิธกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2543 ปีการเงิน 2543 (1 เมษายน 2543 – 31 มีนาคม 2544)* กรุงเทพฯ. สำนักงานสารนิเทศ.
- ชลภัสส์ วงศ์ประเสริฐ. (2551). การสังเคราะห์นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย. *วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุด*, 1,1 (มกราคม-มิถุนายน): 50-59.
- ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์. (2545). ชุมชนในวาทกรรมการพัฒนา: การสร้างและให้ความหมายชุมชนภายใต้บริบทการพัฒนาในสังคมไทย. *วารสารรัฐสมิแล* 23.(2-3 พฤษภาคม – ธันวาคม 2545) ปัตตานี ยะลาสมาร์ทพรีนซ์.
- ทรงศิริ สถาประเสริฐ. (2542). *ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- ทวีป อภิลิทธิ (2529). *ยุทธศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- _____. (2548). *แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กรุงเทพฯ.
- ธวัช ปุณโณทก. (2532). *ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสาน: ทักษะของอาจารย์ปรีชา พิณทองในทิศทางหมู่บ้านไทย*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.

- นิตยา บุตรศรี. (2542). การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน
ต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ.
- นิตา ชูโต. (2545). การวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แมทส์ปอยท์.
- บัวกนก วัชรปรีดา. (2545). การผสมผสานทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาย่านท่ามะไฟหวาน อำเภอ
แก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ประกอบ ใจมั่น. (2539). การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในการเรียนการสอน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนล่าง (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ประภากร แก้ววรรณและคนอื่นๆ. (2549). การจัดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นปลาร้าข้ามปี
บ้านหนองบัวน้อย ตำบลหนองสระปลา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี.
อุดรธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ประเวศ วะสี (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม2. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์.
- ประสาธน์ เถืองเฉลิม. (2546). วิทยาศาสตร์ศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารศูนย์ 11, 1
(มกราคม-มีนาคม):65-68
- ปริญญช จริยวิทยานนท์. (2551). อ่างใน แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้
นอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัชฌาศัย กรุงเทพฯ: 2553 สำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- พระครูวินัยธรประจักษ์ จุกฤทโม. (2545). พุทธศาสนากับภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- “พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัชฌาศัย พ.ศ.2551. ราชกิจจา
นุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 4/ก 3 มีนาคม 2551
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2536). การจัดระบบการศึกษานอกโรงเรียน.กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ยุพาพร จานประดับ. (2544). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.*
- รมณภัทร กตตน์วงศ์กร. (2557). *การศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนบางจาก (โกมลประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.*
- รลิกา อังกูร และคนอื่นๆ. (2545). *ความพร้อมของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการ เผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยผ่านการนำชมศิลปวัฒนธรรม. วารสารสุโขทัย ธรรมชาติราช 15, 3 (กันยายน-ธันวาคม): 147-154.*
- วิจิตร ศรีสอ้าน (2532). *แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของระบบโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.*
- _____. (2541). *ทศวรรษแรกของ มสธ. ปมประวัติ มสธ. ใน 20 ปี มสธ. แห่งการพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชาติราช พ.ศ. 2531-2541 หน้า 15-28 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชาติราช.*
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2547). *ขบวนการชุมชนใหม่: การพัฒนาแบบแผนใหม่ทางเศรษฐกิจและสังคม ของชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาทรัพยากรชุมชน.*
- _____. (2538). *ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานพัฒนา. วารสารสังคมการพัฒนา. 8 (มีนาคม-พฤษภาคม): 7-14.*
- วีรวรรณ ถิณะแก้ว. (2546). *แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการ การศึกษานอกระบบจังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชาติราช, นนทบุรี.*
- สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร. (2552). *วิจัย การศึกษาระบบส่งเสริมและสนับสนุน ลือการเรียนรู้ การส่งเสริมประสิทธิภาพบุคลากรและการสร้างเครือข่ายในการจัด กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา สำนักสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน.*
- สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคกลาง. (2555). *การพัฒนา แนวแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนในภาคกลาง. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.*

- สวัสดิ์ ปัจฉิมกุล. (2527). แผนที่. ใน *สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน* เล่ม19 หน้า 1237-2380.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2539). *รายงานการประชุมทางวิชาการ เรื่อง การวิจัยทางการศึกษา และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ครั้งที่ 9* จัดโดย ศูนย์สารสนเทศทางการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ วันที่ 9 – 12 ตุลาคม 2538 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(2553) *แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ นอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย* สำนักนโยบายด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตและโอกาสทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์ กรุงเทพฯ
- สุวัฒน์ เงินจำ (2541). ผู้ตรวจราชการเขต 2 สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สัมภาษณ์โดย *สมสรวง พฤติกุล* กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ.
- เสรี พงศ์พิศ. (2529). *คืนสู่รากเหง้าทางเลื้อกและทัศนวิจารย์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: ชาวบ้าน.
- _____. (2548) *ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสัยทัศน์กิจกรรมชน*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์ การพิมพ์.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2549). *เอกสารคำสอนรายวิชาท้องถิ่นศึกษา*. สุรินทร์ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540) *ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย*. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชิตราช.
- Gummerson, Event. (2000). *Qualitative Method in Management Research*. 2nd ed. London: Sage Publications.
- Himmelfrab, Gertrude. (1999). Revolution in the Library. *Library Trends*. 47, 4 (Spring): 612-619.
- Supara Jauchitfah. (1999). Hearing the Public. *Bangkok Post* : p.6.
- Vincent, Clare and Chandler, Brune. (1993). Sundial. In *Encyclopedia Americana*. International Edition. Vol. 26, pp. 24-25.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สกลนคร

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/347

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

16 พฤศจิกายน 2557

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นางจีระภา วัฒนกลีการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิชาเอกบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นั้นด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรณพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
โทร. 0-2504-8505
โทรสาร. 0-2503-3566-7
เบอร์โทรนักศึกษา.081-9776646

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/๒47

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

18 พฤศจิกายน 2557

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน ว่าที่ ร.ต.ดร. วรวิทย์ ศรีสุวรรณ
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิชาเอกบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดผลวิจัยการศึกษา ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
โทร. 0-2504-8505
โทรสาร. 0-2503-3566-7
เบอร์โทรนักศึกษา.081-9776646

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/347

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

18 พฤศจิกายน 2557

เรื่อง ขอรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นายเด่นศักดิ์ พันธุ์ศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิชาเอกบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
โทร. 0-2504-8505
โทรสาร. 0-2503-3566-7
เบอร์โทรนักศึกษา.081-9776646

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/๖4๗

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

18 พฤศจิกายน 2557

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร. บุญช่วย พานิชย์กุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิชาเอกบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานการจัดการทางวัฒนธรรม (การสอนสังคมศึกษา) ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรณพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
โทร. 0-2504-8505
โทรสาร. 0-2503-3566-7
เบอร์โทรนักศึกษา.081-9776646

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/347

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

16 พฤศจิกายน 2557

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.จุรารัตน์ เพ็ชรจันทิก

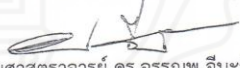
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาวิชาการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิชาเอกบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญา
ท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษา นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ตามโครงการ
วิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับ
ความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ชิ้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความ
ครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้โปรด
พิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับ
รายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึง
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทร: นักศึกษา.081-9776646

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทดลองเครื่องมือ

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/๒๑๑

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

25 ธันวาคม 2557

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองเครื่องมือ

เรียน *วอ. นสว. วิไลพร*

ด้วยนายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิชาเอกบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยใช้สถานที่ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้จะมีให้เป็นการรบกวนเวลาเรียนตามปกติของนักเรียน และผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่งานวิชาการสืบไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาได้ทดลองเครื่องมือ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
โทร. 0-2504-8505
โทรสาร. 0-2503-3566-7
เบอร์โทรนักศึกษา. 081-9776646

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศธ ๐๕๒๒.๑๖ (บ)/๕๔

วันที่ ๒ มี.ค. ๒๕๖๒
เวลา ๑๔:๑๙ น.
ที่

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ศธ. กอ.๔ กว.๖

ด้วยนายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิชาเอกการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากสถานที่หน่วยงานศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูการศึกษานอกระบบ นักศึกษานอกระบบ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

อ. อาริยา คงกมล
อ. มงคล สักดิ์สุข

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๕๐๔-๘๕๐๕

โทรสาร. ๐-๒๕๐๓-๓๕๖๖-๗

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา ๐-๘๑๙๗-๗๖๖๔๖

ที่ ศธ ๐๕๒๒.๑๖ (ป)/๕๔

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอบางกรี่
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน *ผอ. กส.น. ดง/เขตตากนครนายกแอกมม.*

ด้วยนายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิชาเอกการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากสถานที่หน่วยงานศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูการศึกษานอกระบบ นักศึกษานอกระบบ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๕๐๔-๘๕๐๕

โทรสาร. ๐-๒๕๐๓-๓๕๖๖-๗

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา ๐-๘๑๙๗-๗๖๖๔๖

ที่ ศธ ๐๕๒๒.๑๖ (บ)/ ๕๔

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอบางเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน *เจ้าหน้าที่ยังไม่ทราบชื่อ/ร.ร.*

ด้วยนายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิชาเอกการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากสถานที่หน่วยงานศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูการศึกษานอกระบบ นักศึกษานอกระบบ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๕๐๔-๘๕๐๕

โทรสาร. ๐-๒๕๐๓-๓๕๖๖-๗

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา ๐-๘๑๙๗-๗๖๖๔๖

ที่ ศธ ๐๕๒๒.๑๖ (บ)/๕๔

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน *ผศ.พิภพพร มงคลเกษม* *ม.ม.วังทอง*

ด้วยนายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิชาเอกการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากสถานที่หน่วยงานศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูการศึกษานอกระบบ นักศึกษานอกระบบ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอรath จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๕๐๔-๘๕๐๕

โทรสาร. ๐-๒๕๐๓-๓๕๖๖-๗

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา ๐-๘๑๙๗-๗๖๖๔๖

ที่ ศธ ๐๕๒๒.๑๖ (บ)/๕๕

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน *ภูมิปัญญากองกัน*

ด้วยนายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิชาเอกการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการนำภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากสถานที่หน่วยงานศูนย์การศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูการศึกษานอกระบบ นักศึกษานอกระบบ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนา
ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อ
การวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและ
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๕๐๔-๘๕๐๕

โทรสาร. ๐-๒๕๐๓-๓๕๖๖-๗

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา ๐-๘๑๙๗-๗๖๖๔๖

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เรื่อง

แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ในจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในการศึกษาหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2) ความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และ (3) สังเคราะห์และเสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. แบบสอบถาม มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและความต้องการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพระดับความต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

นายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ

นักศึกษาระดับปริญญาโท แผนกวิชาการบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา โทร.081-9776646

ตอนที่ 2 ความต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

คำชี้แจง ท่านต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในด้านต่อไปนี้เพียงใด โดยระดับความต้องการมีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง ต้องการมากที่สุด
 4 หมายถึง ต้องการมาก
 3 หมายถึง ต้องการปานกลาง
 2 หมายถึง ต้องการน้อย
 1 หมายถึง ต้องการน้อยที่สุด

ข้อ	รายการ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย <u>ด้านการศึกษขั้นพื้นฐาน</u>					
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หาผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ					
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ					
3	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฐมนิเทศผู้เรียนผู้ไม่รู้หนังสือ					
4	การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น					
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้					
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกิจกรรมการรู้หนังสือ					
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย					
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
9	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน					
10	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน					
11	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการสถานศึกษา					
12	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการนิเทศกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน					

ข้อ	รายการ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย <u>ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ</u>					
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ					
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรอาชีพ					
3	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนการจัดหลักสูตรอาชีพ					
4	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ					
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาหลักสูตรอาชีพ					
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ					
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต					
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการตลาด					
9	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนะแนวอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้					
10	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกัน					
11	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ					
12	สถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานใน การพัฒนาอาชีพ					
13	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาการนำความรู้มาประยุกต์ เพื่อเพิ่มผลผลิต					
14	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต					
15	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาอาชีพ					
	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย <u>ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต</u>					
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน					
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการใช้ยาสมุนไพรในชุมชน					
3	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน					
4	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดศิลปะป้องกันตัว					
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคระบาด					
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม					

ข้อ	รายการ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน					
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม					
9	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง					
10	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ					
11	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม					
12	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทักษะชีวิต					
13	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มผู้เรียนกิจกรรมทักษะชีวิต					
14	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต					
15	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดและส่งเสริมการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต					
16	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น					
17	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนค่านิยม12ประการ					
	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย (ห้องสมุด, หนังสือ อัจฉริยะ, แหล่งเรียนรู้					
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน					
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน					
3	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมทำโครงการทัศนศึกษา					
4	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยให้ความรู้กับผู้สนใจในชุมชน					
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีบทบาทแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนร่วมกับผู้นำกลุ่มเยาวชน					
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมจัดหาสื่อหลากหลายเพื่อการศึกษาในชุมชน					
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกิจกรรมห้องสมุดในชุมชน					
9	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน					
10	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ					
11	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมบ้านหนังสืออัจฉริยะ					

ข้อ	รายการ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
12	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
13	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ					
14	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมบ้านหนังสืออัครริยะ					
15	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
16	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ					
17	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมบ้านหนังสืออัครริยะ					
18	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
19	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมห้องสมุดประชาชนอำเภอ					
20	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมบ้านหนังสืออัครริยะ					
21	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
22	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนช่วยให้ประชาชนในชุมชนรักการอ่าน					
23	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน					

โปรดแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรม
 การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาแสดงความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการนำภูมิ
 ปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในครั้งนี้

นายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ

แบบสอบถามสำหรับบุคลากรการศึกษานอกระบบและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน
เรื่อง
แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ในจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในการศึกษาหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2) ความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และ (3) สังเคราะห์และเสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. แบบสอบถาม มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและความต้องการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพ ระดับความต้องการและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถาม ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอื่นๆ เพิ่มเติม

3. แบบสอบถามนี้ ต้องการทราบสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อ กระทบตามความคิดเห็นที่เป็นจริง คำตอบของท่านจะนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการบริหารจัดการและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน ต่อไป

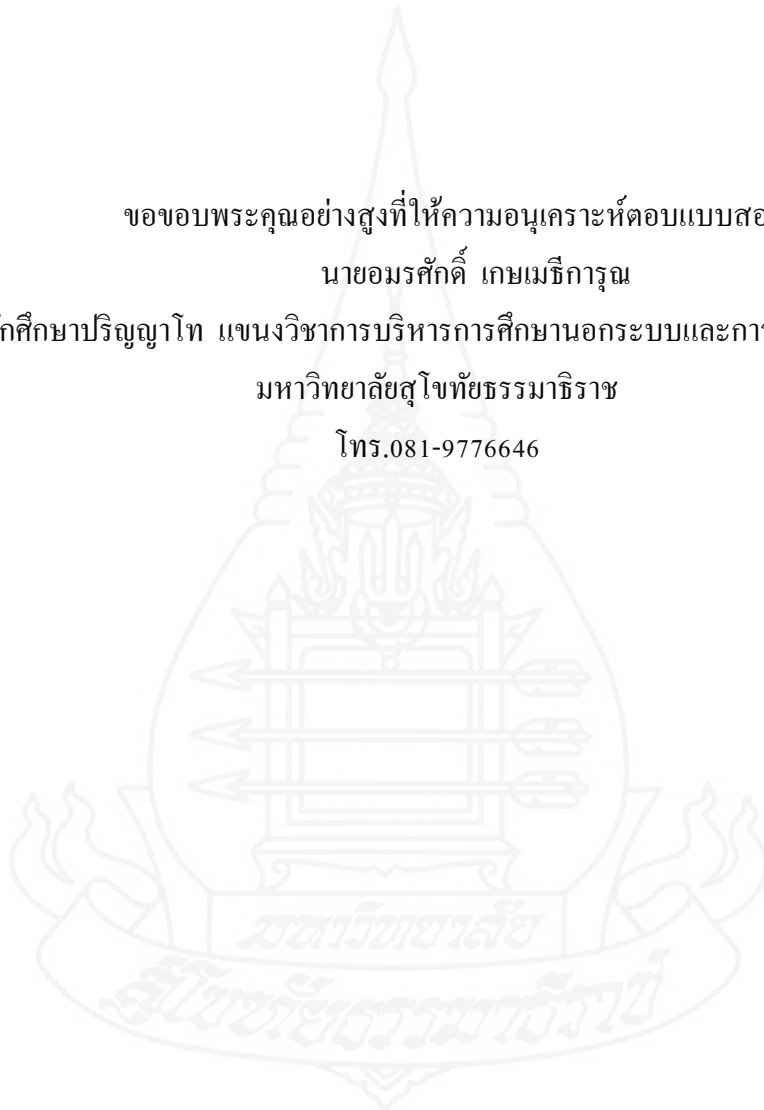
ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

นายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ

นักศึกษาระดับปริญญาโท แผนกวิชาการบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

โทร.081-9776646

ข้อ	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	ระดับสภาพ					ความต้องการ					
		5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	
22	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนช่วยให้ประชาชนใน ชุมชนรักการอ่าน											
23	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัคร ส่งเสริมการอ่าน											

ตอนที่ 3 ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย ท่านคิดว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยมีปัญหาเพียงใด โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเห็น
ของท่าน

ข้อ	ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
1	ความเข้าใจงานการศึกษานอกระบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น					
2	ความเข้าใจงานการศึกษาตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่น					
3	การให้เวลากับงานการศึกษานอกระบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น					
4	การติดต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มาช่วยงานการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย					
5	การสื่อสารระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการศึกษานอกระบบ					
6	หน่วยงานการศึกษานอกระบบขาดข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น					
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีที่อยู่อาศัยห่างไกลกับที่ตั้งหน่วยงานการศึกษานอก ระบบ					
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดินทางมาร่วมงานด้วยตนเองไม่ได้					
9	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาร่วมกิจกรรมการศึกษา นอกระบบ					

ข้อ	ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
10	ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่รู้จักเจ้าหน้าที่การศึกษานอกระบบ					
11	ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ได้รับการชักชวนจากกรรมการชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบ					
12	ครูการศึกษานอกระบบ ไม่มีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น					

ปัญหาอื่นๆ เพิ่มเติม

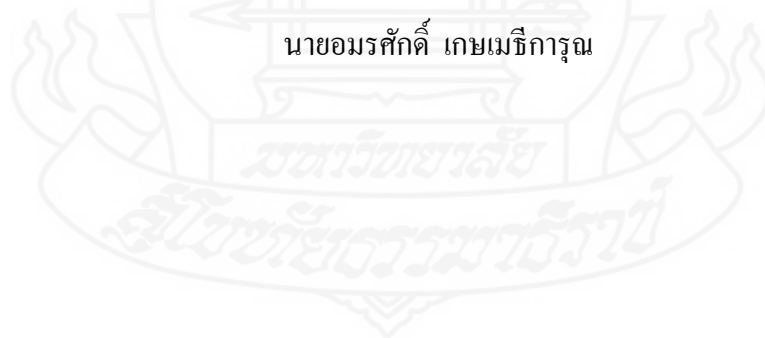
.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาแสดงความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น
มาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในครั้งนี้
นายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ

แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
เรื่อง

แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ในจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในการศึกษาหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2) ความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และ (3) สักระยะที่แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. แบบสัมภาษณ์ มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและความต้องการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์สภาพการมีส่วนร่วมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอื่นๆเพิ่มเติม

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์

นายอมรศักดิ์ เกษเมธีกาญจน์

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

โทร.081-9776646

แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความให้ตรงกับความเป็นจริงหรือตามความคิดเห็นของท่านในแต่ละข้อคำถามต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. ภูมิปัญญาด้าน.....
 (ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านแพทย์แผนไทย ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านโภชนาการ)
3. ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....
 อำเภอ.....จังหวัดนครราชสีมา
 หมายเลขโทรศัพท์.....โทรสาร.....
4. อายุ.....ปี
5. ท่านมีประสบการณ์ในด้านที่เชี่ยวชาญมา.....ปี
6. ท่านได้รับความรู้ดังกล่าวโดยวิธีใด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
6.1 เรียนรู้จากครอบครัว
6.2 เรียนรู้ด้วยตนเอง
6.3 เรียนรู้จากสื่อต่างๆ(วิทยุ , โทรทัศน์, หนังสือสิ่งพิมพ์, วีดีโอ)
6.4 เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
6.5 เรียนรู้จากสถาบันการศึกษา
6.5 อื่นๆ(โปรดระบุ).....
7. รายได้ของท่านโดยประมาณต่อเดือน.....บาท
8. สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 สภาพการมีส่วนร่วมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาในระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยท่านได้มีส่วนส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาในระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยในด้านใดต่อไปนี้เป็นหรือไม่ โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็น
จริง

ข้อ	ข้อความ	เข้าร่วมกิจกรรม	
		เคย	ไม่เคย
	ด้านการศึกษาพื้นฐาน		
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ		
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรการเรียนการสอนการอ่านออกเขียนได้		
3	การทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น		
4	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกิจกรรมการรู้หนังสือ		
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการเทียบโอนความรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน		
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรการเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย		
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา		
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน		
	ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ		
1	ภูมิปัญญาช่วยสร้างหลักสูตรอาชีพ		
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดหลักสูตรอาชีพ		
3	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษา		
4	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาชีพ		
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต		
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยแนะนำด้านการตลาด		

ข้อ	ข้อความ	เข้าร่วมกิจกรรม	
		เคย	ไม่เคย
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนวอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้		
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้มีอาชีพเดียวกันเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ		
9	สถานประกอบการของครุภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานในการพัฒนาอาชีพด้วยความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น		
10	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาการนำความรู้มาประยุกต์เพื่อเพิ่มผลผลิต		
11	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต		
ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต			
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน		
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการใช้ยาสมุนไพรในชุมชน		
3	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำการออกกำลังกายในชุมชน		
4	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดศิลปะป้องกันตัว		
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคระบาด		
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม		
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้ในชุมชน		
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม		
9	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมปลูกฝังค่านิยมการประหยัด การพึ่งพาตนเอง		
10	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวอย่างการดำรงตนภายใต้คำสั่งสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ		

ข้อ	ข้อความ	เข้าร่วมกิจกรรม	
		เคย	ไม่เคย
11	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม		
	ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย		
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแหล่งเรียนรู้		
2	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยจัดนิทรรศการของชุมชน		
3	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมทำโครงการทัศนศึกษา		
4	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยให้ความรู้กับผู้สนใจในชุมชน		
5	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับผู้นำกลุ่มเยาวชนมีบทบาทแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน		
6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเกิดการเรียนรู้ต่อไป		
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมผลิตสื่อหลากหลายในชุมชนเพื่อการศึกษา		
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยกิจกรรมห้องสมุดในชุมชน		
9	ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ในท้องถิ่น		

ตอนที่ 3 ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

คำชี้แจง ในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ท่านพบปัญหาต่อไปนี้ เพียงใด โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน มีความหมายดังนี้

คะแนน	ความหมาย
5	ระดับปัญหามากที่สุด
4	ระดับปัญหามาก
3	ระดับปัญหาปานกลาง
2	ระดับปัญหาน้อย
1	ระดับปัญหาน้อยที่สุด

ข้อ	ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
1	ความเข้าใจงานการศึกษานอกระบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น					
2	ความเข้าใจงานการศึกษาตามอัธยาศัยของภูมิปัญญาท้องถิ่น					
3	การให้เวลากับงานการศึกษานอกระบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น					
4	การติดต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มาช่วยงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย					
5	การสื่อสารระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการศึกษานอกระบบ					
6	หน่วยงานการศึกษานอกระบบขาดข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น					
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีที่อยู่อาศัยห่างไกลกับที่ตั้งหน่วยงานการศึกษานอกระบบ					
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดินทางมาร่วมงานด้วยตนเองไม่ได้					
9	ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ					
10	ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่รู้จักเจ้าหน้าที่การศึกษานอกระบบ					
11	ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้รับการชักชวนจากกรรมการชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบ					
12	ครูการศึกษานอกระบบไม่มีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น					

ปัญหาอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาแสดงความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในครั้งนี้

นายอมรศักดิ์ เกษเมธีการุณ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายอมรศักดิ์ เกษเม็การุณ
วัน เดือน ปีเกิด	12 เมษายน 2491
สถานที่เกิด	อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง พ.ศ. 2554
สถานที่ทำงาน	ห้างหุ้นส่วนจำกัด อมรชัยคอมเพล็กซ์
ตำแหน่ง	ประธานกรรมการห้างหุ้นส่วนจำกัด อมรชัยคอมเพล็กซ์

